

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

Pars III. de Humilitate affectionis siue de gradibus Humilitatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

feriarumque compendium. Sciat tandem homo se esse cunctis naturæ malis expositum, & possibilitati peccandi subiectum. Sciat se peccatorem fuisse, peccatorem esse, & peccatorem futurum esse, quia quantalibet sanctitate polleat, nunquam usque ad mortem leuibus saltem peccatis abstinebit. Et id de se sentiat, quod æquum est de vilissimo ac ingratisimo peccatore sentire, & talem se reputet, qualis debet miseriarum cumulus ab omnibus reputari.

Expectas, o homo, fructus huius cognitionis tui. Supra illos expressimus, & hic breuiter ad memoriæ adiumentum inculcamus. Ac primus sit, quod nisi te ipsum agnoscas, ad duritiem cordis, & impenitentiam properas, de quo audi loquentem Bernardum. Fuge homo præsumptionem, ne gaudeat de te inimicus tuus. Nempe in his maximè vitis gaudet, in seipso expertus quam difficile possis ab hac tanta voragine respirare. Nolo autem ignorare vos, fratres, quoniam modo descendatur, immò cadatur in illos. Primus enim, ut interitum occurrat, gradus descensionis huius, dissimulatio est propria infirmitatis, iniquitatis, inutilitatis, dum sibi parcens, sibi blandiens, sibi persuadens homo aliquid se esse, cum nihil sit, iam ipse se seducit. Secundus gradus ignorantia sui. Vbi enim in primo gradu inutilia sibi consuecit perizomata filiorum, quid superest, nisi ut vulnera tecta non videat, præsertim cum ad hoc solum texuerit, ne videret? Ex hoc tandem fit, ut etiam alio reuelante, vulnera non esse contendat, conuersus in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis. Atque is quidem tertius gradus est admodum vicinus, immò continuus, præsumptioni. Quid enim mali iam

A a dicitare vereatur, qui præsumit & defendere? Cæterum difficile hic hærebit in tenebris, & lubrico, præsertim cum non desit etiam Angelus Domini malus persequens, & impellens. Itaque quartus gradus, vel quantum potius præcipitum, contemptus: ut, quemadmodum scriptura dicit; Impius cum venerit in profundum malorum, contemnat. Ex hoc, & deinceps magis ac magis super eum irget putens os suum, dum videlicet eiusmodi animam contemptus tradit impenitentia, impenitentia obstinatione firmatur. Hoc est iam peccatum, quod neque in hoc sæculo, neque in futuro remittitur. Quia cordurum, & induratum, nec timet Deum, nec hominem reueretur. Hactenus sanctissimus Bernardus. Reliquos tamen huius cælestis scientiæ fructus nos breuiter percurramus. Secundus est: Si te, o homo, non agnoscis, nec Deum agnosces, quia in hac mortalitate positus, non poteris Deum nisi in suis effectis, & in sua imagine contemplari. Tertius est: Si te non agnoscis, nec Deo appropinquabis, quia initium accedendi ad Deum, est notitia Dei; initium autem notitiæ Dei in homine, est notitia sui. Quartus est, quod cognitio sui timorem Dei generat, & ad eius reuerentiam præparat. Tu ergo, o homo Dei, qui vitæ spiritualis fundamentum iacere in corde tuo cupis, & scalam gradusque humilitatis superare contendis, te ipsum inspicere, atque cognosce, ut ex notitia tui, ut ex imo huius scæla ad summam ascendas. Ibi proculdubio Deum reperies te præ amore amplexantem, & ad cælum serenum, hoc est, ad perfectionem, admittentem.

Prov. 18.
3.

Matth. 12.
32.

Bern. ser.
11. in Ef.
Qui ha-
bitat.

PARS TERTIA

De Humilitate Affectionis: siue de Gradibus Humilitatis.

POST Humilitatem Cognitionis, humilitas Affectionis tractanda est, quæ ad illam primam comparatur, ut domus ad fundamentum, ut arbor ad radicem, & ut ipsa rei substantia ad principium, à quo progreditur. Huius autem humilitatis, supra tum naturam tum præstantiam expressimus, & solum superest, ut in hac tertia tractatione eius gradus explicemus. Gradus verò alicuius virtutis, alia & alia ratione à Doctoribus scholasticis, & à viris spiritualibus assignantur. Nam illi cum naturas rerum inuestigent, in ipso habitu virtutis gradus ponunt; at hi cum animas ad bene agendum hortentur, in virtutis operibus gradus constituunt. Illi gradus virtutis vocant ampliores perfectiones, aut maiora augmenta virtutis, ut, quia calor ignis perfectior est in se, licet non actu calefaciat, quàm calor manus meæ, dicitur plures gradus habere; ita quia humilitas sancti Francisci perfectior est, & (ut ita dicam) immobilior, quàm virtus alterius sancti minoris, dicitur pluribus gradibus constare. At hi virtutis gradus vocant diuersas actiones eiusdem virtutis. Sicut enim graduum scæla unus altior est alio, & præsupponit alium, & accedit propius ad finem scælae, in quo iam non est ultra progredi, sed quiescere: ita actionum eiusdem virtutis una est perfectior alia, & difficilior, illamque supponit, & magis ad perfectionem virtutis accedit. Hoc igitur modo nos gradus humilitatis inquirimus; quæ tractatio utilissima est; quoniam non solum intellectum docet, sed affectum ad operandum, & se deiciendum, mouet, & paulatim hominem huius virtutis avidum ad perfectionem humilitatis prouehit. Da, o Domine Deus, ut legamus, & afficiamur; ut sciamus, & operemur; quia ad salutem operari oportet, & solum scire non sufficit.

Humilitatis Gradus multis modis à Patri-
bus assignari; & qua ratione à no-
bis tractandi.

CAPVT I.

SANCTI Doctores Ecclesie, diuersa
ratione gradus humilitatis assignant,
& quamuis dissentire videantur, à vero
non deuiant. Quoniam aut verbis
solum discrepant, aut si in re ipsa di-
scrimen est, quos gradus vnus minutatim posuit,
alius generaliter comprehendit: Nunc ergo recen-
seamus, quibus modis Patres humilitatis gradus
distinguant, vt ab eis humilitatis semitas addisca-
mus, quòsque gradus, quòsue actiones humilitatis
nos ex illis collegerimus, vt eas, si non conuenien-
tius, at accommodatius ad nostram exiguitatem, &
ad incipientium captum pertractemus. Hi nam-
que, quo doctrina specialius & minutius exponi-
tur, eo tam facilius capiunt, & suauius in opus pro-
ducunt.

Prosper Aquitanus duos gradus humilitatis ex-
posuit; alterum, quo proximis tamquam meliori-
bus bona pendimus: alterum, quo mala illata æ-
quanimitèr sustinemus. Sed præstat hos gradus
eiusdem sancti Doctores verbis audire. Prima, in-
quit, humilitatis ratio in communis vitæ versatur
officiis, quibus & diuina elementia conciliatur, &
societas humana connectitur. Multum enim ad
roborandum dilectionem valet, cum secundum
doctrinam Apostolicam [in uicem se homines ho-
nore præueniunt.] Et alteri alterum superiorem
existimantes, amant seruire subiecti, & nesciunt tu-
mere prælati; cum & pauper diuitem non sibi du-
bitat anteferre, & diues pauperem sibi gaudet æ-
quare: cum & sublimes non superbiunt de clarita-
te profapie, & pauperes non extolluntur de com-
muniõne nature: cum denique non plus tribuitur
magnis opibus, quam bonis moribus, nec maior
ducitur phalerata iniquorum potentia, quam re-
ctorum inhonora iustitia. Ab hoc æquo & modesto
iure concordia, in quo nullum est de gradu supe-
riore certamen, nec fœlicitas aut in flat propria, aut
vrit aliena, pulchrè & mirabiliter à plerisque profi-
ciscitur ad illam humilitatis fortitudinem, quæ & se
extra omnem constituit dignitatem, & maualt apta
esse iniuriis accipiendis, quàm idonea repellendis,
vt impleatur quod ait Dominus: Qui vult te-
cum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere,
dimitte ei & pallium. Et quicumque te angariauerit
mille passus, vade cum illo, & alia duo.] Illud
quoque Apostolus docet, dicens: Quare non magis
iniuriam accipitis? Quare non magis fraudem
patimini? Tales enim multum ad imitationem ip-
sius Domini nostri, & Saluatoris accedunt; qui cum
diues esset, pauper factus est, & cum malediceret-
ur, non maledicebat, & percutienti se non commi-
nabatur.]

Diadochus Episcopus sanctissimus duos alios gra-
dus humilitatis ponit; alterum, quem generat vis ali-
cuius aduersitatis illata: alterum, quem procreat
abundantia lucis & deuotionis immissa. Volumus
autem eius verba, quæ magnam etiam habent eru-
ditionem, exscribere. Res est difficilis, inquit, ad
comparandum, humilitas: quo enim maior est,
eo est vltus eius laboriosior: duobus verò modis ab
iis comparatur, qui sunt cognitionis sanctæ partici-
pantes; cum enim in studio pietatis certat, in me-

A dio spiritualis experientia est, tunc aut propter im-
becillitatem corporis, aut propter eos, qui virtuti
studiosis summe maleuoli sunt, aut propter prauas
cogitationes modestius ac summis quodammo-
do de se sentit. Cum verò mens à sancta gratia in
multo sensu & in plenitudine illustratur, tunc anima
veluti naturalem habet humilitatem: facta enim
plenior, & quasi pinguior, per diuinam gratiam,
non potest amplius tumore cupiditatis gloriæ effe-
ri, quamuis perpetuò mandata Dei perficiat, quin
potius inferiorem se omnibus ducit, propter sum-
missionis suæ, & diuinæ modestiæ communionem:
est autem illa quidem humilitas vt plurimum in do-
lore, & mœstitia; hæc verò in lætitia. cum pudore
quodam prudentissimo. Quocirca illa quidem iis,
qui in medio certamine sunt, aduenit: hæc verò iis
mittitur, qui perfectioni appropinquant, ob hæc
causam illi quidem sepe numero secundæ res hu-
ius vitæ exprobrant; altera verò tamen si quis omnia
regna mundi ei offerat, neque stupet, neque admi-
ratur, neque profus vehementia iacula peccati sen-
tit. Tota namque spiritualis facta, honores & glorias
ad corpus pertinentes nescit. Opus igitur omnino
est, vt qui studium certandi suscipit, cum per illam
transierit, ad hæc veniat; nisi enim gratia doloribus
ad erudendum illatis, non cogendo, sed periclitati-
one probando nostram liberam voluntatem per
illam priorem præmolliat, nunquam nobiscum
amplitudinem huius communicabit.

Strabus Fuldenis in glossa tres ponit gradus
per comparisonem ad maiores, æquales, & mino-
res, in hunc modum: Præterea perfecta hu-
militas tres habet gradus. Primus est, subdere
se maiori, & se non præferre æquali, qui est suf-
ficiens. Secundus est, subdere se æquali, nec
præferre se minori, & hic dicitur abundans. Ter-
tius gradus est, subesse minori, in quo est omnis ius-
titia.

Nonauentura egregius Ecclesie Doctor, eun-
dem numerum graduum humilitatis tenens, & mino-
res, in hunc modum: Præterea perfecta hu-
militas tres habet gradus. Primus est, subdere
se maiori, & se non præferre æquali, qui est suf-
ficiens. Secundus est, subdere se æquali, nec
præferre se minori, & hic dicitur abundans. Ter-
tius gradus est, subesse minori, in quo est omnis ius-
titia.

Nonauentura egregius Ecclesie Doctor, eun-
dem numerum graduum humilitatis tenens, & mino-
res, in hunc modum: Præterea perfecta hu-
militas tres habet gradus. Primus est, subdere
se maiori, & se non præferre æquali, qui est suf-
ficiens. Secundus est, subdere se æquali, nec
præferre se minori, & hic dicitur abundans. Ter-
tius gradus est, subesse minori, in quo est omnis ius-
titia.

Prosper
epist. ad
Demetr.

Rom. 12.
10.

Matth. 5.
40. 41.

1. Cor. 6.
7.
1. Petri 2.
23.

1. Cor. 8.
9.

Diado. de
persec. 95

Strab. in
gloss.
Matth. 3.

Nonau. 6.
proef. Re
lig. 6. 22.

Strab. 43.

De B. 42
Tom. 11

tum, sed sunt in se humiliores. Sic ille multis omiſſis.

Laurentius Iuſtinianus numerum graduum humilitatis auget: ſex enim conſtituit. Primus eſt, ſi homo ſe peccatorem & contemptu dignum agnoſcat. Secundus, ſi affectu vilia de ſe ſentiat. Tertius, ſi ſua peccata, prout oportet, detegat. Quartus, ſi mala, quæ de ſe dicit, credi appetat. Quintus, ſi deſpici, & iniuria affici velit. Sextus, ſi opprobria eſuriant, & conuitia atque iniurias ſitiant, & in perſecutionibus glorietur; iuxta illud: Abiit mihi gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti.]

Anſelmus ſeptem gradus humilitatis latè profequitur, quos ita ſummatim colligimus. Primus eſt, Cognitio ſui; vt ſcilicet vnusquisque ſe aliis inferiori exiſtimit. Secundus, eſt dolor; vt quis nimirum de ſuis peccatis doleat, & erubeſcat. Tertius, eſt confeſſio, qua peccator delicta, de quibus dolet, ſincere confiteri ſtudet. Quartus, eſt perſuaſio; vt nempe qui conſitetur ea, quæ per confeſſionem publicat, iis, quibus annuntiat; non ficta ſed vera eſſe perſuadeat. Quintus, eſt conſenſio, vt qualis quisque eſt & dolet ſe eſſe, & conſitetur, & ſuadet, talem ſe velit ab aliis haberi, & iudicari. Sextus eſt, ſuſtinentia, vt cum alicui iniuria fit, eam æquanimitè ſuſcipiat. Septimus, eſt amor; quando nempe humilis non tantum iniurias patienter ſuſtinet, ſed iniuria afficientem, verè & ex corde diligit. Hic profeſſo ad culmen humilitatis aſcendit, & veniam ſuorum errorum promeretur, quia Deo non iam timore tantum, ſed amore ſe ſubiicit.

Sanctus Patriarcha Benedictus humilitatis gradus vſque ad duodecim prorahit, quos Trichemius, vir apprime eruditus, quem vix tandem in his extremis regionibus poſiti ad manus habuimus, his carminibus comprehendit.

Iuſtorum graduum primus timet omnipotentem.
Illecebris carnis ſubmittit: fræna ſecundus.
Tertius Abbatii ſuppone ſe reuerenter.
Conuitijs ſpretis, quartus patienter obedit.
Abbati reſerat quintus penetrat alia cordis.
Vili, & indignus conſtat, ſe iudice, ſextus.
Cunctis ſe credit fore ſeptimus inferioriorem.
Scit nihil octauus, niſi quod fert regula cella.
Non loquitur nonus, dum non interrogat alter.
Proſcribit riſum decimus, damnatque cacinnum.
Vndecimus loquitur rationis pauca verba.
Spectet humum ſemper duod. nus verice flexo.
Cardinalis Ioannes de Turre Cremata tribus verſibus breuius concludit, qui ſic ſe habent:
Qui timet, & nil vult, parens, patiensque ſatetur;
Contemnit, preſert alios, nil ſingulus audet.
Abſque loqui, riſuque grauis, ſtat pronus vbique.

Hos eodem humilitatis gradus Bernardus digna Benedicti proles explicans, totidem gradus ſuperbiæ luculenter tractat. Et Thomas Aquinas ſufficienciæ eorum ſubtilem rationem ponit. Eoſque nos in poſtrema huius tractationis parte ex profeſſo declarabimus.

Nos ſuprà duodecim actiones humilitatis hinc inde collegimus, quas nunc huius præſtantiffimæ virtutis gradus appellare decreuimus. Nec immerito, quoniam virtutis cuiusque gradus (prout hic loquimur) ex proprijs eius actionibus deſumendi ſunt, quarum vna aliam præſupponat, & aliqua difficultate aut perfectione excedat. Id autem in his actionibus humilitatis facile reperiemus. Licet enim aliqua illarum ad conuerſationem externam pertinere videantur; tamen vt ex affectu interiori procedunt, quo ſe iuſtus deſpicit, & vilipendit, non nihil

A perfectionis & pulchritudinis præcedentibus actionibus addunt, atque adeo, non incommodè noſtrum graduum humilitatis ſibi vendicarunt. Omiſſa ergo prima actione iam expoſita, quæ ad humilitatem cognitionis attinet, & alia quali in duas diuiſa, duodecim gradus humilitatis facimus, & ſunt, qui ſequuntur. Primus gradus humilitatis eſt, ſeipſum deſpicere, vilè que reputare. Secundus. In rebus tum magnis, tum minimis de ſeipſo ſuiſque vitibus penitus diſſidere. Tertius. Se reputare receptis donis indignum, & ad noua accipienda ineptum.

Quartus. Iudicare ſeipſum omnibus minorem, atque vilioſiorem. Quintus. Nolle ab alijs magni æſtimari, honorari, vel laudari: & omnem laudem, ac honorem in Deum reicere. Sextus. Deſiderare ab alijs contemni, & vilis haberi. Septimus. Dolor affici, ſi magni fiat, laudetur, & honoretur ab aliquo.

B Octauus. Propriam vilitatem ac defectus libèter detegere. Nonus. Subiicere ſe Deo, tamquam ſeruus domino, vel ſicut lutum figulo. Decimus. Subiicere ſe hominibus propter Deum, ſuperioribus, æqualibus, & minoribus. Vndecimus. In externis functionibus libenter abiectiora complecti. Duodecimus. Seipſum in cõſpectu Dei, & hominum, vt canem mortuum, & ſcætentem aſpicere. Hæc eſt ſapientia humilitatis, quam mundus non nouit, quam vt ſtultitiam irridet, cuius amatores deteſtatur; eam tamen Deus probat, Angeli venerantur, & omnes veri ſapientes ſuſcipiunt. O ſapientia vera à Chriſto Saluatore hominum prædicata, quam pauci te cognoscunt, quam pauciores te diligunt, & quam pauciſſimi etiã in his, qui ſe ſpirituales iactant, te aſſequuntur. Hanc nos ſapientiam ſapientibus huius ſæculi abſconditam explicemus, & quam vera ſit, quam iuſta, & quam digna magnarum mentium, vt datum nobis fuerit, aperiamus. Sed ne memoria excidant hi ſpirituales aphoriſmi animæ ſupra quam credi poteſt, ſalutares, libet ante latam eorum expoſitionem his noſtris ſcriptis nonnulla carmina inferere, quibus vritus ex noſtris adoleſcentibus illos expoſuit:

- 1. Mentis opes Humilis, quicumque requirere certat,
His poterit gradibus carpere tutus iter.
 - 2. Efficit vt verè ſe ſe putet vndique vilem,
Primus: & abiectum ſe reputare docet.
 - 3. Rebus in exiguis, magnisque, ſecundus adumbrat.
Vt ſibi diſſidat, roboribusque ſuis.
 - 4. Tertius indignum donis monet eſſe receptis,
Ad nouaque apoſtolum ſuſcipienda minus.
 - 5. Quilibet in quarto minor omnibus optet haberi:
Omnibus ex animo vilior eſſe velit.
 - 6. Quintus honorari renuit: tibi munera laudum
Cum capis, in magnum ſunt referenda Deum.
 - 7. Firma gradu properas veſtigia ponere ſexto?
Contemni cupies, ſub pedibusque teri.
 - 8. Laudibus aſſeris? Patiere doloribus inſer
Septimus: & quoties te quis honore beat.
 - 9. Eredit octauus culpas reſerare libenter,
Et data naturæ vilia dona ſua.
 - 10. Subditur vt que lutum figulo, ſeu ſubditur vnus
Seruus hero: Domino ſic ſubigendus eris.
 - 11. Preſulu imperio, decimus, reliquisque ſubactum
Se, Dominum propter, ſemper ad eſſe monet.
 - 12. Diſcis in vndecimo officiis, quibus vteris extrâ,
Sumere qua reliquis inferiora putas.
- Biffenus conſpectu hominum, pariterque Tonantis,
Færentem veluti, ſe docet eſſe, canem.
Iam igitur quid de his gradibus meditati ſimus, ordinem ipſorum tenentes, oportet exponamus.

Iuſtin. li. de humilit. 7.

Gal. 1. 4. Anſ. li. de ſmit. à c. 100. vſque ad 108.

Bened. in reg. c. 7.

Trich. ad reg. ad c. 7.

Ber. li. de gradibus humil. D. Thom. 2. 2. q. 161. art. 6.

Libr. 3. p. 2. c. 9. §. 10.

De Primo Gradu Humilitatis, qui est
se ipsum despiciere.

CAPVT II.

Humilitatis gradus, quos breuiter
numerauimus, & nunc tractandos
declarandosque suscipimus, scalam salu-
tis conscendunt à terra ad cælum vs-
que protensam, quam non alij nisi an-
geli, id est, viri spirituales, & cælestes ascendunt.
Huius culmen, si tu, ò vir Dei, tenere concupiscis,
ordinate ascensum inchoato, & in primo eius gradu
tui affectus pedem figito. Eris in primo gradu, si
te ipsum ex corde despexeris, si tua omnia vilissima
reputaueris, si quicquid ex te habes, nihili fece-
ris, & verissima despicientem contempseris. Scientia
hæc sapientia, immo (vt verè loquar) stultitia hu-
ius sæculi, contraria est; nam mundus docet suos
se ipsos magni facere, & magnos ac dignos bonis
reputare: Christus è contra docet suos, se ipsos
despicere, & pusillos ac omni bono indignos ha-
bere. Vter eorum punctum veritatis attingat, facil-
limè intelligitur: Mundus totus cæcus est, [cuius
sapientia stultitia est apud Deum.] Christus sapien-
tia Patris est, [in quo sunt omnes thesauri sapien-
tia, & scientia absconditi.] Ille ergo dum nos
docet, magni aestimare nos ipsos, decipit; hic ve-
rò dum præcipit despiciere nosmet ipsos, ad id,
quod salutare est, inducit. Nec scientia hæc des-
picientia sui ipsius cupiam difficilis videri debet,
quia facillimum est vilia & despiciabilia contemne-
re, & cuius pronum est se despiciabilem inuenire.
Duo sunt in te, ò homo; alterum, quod ex te habes;
alterum, quod ex Dei liberalitate recipis: non præ-
cipitur tibi vt Dei beneficia tibi collata contemnas,
sed vt ex eo, quod à te habes, te ipsum despicias.
Si te ipsum nudum aspexeris, & id, quod ex te
habes, animaduertaris, facile te aliis multa Dei do-
na habentibus submittes. Et hæc subtilitas huius
scientia, quam Anselmus in hunc modum aperuit.
Verum, quia nonnunquam ideo extollimur, quia
nos aliis non rectè comparamus: videndum est
nobis quo id modo facere debeamus. Si enim nos
aliis volumus comparare, ea tantum debemus con-
siderare, quæ à nobis sunt in nobis, non à Deo
quasi præstita nobis. Sic namque agit, qui de bonis
à Deo sibi præstitis super alium extollitur, velut qui
vestibus alienis indutus gloriatur. Non ergo hæc
aliorum bonis comparare debemus: sed mala tan-
tum nostra, quæ à nobis sunt, & in nobis habemus;
quod si fecerimus, mala videlicet nostra bonis alio-
rum vt conferamus, nos inferiores esse cæteris om-
nibus nobis ipsis videbimur. Quod contra, quia
superbi faciunt, etiam si sint omnibus deteriores,
cunctis tamen se iudicant esse meliores: sua enim
bona tantum attendentes, aliorum malis compa-
rant, quorum mala nullatenus considerate debe-
rent. Sic ille.] Si autem tu velis bona tua bonis
aliorum comparare, & te bonis Dei circumdatum,
alteri bonis etiam Dei ornato præferre; tribus fortas-
se modis erras. Primò, quia bona tua, ac si essent ma-
iora, bonis alterius anteponis, & fortè sunt multo
minora. Secundò, quia bona, quæ habes, gratis, &
cum multis demeritis recepisti: & alter, aut bona,
quæ potuit mereri, meruit, aut illis, quæ recepit, non
tam indignum se fecit. Tertio, quoniam tu bonis
Dei malè vteris; frater verò tuus bonis acceptis, non

1. Cor. 3.
19.
Coloss. 2.
31.

Anselm.
lib. de si-
milit. c.
109.

Ad vanitatem, vt tu, sed ad veritatem, & ad gloriam
Dei, & sine imperfectionibus vtiur. Si hæc negare
non poteris, meritò te ipsum adhuc Dei donis affe-
ctum contemnes, & reliquis verè subiciis.

Hunc contemptum & vilipensionem tui non ver-
bis, sed affectu concipies. Sunt etenim multi, qui ver-
bis se acculant, & ore se deiciunt, corde verò se ipsos
magni pendunt, illaque accusatione sui non con-
temptum, sed laudem, & honorem captare volunt.
Similes sunt illi, de quo Ecclesiasticus ait: Et qui
nequiter se humiliat, & interiora eius plena sunt do-
lo.] Nam fictè suas culpas propalant, vt ex illa con-
fessione specie externa humili apud alios nomen
humilium, & opinionem vitorum spiritualium obti-
neant. Id autem ita esse, nullo negotio cognosces. Si

B enim eadem de illis dicas, quæ ipi de se fatentur, aut
te assensum præbere dictis eorum ostendas; tristitia
& indignatione tabescunt. Non ergo ex illa externa
contemptione tui despici volebant, sed honorari
exaltarique affectabant. Horum fictorum humilium
ingenium pulchre describit Gregorius hæc fere rati-
one. Peccatores esse plerumque confitentur, etiam
qui se peccasse non credunt. Nam sæpe contingit,
vt passim se homines, iniquos esse fateantur, sed
cum peccata sua veraciter aliis arguentibus audiunt,
defendant se summo opere, atque innocentes videri
conantur. Vnuiusquisque ergo cum talis est, si deli-
quisse se dicit, verè non dicit: quippe qui peccato-
rem se non ex cordis intimo, sed verbo tenus assentit.

C Quia enim scriptum est: Iustus in principio accusa-
tor est sui:] iste de confessione peccati ornari vo-
luit, non humiliari: per accusationem suam humilis
appetit videri, non esse. Nam si confitendo pecca-
tum, esse humilis veraciter appeteret, de perpetra-
tione peccati arguentes te alios non impugnet. Sic
Gregorius.] Et ad idem optimè Bernardus ait: Ap-
petere autem de humilitate laudem, humilitatis est
non vitium sed subuersio. Verus humilis, vilis vult re-
putari, non humilis prædicari. Gaudet contemptu
sui, hoc solo sanè superbus, quod laudes contemnit.
Quid peruerius, quidve indignius, quam vt humili-
tatis custos confessio, superbia militet; & inde velis
videri melior, vnde videris deterior? Mirabile ia-
ctantia genus, vt non possis putari sanctus, si non
appareas sceleratus.] Optimè ergo concludit Am-
brosius: Multi habent humilitatis speciem, sed virtu-
tem non habent: multi eam foris prætendunt, & in-
tus impugnant.

D Vnus ex istis erat monachus ille apud Cassianum,
qui cum multa de se apud alios fratres mala dixisset,
& Serapionem, probatissimum monachum, quasi
suis dictis annuentem, sibi que otiositatem succen-
sentem, considerasset, adeo contristatus est, vt me-
rorem suum ne vultu quidem dissimulare potuerit.
Eum autem Serapionem lepida hac oratione fictæ hu-
militatis suæ admonuit: Hactenus, ò fili, cunctis te
facinorum ponderibus onerabas, non metuens ne
confessione tam atrocium criminum, notam existi-
mationis incurreres; quid, quæso, nunc est, quod
ad simplicem admonitionem nostram, quæ ta-
men in se non modò nullum opprobrium, sed
etiam ædificationis habuit, ac dilectionis affectum,

E tanta te video indignatione permotum, vt eam ne
vultu quidem oculere, aut frontis serenitate disti-
mulare poteris? An fortasse illam, dum te humi-
liabas, expectabas à nostro ore sententiam: Iustus
accusator sui est in primordio sermonis?] Non
ergo fictè, sed verè despiciamus nos ipsos, dignos-
que omni iniuria & contumelia putemus. Sic
se humiliabat sanctus Iob, cuius hæc erat ex

Ecclesi. 19.
23.

Greg. 4.
mor. c. 6.

Prou. 18.
17.

Bern. ser.
16. super
Cant.

Ambros.
lib. 9.
epistol.
44.

Cassian.
col. 18. c.
11.

Proverb.
18. 17.
sec. 70.

corde

Job. 33. 27. Ps. 50. 4.

1. ad Tim. 1. 13

corde facta accusatio sui. Peccavi, & verè deliqui, & ut eram dignus non recepi.] Sic & David. Quoniam iniquitatem, inquit, meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper.] Sic & Paulus: Qui prius, ait, blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus.] Sic se tandem deiiciunt humiles corde, qui non verbis tantum, sed affectu se contemptibiles iudicant, & cum opus est, seipfos accusant, & non ut laudentur, sed ut viles credantur, verbis & sermone condemnant.

Sed hæc vera despicientia sui non tantum peccatoribus, verum & iustis quoque: non solum imperfectis, sed & perfectis & sanctis indicitur. Qui profectò ad sanctitatem non nisi per humilitatem pervenerunt, neque illam sine ista servabunt. Despiciat se peccator, quia peccator est; despiciat se iustus, quia peccator non est. Quomodo quia peccator non est? Quia videlicet non à se habet quòd peccator non sit, & ideo peccator non est, quoniam Dei beneficio & misericordia iustus factus est. Ille se contemnat, quia bonum gratiæ non habet; hic se contemnat, quia donum gratiæ non à se habet. Ille se spernat, quia Dei amicitiam perdidit: iste se spernat, quia eam, si à Deo non teneretur, perdidisset. Similiter imperfectus se deiiciat, quia multis & viliissimis imperfectionibus scatur: & perfectus quoque se nihili reputet, quia non viribus suis, sed virtute Dei imperfectiones superavit. Iustum est si imperfectus se despiciat, quia multa habet unde desipere & conculcari mereatur. Et pulchrum valde ac admirandum est, si perfectus & sanctus, se despiciat, quoniam luce divina perfusus, sub donis Dei, & sub divitiis alienis suam paupertatem & vilitatem, intuetur. Et æquo iure hanc humilitatem admirandam dicimus, quam Bernardus admiratur, dicens: Magna, & rara virtus profectò est, ut magna licet operantem, magnum te nescias, & manifestam omnibus tuam ætate latere sanctitatem. Mirabilem te apparere; & contemptibilem reputare, hoc ego ipsis virtutibus mirabilis iudico. Fidelis te vera famulus es, si de multa gloria Domini tui, est non exeunte ex te, tamen transiente per te, nil tuis manibus adhærere contingat. Tunc iuxta Prophetam [proiciis avaritiam ex calumnia, & excutis manus tuas ab omni munere.] Tunc iuxta mandatum Domini, [lux tua lucet coram hominibus] ad glorificandum non te, sed [patrem, qui in cælis est.] Sed & imitator Pauli, fideliumque prædicarum, non prædicantium semetipsos, æquè nec tu, [quæ tuæ sunt quæris, sed quæ Iesu Christi.] Quamobrem audies & tu: Euge serue bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam.] Ioseph, cum domum, & omnia bona Egyptij domini sui sibi credita sciret, dominam non ignoravit exceptam, & ob hoc non acquievit contingere. Non est, inquit, ex omnibus bonis domini mei, quod non in mea potestate sit, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ vxor eius est.] Mulierem noverat gloriam esse viri, & iniquum sibi iudicavit vice contraria ingloriam facere eum, qui se fecerat gloriosum. Hæc, & multa alia Bernardus.] Nos verò id tantum adiciamus, Deo non minus charam esse gloriam suam, nec minus dilecta dona sua, quam est vxor viro. Sollicitus proinde esse debet perfectus vir, ne sibi hæc dona arroget, neve Deo debitam gloriam surripiat. Id autem assequetur, si ad quantamlibet sanctitatem euectus, seipsum despexerit, & omnia bona, quæ in se aspicit, aliena; mala verò, propria reputaverit.

At cum humilitas non sit irrationabilis, quibus-

A nam rationibus hominem, siue peccatorem, siue iustum, inducet, ut seipsum ex corde despiciat? Tribus quidem, ut mihi videtur, veritate, prauitate, vilitate. Veritas est, quæ superiori tractatu exposita est. Quid nimirum homo sit, quid possit, & quid faciat: quam si profundè fuerit meditatus, mirum esset si non seipsum aspiceretur. Quid es, o homo? Nonne facta caro? Nonne pulvis, & cinis, & lutum? Nonne nihil, quia ex nihilo produisti? Vade nunc, & lutum ac nihilum honore prosequere. Quid potes, o homo? Nonne ad omnia impotens es, nisi Deus tibi potentiam tribuat, nisi vires seruet, nisi te ipsum actu ad agendum moueat? Vade nunc, & impotentiam venerare. Quid facis, o homo? Nonne perinde es ac calamus, aut ferra, quæ seipsam omnino non mouet, & nihil penitus ageres, nisi te Deus ad operandum assumeret? Vade igitur nunc, & relicto præcipuo agente, calamo, aut penicillo reuerentiam exhibe. Quòd si stultum putas, lutum, & impotentiam, & instrumenta artium honorare, stultitiæ quoque plenum putabis, non te ipsum verè, & ex corde despiciere. Omnia, quæ habes, mutata sunt, non licet ea, ac si perfectus dominus esses, tua reputare, & ex eorum possessione superbire. Aliena sunt, quæ post modicum repetentur: unde cogitandum potius esset, quomodo redditionis tempore restituantur. Talenta sunt ad negotiandum data, & in hora mortis cum emolumento & usura poscenda, quæ dementia erit ob onus reddendæ rationis efferri, & ex beneficiis gratis acceptis in vitium elationis incidere? Quæ tibi data sunt, licet comparata tuæ paruitati, sint magna, tamen si ea cum donis aliorum metiaris, sunt satis exigua. Nec inficiari potens quòd ingenij subtilitate, iudicij maturitate, scientiarum notitia, virtutum sanctitatisque præstantia, & aliis Dei donis ab aliis in immentum superaris. Ridiculum autem esset, si illis modeste de se sentientibus, & se in infimo loco collocantibus, tu ex minoribus donis intumesceres, & te illis sola animi elatione præferres. Cogita demum, quia, ut inquit Eliu apud Iob; [maior est Deus homine, jinterque illum & omnes angelos, & homines infinitam esse distantiam. Si verò ille vniuersa infinite superat, in cuius conspectu sunt quasi non essent, cur audes ante oculos illius aliquid magnum de te cogitare, & non potius necessarium ducis te ipsum despiciere? Hac multiplex veritas animo attentè perpenfa, tanti ponderis est, ut meditantem satis deprimat, & ad sui despicientiam inducat.

E Prauitas est, ut tuam prauitatem, obliquitatem, & iniquitatem mediteris. Audis te innumera peccata commisisse, & fateris. Audis te nunc in multis delinquere, & assentiris. Dicitur tibi, quia in futurum usque ad terminum vitæ à peccatis non eris immunis, & annuis, ac forte parum times. Quid igitur malorum scaturigo superbis? Vniuersa cunctorum hominum flagitia quodammodo tuæ sunt, quia nisi Deus te seruasset, in ea cadere potuisses. Cuius considerationis virtute percussus quidam probatissimus senex, cum peccatum alicuius audiret, non sine gemitu dicebat: Ille hodie, ego cras. Non quia se peccaturum in crastinum statueret, sed quòd propriam fragilitatem agnoscens, simile delictum formidaret. Alter cæcus, aut monoculus, aut claudus, aut amens natus est, similis eius tu ex vtero matris egredi potuisti: ita similiter; aliter aut infidelis, aut homicida, aut alius enormibus criminibus sordet; eisdem & tu, nisi Dei gratia protegereris, potuisti sordidari. Et ut Augustinus

Bernard. ser. 13. in Cant.

Isaia 33. 15. Matrh. 5. 16.

Phi. 2. 21.

Matr. 25. 23.

Gen. 39. 9.

1. Cor. 11. 7.

Job. 33. 12.

Aug. li. 1. Solil. c. 14.

ait: Scito, Domine, quod nullum peccatum est quod unquam fecerit homo, quod non possit facere alter homo, si creator desit, a quo factus est homo.] Si ergo tuae prauitatis memor sis, & ad peccandi, quae in te est, possibilitatem attendis, satis (ut opinor) te ipsum spernes. Facile quoque fratrum peccantium misereberis. Ut enim bene dixit Dorotheus: Humilitatis proprium est se ipsum semper vilipendere, & proximo compati.

Dorotheus
Doctrina
9.

Vilitas insuper est, quod sit ex humilitate despexeris, Deus te honore afficiet, & magni reputabit. Hoc enim significant illa verba: Qui se humiliat, exaltabitur.] Item & illa, Sede in nouissimo loco, ut veniens, qui te inuitauit, dicat tibi: Amice ascende superius.] Humilis ille Centurio se indignum esse ingressu Domini in domum suam, confessus est. Domine, inquit, non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus.] Mercedem recepit statim humilis, & vera confessio. A Domino homo iste de fide laudatur, Israelitisque praefertur: Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Israel.] Quin & salutem puero, quam optauerat, impetrauit.] Sanatus enim est puer in illa hora.] O fides Christiana, inquit D. Ambrosius, quae cum humilitate totum impetrare consueuisti! Ecce religiosus Centurio ad capiendam salutem dignior fit, dum se profiteretur indignum, & dum ades suas iniurias putat, magis eas honorificas fecit, & gratas. Magna enim & perfecta fidei vir, qui intelligeret Christum caelorum esse Dominum, dum verebatur ne hospitij sui eum angusta non acciperent. Ergo contradicente Centurione non pergit ad domum Dominus. Non pergit Dominus, sed pergit medicina Domini: non visitat agrum Saluator, sed visitat sanitas Saluatoris. Hac ille:] Quid melius est, ab homine insipientissimo, & qui falli potest, laudari; aut a Christo Domino, qui est sapientia Patris, & falli omnino non potest, commendari? Si hoc melius & optabilius est, ne tu, qui insipiens es, te ipsum laudes, ut ab ipso lauderis. Nam hoc premium humilitatis, & despicientiae propriae est, verum honorem, & exaltationem, promereri. Desiderio ergo huius veri honoris, te ipsum contemne, & consideratione tuae improbitatis deprime, & virtute veritatis a vitio superbiae custodi.

Luc. 14.
11.
2. 19.

Matth. 8.
8.

2. 19.

2. 13.
Ambrosius
ser. 89.

Postremo illud sciendum est, quod huic despicientiae sui ipsius non contradicit, si homo propter gloriam Dei, & vilitatem proximorum, interdum se ipsum laudet, & ob recte facta magnificet. In hoc enim non se ipsum magni reputat, immo se ipsum despiciens in se Dei mirabilia laudat. Sic sanctus Iob longam, cum opus fuit, de se ipso laudationem contexit, cuius memoriam faciens Gregorius, haec ait: Inter haec lectoris animus forsitan quaerat, cur sanctus Iob suas iam subuliter virtutes enumeret: Sanctorum quippe virorum est, bona, quae fecerint, occultare, ne contingat eos lapsum elationis incurere. Vnde per se metipsam veritas dicit: Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis.] Hinc est etiam, quod duos caecos iuxta viam sedentes illuminans, praecipit, dicens: Videte ne quis sciat. De quibus illico scriptum est: Abeuntes diffamauerunt illum per totam terram illam.] Sed querendum nobis est, quid sit hoc, quod ipse omnipotens, cui hoc est velle, quod posse, & taceri virtutes suas voluit, & tamen ab iis, qui illuminati sunt, quasi inuitus indicatur? Nisi quod seruus suis se sequentibus,

Iob. 2. c.
19. v.
quo ad
31.
Greg. 19.
mor. c. 14.
Matth. 8.
1.
Matth. 9.
30. 31.

exemplum dedit, ut ipsi quidem occultare virtutes suas desiderent, & tamen ut alij eorum exemplo proficiant, prodantur inuiti, & facta quidem sua occultando, se ipsos custodiant: sed dum prodantur inuiti, bona ad proximis suis exempla transmittunt. Occulentur ergo studio, necessitate publicentur, & eorum occultatio sit custodia propria, eorumque publicatio sit vilitas aliena. Rursum, quia scriptum est: Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in caelis est.] Aliquando sancti viri, & eorum hominibus compelluntur bona facere, aut eadem hominibus sua facta narrare, sed ad eum finem omnia referentes, ut non ipsi eisdem operibus, sed Pater eorum, qui in caelis est, debeat glorificari. Dum enim sancta praedicant, ipsa praedicatio eorum fortasse despicitur, quorum vita nescitur.]

Matth. 5.
15. 16.

Haec Gregorius. Sic & Paulus, ut ex nouo testamento aliud proferam exemplum: laet se ipsum pro Ecclesiae vtilitate laudauit. Sed merito Ambrosius admiratur humilitatem laudationis istius, qua Apostolus aperte monstrauit, se non se ipsum, sed diuinam liberalitatem extollere. Haec sunt verba Ambrosij. Ante annos quatuordecim reuelatum sibi dicit, & tamen reuelationem tam diu tenuit, & repressit: nec dixisset, nisi vtile nobis iudicasset, ut diceret: Ne nos reuelationibus extolleremur. Si enim in tanta gratia non est gloriosus Paulus, nec nos gloriosi oportet. laeuis ipse non gloriosus est, senex gloriosus? Deinde raptum se vsque ad tertium caelum negare non potuit: & tamen vtrum in corpore, an extra corpus raptus esset, se ignorare testatus est. Non ergo de scientia, sed de ignorantia gloriatur, & Dei circa se gratiam praedicat. Quod scientiae est, negat: quod charitatis est, confitetur.]

Ambrosius
in Psal.
136.

Itaque, inquit, verba ineffabilia: non dixit: audiui; sed quod alter audierit, non negauit. Verecunde itaque teitem se maluit significare, quam vatem, & refugit videri caelestium arbiter secretorum. Testimonium enim dicere, veritatis est: meritum elationis non refugere, gloriantis. Ideoque ait: Pro huiusmodi gloriabor, pro me autem non gloriabor.] Haecenus ille. Raro igitur instat necessitas, ut te ipsum laudes, & dona tibi concessa manifestes. Sed dum id aut Dei gloria exigit, aut vilitas proximorum requirit, te laudans non aduersaris humilitati, nec despicientiae tui ipsius, dum modo non tuam, sed Dei laudem quaeras, & in ipso modo laudationis modeste te geras, & magis te ipsum vituperare quam laudare concupiscas.

1. Cor. 8.

Idcirco ait: Pro huiusmodi gloriabor, pro me autem non gloriabor.] Haecenus ille. Raro igitur instat necessitas, ut te ipsum laudes, & dona tibi concessa manifestes. Sed dum id aut Dei gloria exigit, aut vilitas proximorum requirit, te laudans non aduersaris humilitati, nec despicientiae tui ipsius, dum modo non tuam, sed Dei laudem quaeras, & in ipso modo laudationis modeste te geras, & magis te ipsum vituperare quam laudare concupiscas.

1. Cor. 3.

De Secundo Gradu Humilitatis, qui est:
Sibi ipsi diffidere.

CAPVT III

B hoc primo humilitatis gradu facile est, optulante diuina gratia, ad secundum ascendere. Hic autem gradus est, ut homo,

qui

De Humilitate
Tom. II

qui seipsum despiciat, & suas vires nullas esse putat, sibi ipsi penitus in magnis minimisque diffidat. Quemadmodum enim mendicium, qui nihil omnino possidet, sequi mendicium esse probè nouit, habet tamen amicam diuitem & liberalem, à quo semper subsidium necessitatis accepit; de se ipso cibum ac uictum habere desperat, at ex beneficentia amici sibi dari hæc necessaria sperat: ita humilis, qui se nihil esse & posse cognoscit, & Deum fidelissimum adiutorem expertus est, in rebus agendis sibi ipsi diffidit, sed prosperum rerum euentum de Domino fidelissimo adiutore confidit. Ideo diffidentia hæc non est initium pusillanimitatis, sed magnanimitatis origo, quia quod homo per se præstare non ualet, Dei gratia fultus, ac eius beneficio perficit. Ita autem hanc diffidentiam assequemur, si eam à Domino postulare discamus. Nec enim ad eam comparandum (sicut nec ad reliquos humilitatis gradus habendam, nec ad aliquod bonum obtinendum, quod semel in hac materia dictum sit) rationes considerationeque sufficiunt, nisi bonum quod cupimus, à Domino fuerit prerogatum. Nam sicut affectum timoris solæ rationes non fruant, immo euenit ut ratione videamus nihil tunc esse timendum, & tamen contra omnem rationem appetitu trepidemus: Ita nec confidentiam propriam rationes cohibent; sed cognoscentes nobis ipsis non esse fidendum, occulta quadam superbia de nobis ipsis confidimus, & aliquid aut paruum, aut magnum, quasi à nobis ipsis facturos esse præsumimus. Ac proinde conatibus nostris, affectioni huius sancti affectus impensis, accedat oratio, qua à Domino affectum diffidentiam propriam postulemus, & ab eo hunc humilitatis gradum doceamur. Istudque esse præcipuum remedium diffidentiam propriam, & puræ uitæ, quæ illam sublequitur, assequendæ, optimè Richardus Victorinus exposuit, affirmans, iustum sæpe cadere, & nunquam optata ad plenum obtinere, quousque sibi ipsi diffidens, in Deo spem suam colloquet, & ad illum pro bonis concupitis recurrit. Verba eius sunt, quæ sequuntur. Data igitur lege, & accepta, incipit uelle proficere; sed non datur posse adimplere. Ita ut cum Apostolo proclamare possit, [uelle adiacet mihi, proficere autem non inuenio.] Superba etenim adhuc mens, quia omnia præsumit, de sua potius industria, quam de Dei gratia, deservente Deo, sibi sapius relinquatur, ut inimitatem suam experimento edoceatur. Incipit itaque, satagit, lacessit, deficit. Sed nec sic quidem statim à sua præsumptione reprimitur: & à propria confidentia nisi post multa experimenta non reuocatur. Resumit iterum vires, & renouatur: sibi irascitur; sibi indignatur: increpat, castigat, nunc de negligentia, nunc de imprudentia septem accusat. Viciscitur seipsum: de se ipsa inuehitur, in seipsum. Vigiliæ itaque extenduntur. Ieiunia itaque continentur. Affligitur corpus frigore & nuditate; caro atteritur labore, ex verberibus. Mactantur itaque multiplices hostiæ, in ara tamen exteriori: necdum mentio, saltem fit de ara interiori. In tanta ergo afflictione dum requies nulla datur, dum nec modus nec mensura seruatur, corpus iam deficit, animus lassescit, & tandem vix aliquando, cum se videt corpore deficere, & corde tabescere, in se reuertitur, & illius Apostoli recordatur: Neque volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Abiecta itaque spe omni de propria confidentia, tota ad Deum conuertitur, & hausto prius igne de exteriori ara, in sancta sanctorum curritur, non sine tamen vituli sanguine. Mactato namque

A vitulo superbiæ, & tota prioris arrogantia præsumptione abiecta, iam desperans de se, sperare incipit de Domini adiutorio: & post multiplices (ut diximus) hostias in exteriori ara oblatas, in ara iam interiori offerre Domino consuecit, gemitus, suspiria, preces, & lacrymas. Hæc ille. Orandus est igitur Deus, ut nos hunc sanctum ac castum propriæ diffidentia affectum doceat, nam ab illo sunt dona quæ desideramus, postulanda, ut ea tandem ex illius benignitate capiamus.

Et quidem oratio aptissima est ad hunc gradum humilitatis ascendendum, sed non sola; debet enim iustus seipsum contra præsumptionem veritate munire. Quanam veritate? Ea sanè, qua & initium bonorum operum, & progressum, & finem eorum à Deo esse cognoscat. Non ille extollit eos, qui de sua virtute præsumunt, sed eos, qui sibi ipsis diffidentes in Dei gratia & adiutorio confidunt. Non in fortitudine equi voluntatem habebit, inquit Dauid, nec in tibiis viri beneplacitum erit ei. Beneplacitum est Domino super timentes eum, & in eis, qui sperant super misericordia eius. Istud adiutorium est, sine quo nec bona initium habent, nec cæpta prouehuntur, nec prouecta finem accipiunt; quod Dorotheus pulchra similitudine seminum & legentium patefecit, in hunc modum scribens: Agricola enim quantumcumque elaborauerit, purgans vilam, excolens, & seminans; nisi tamen Deus desuper pluuiam dederit, otium semper semen erit, & sterile, & quicquid egerit, vanum. Ita nos facere debemus, ut scilicet cum boni quippiam egerimus, illud terra occultemus per humilitatem; iaciamus inde coram Domino inimitatem nostram, orantes eum, ut faucat, & respiciat in opus nostrum, ne otiosum sit & vacuum. Plerumque etiam cum semen ex pluuiâ cæperit erumpere, nisi deniq̄ pro tempore imber adueniat, exiccatur germen, & perit: egerit enim pari modo & semen, & germen, pluuiâ, dum scilicet excreuerit, & magis magisque firmatum fuerit. Sed neque etiam post hæc securus esse quis potest. Sape enim etiam cum excreuerit, & aristas fecerit, superuenit vel bruchus, vel grando, vel aliud quippiam huiuscemodi, quod fructum perimat, & perdat. Idem fit nonnunquam in anima. Quare cum illam expurgauerit aliquis à multis, quæ prædixi, vitii, & exerit studiosissime ad virtutes omnes, tunc prospectum atque oculos suos dirigat omnino in misericordiam & patrocinium Dei, ne illam derelinquat, & pereat. Nam, ut diximus de semine, quod etiam cum germinauerit, & excreuerit, ac fructum fecerit, nisi rursum per excrecentiam pluuiâ adueniat, exiccatur, & perit: ita & de homine dici potest, à quo si Deus, per momentum, protectionem & patrocinium suum abstulerit, ac reliquerit eum, perit omnino, & euanescit. Et ad idem Cassianus, ut liberi arbitrii nostri sine gratia Dei insufficientiam exponat, quædam verba Psalmistæ sapienter adaptat. Non, inquit, liberum arbitrium, sed Dominus soluit compeditos. Non nostra virtus, sed Dominus erigit cæcos. Non lectiois industria, sed Dominus illuminat cæcos, vel Dominus sapientes facit cæcos. Non nostra cautio, sed Dominus custodit aduenas. Non nostra fortitudo, sed Dominus alleuat, siue suffulcit, omnes qui corruunt. Hæc autem dicimus, non ut studium nostrum, vel laborem, atque industriam, quasi inaniter & superfluo impendendam, vacuemus; sed ut nouerimus, nos sine auxilio Dei nec adiri posse, nec efficaces nostros esse conatus ad capeendum tam immane præmium puritatis, nisi nobis adiutorio Dei & misericordia fuerit con-

Richardus ad Psal. 54.
Rom. 7.
Rom. 9.
16.

Psal. 146.
10. 11.

Dorothei doctrin. 12.

sinodus 71. 2

Cassian. col. 3. c. 15.
Psal. 145. 8. 9.
Psal. 144. 14.

PROV. 21. 31. 1. Reg. 8. sec. 70. Psal. 117. 14.

tributum. Equus enim paratur in diem belli, à Domino autem est adiutorium: quia non est in fortitudine potens vir. Oportet igitur nos semper eum Beato Dauid canere: Fortitudo mea, & laudatio mea, non liberum arbitrium, sed Dominus, & factus est mihi in salutem. Sic Cassianus. Dum hæc attentè perpendimus, & vires nostras minùs sufficientes ad bonum agendum, auxilium verò gratiæ Dei potens esse perspiciamus, incipimus sanè tineam propriæ confidentiæ, quæ conatus nostros rodit, abicere, & salutarî diffidentia nostram voluntatem imbuerè, atque ardentissimis postulationibus ad boni adeptionem inflammare.

Sed nemo est, qui hanc imbecillitatem propriam ad res agendas, non experimento peruideat. Sæpe bona non tantùm magna, sed minima, ac nullius difficultatis, aggredimur, & post paulum deserimus, & quasi aliquo onere pressi succumbimus, nisi efficaci Dei auxilio roboreremur. Ideo ait Salomon: Qui sperat in Domino sanabitur. Qui confidit in corde suo, stultus est: quia nimirum quam optauerat sanitatem, licet cominus positam, non adipiscitur eam. Sæpe non in Domino, sed in hominibus confidimus, & ab eis, quorum auxilium implorauimus, miserieiores discedimus. Auditque populus Iudæorum apud Ieremiam: Nam & ab ista, id est, ab

PROV. 28. 25. 26.

Ægypto, egredietis, & manus tuæ erunt super caput tuum, quoniam obtriuuit Dominus confidentiam tuam, & nihil habebis prosperum in ea. Sæpe in diuitiis, & in thesauris aut nostris, aut amicorum, speramus, & in tempore necessitatis eludimur. Qui enim confidunt in virtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum, stulti à Dauide pronunciantur.

Ierem. 2. 37.

[Hos frater] etiam ditissimus non redimit, id est, redimere non poterit, quanto minùs redimet quilibet alius homo non adeo sanguine & amore contentus? Certè non afferet aliquid Deo ex omnibus diuitiis suis, quo à morte, vel labore, amicum eripiat. Non semel spem nostram in donis naturæ, ac in talentis collocamus, & sine vilo timore, & sine respectu ad Deum, aliquid faciendum assumimus; in ipso verò opere, quasi talento caruissimus semper, turpiter erubescimus. Insultatque Propheta nobis illis verbis, quibus Ninivem superbam ciuitatem irrisit. Hæc est ciuitas gloriosa habitans in confidentia; quæ dicebat in corde suo: Ego sum, & extra me non est alia amplius; quomodo facta est in deserto? Porcius talis est anima sibi ipsi præfidens. Et velut ciuitas suis diuitiis exultans, & læta, quasi à seipsa tantùm penderet, nihil omnino metuens, seque omnibus aliis præferens. Sed cum minùs putabat, se desertam reperit, id est, se illis donis suis quasi spoliatam & priuatam inuenit. Ac tandem multoties, quod adiutorium nostrum putauimus, vt discamus hanc salutarem diffidentiam, obstaculum conatuum nostrorum esse perspeximus. Adam Euam vxorem in adiutorium accepit. [Non enim inueniebatur Adæ adiutor similis eius:] & eduxit Dominus mulierem ex latere ipsius, quæ primum illum generis humani parentem adiuuaret. Adam lætus erat consorte sua, gaudio plenus adiutorio suo, à coniuge iuuamen sperauit; & ruinam atque excidium sibi, & omnibus posteris, accepit. Sapienter quidem notauit Ambrosius quemquam ex hoc facto ad diffidentiam propriam incitari. Deinde contuendum est, inquit, quia nemo debet sibi facile præsumere. Nam ecce illa, quæ in adiumentum facta est viro, præsidio virili indiget, quia vir caput est mulieris. Ille autem, quia adiumentum vxoris habiturum se esse credebat, lapsus est propter vxorem.]

Psal. 48. 7. 8.

Sophonia. 2. 15.

Genes. 2. 20.

Amb. lib. de Paradi. 4. c. 4.

Ephes. 5. 23.

A Hæc cum ita sint, de nobis ac de rebus creatis, est penitus diffidendum, nisi quatenus sunt instrumenta Dei, quibus vult nos vel corporaliter vel spiritualiter adiuuari, & in Deo solo, tanquam in præcipua bonorum causa, nostrum est omne præsidium collocandum.

Qui ergo seipso despiciunt, & suam infirmitatem quasi manibus attræctant, in hoc secundo humilitatis gradu, quo sibi diffidant, & in Deo confidunt, seipso constituere satagant. Sic profectò à malo liberantur; sicut ille, qui dicebat: Et in Domino sperans non infirmabor. Non infirmabatur Dauid coram hostibus suis, quoniam spes concepta de adiutorio Domini, causa erat, ne hostes sibi præuulerent. Nec infirmabitur ille, qui in Deo fideliter sperauerit. Sic etiam iusti bona consequuntur: quia sperantes in Domino misericordia circumdabit, & cumulatiuè omnibus bonis afficiet. Et Isaias ait: Si reuertamini, & quiescatis, salui eritis: in silentio, & in spe erit fortitudo vestra. Si, inquam, separemini à prauis voluntatibus vestris, si quiescatis in Domino Deo vestro, salutem, quam cupitis, assequemini. Silentium, id est, tranquillitas animi, & spes in Deo posita, erit vobis pro fortitudine, quæ & malis resistatis, & bona concupita comparatis. De hac diffidentia sui, ac fiducia in Domino collocata, gloriabatur Iob, cum inter alia dicebat: Si putauit aurum robur meum, & obrizo dixi: Fiducia mea, Profrumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo spina. Aurum, allegoricè Gregorius ad subtilitatem ingenij, & obrizum, ad humanæ mentis dona refert. Vnde est acti sanctus vir dixisset: Nec quæ veraciter intellexi, meo ingenio tribui; nec menti propriæ, si qua egisse me bona contigit, hæc principaliter deputari. Hanc exercebat Paulus, qui nec res minores à se, sed à Deo disponendas affirmat. Quare ad Philippenses ait: Confido autem in Domino, quoniam & ipse veniam ad vos citò. An tanta res est, à Paule, Philippo venire, & illius ciues inuisitare, vt necessarium sit rem hanc fiducia promereri, & à Domino eam sperare? Non sit magna res; ac certum est in rebus magnis & paruis Domini auxilium sperandum esse, sine quo nec possumus magna nec parua præstare. Hic denique affectus diffidentie propriæ, ac confidentiæ in Deo, superius instrumentum virtutum acquirendarum factus est; quoniam eo & impedimenta virtutis minuimus, & tentationes vincimus, & robusti ad studiosas actiones efficiuntur. An non affectus hic impedimenta tollit, cuius memor sapiens, ad Dominum loquens, ait: Creatura tibi factori deseruiens exarscit in tormentum aduersus iniustos, & lenior sit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt. An non tentationes vincit, & operibus virtutis insilit? Et quidem. Nam diffidentia propriâ hostes fugamus; & fiducia in Deo, ense, id est, multiplici virtutis instrumento, pugnamus. Quare Richardus Victorinus de iustis loquens, qui in septuaginta fortibus Salomonis signabantur, hæc ait: Qui tantummodo hoc cõflictu fortes sunt, quantum ad decertandum cum hoste, non in se, sed in Deo confidunt. Cum inimico enim humani generis nullus ex æquo decertare possit, comparatis inuicem viribus, cuius tanta est fortitudo, vt nulla virtus humana ei comparari possit; quapropter nocendi artes, quas habet, nemo cognoscere sufficit. Diuina ergo virtute cum eo congregiendum est, quam propriâ meretur infirmitatis cognitio, & humilitas, quæ sola (vt in vitis Patrum legitur) hos laqueos euadere potest. Sic Ionathas hostium multitudinem vallatus, dum se resistere non posse cogno-

Psal. 25. 1

Psal. 31. 10.

Isa. 30. 15.

Iob. 31. 24.

Greg. 22. mor. 4.

Philipp. 2. 24.

Sap. 16. 24.

Richard. in Cant. 6. 11.

icit,

De B. 2. Tom. 11

scit, ad diuinum auxilium confugit, & victor exitit. Sic Iolaphat in simili periculo positus, cum se infirmum coram se prosteretur, totum se ad inuocandum Deum conuertit, & contra hostes conualuit. Quorum vterque humilitate, & oratione magis triumphauit, quam virtute.] Ipsi diffidentia sui, & oratione triumpharunt, & nobis eisdem armis pugnandum est, si volumus de hostibus victoriam comparare, & ad virtutum fastigium peruenire.

Cum itaque aliquod malum fugimus, cum aliquod bonum aggredimur, cum in bono perseverare statuimus, eo affectu inchoemus, eo affectu prosequamur, vt de nobis ipsis tanquam de vilissimis instrumentis penitus desperemus. Sed hæc pars nos pusillanimes faciet, & ad desperationem inducet, nisi illi alteram huius gradus partem, scilicet spem in Domino, ac fiduciam, adiciamus: aggrediamurque bona, dicentes cum Dauid: Quoniam tu es, Domine, spes mea.] Et respondebit securus, & alacer spiritus noster: Altissimum posuisti refugium tuum.] Planè altissimum hoc refugium est, ad quod superandum, aut infirmandum, creata non possunt accedere.

Illud refugium spes nostra sit, & vt verbis Bernardi finiam: Quicquid igitur agendum sit, quicquid declinandum, quicquid tolerandum, quicquid optandum, tu es, Domine, spes mea. Hæc vna mihi omnium promissionum causa, hæc tota ratio meæ expectationis. Præterdat alter meritum, sustinere se iacet pondus dei, & æstus, ieiunare bis in Sabbato dicat, postremò non esse sicut cæteros hominum, gloriatur: [mihi autem adherere Deo, bonum est, ponere in Deo meos spes meam.] Speret in aliis alij fortè hic in scientia litterarum, hic in astutia sæculi, ille in nobilitate, ille in dignitate, ille in alia qualibet vanitate confidat: [propter te omnia detrimenta feci, & vt stercora arbitror,] quoniam tu es, Domine, spes mea.] Speret, qui vult in incerto diuitiarum, ego verò ne ipsa quidem, nisi abs te, victui necessaria spero, nimirum verbo tuo confidens, in quo abiici omnia. Querite primum regnum Dei, & iustitiam eius, & omnia adiciuntur vobis.] Nempe tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor.] Si mihi præmia promittuntur, per te obtinenda sperabo. Si insurgant aduersus me prelia, si sæuiat mundus, si fremat malignus, si ipsa caro aduersum spiritum concupiscat, in te ego sperabo. Fratres, hoc sapere, ex fide vivere est, nec alius ex sententia dicere potest: Quoniam tu es, Domine, spes mea,] nisi cui intus sit persuasum à spiritu, vt (quemadmodum monet Propheta) iacet cogitatum suum in Domino, sciens quòd enutriendus sit ab eo. Iuxta illud quoque Petri Apostoli: Omnem sollicitudinem vestram proicientes in eum; ipsi enim cura est de vobis.] Vt quid enim, si hæc sapiamus, vt quid cunctamur abiicere spes miseras, vanas, inutiles, seductorias, & huic vni tam solidæ, tam perfectæ, tam beatæ spei, tota deuotione animi, toto seruore spiritus inhærere? Si quid illi impossibile, si quid vel difficile est, quare aliud, in quo speres. Sed verbo omnia potest. Quid facilius dictum? Attamen huiusmodi dictum intelligas volo. Si decreuerit saluare nos, continuo liberabimur: si viuificare placuerit, vitam voluntate eius est: si præmia æterna largiri, licet ei, quod vult, facere. An verò de facilitate non dubitas, sed ipsa tibi est suspecta voluntas? Planè & voluntatis testimonia credibilia facta sunt nimis. Maiorem hæc dilectionem nemo habet, quam vt animam suam ponit quis pro amicis suis. Denique quando in se speranti desit illa maiestas, quæ tam studiose monet in se sperari? Planè non derelinquit sperantes in se.] Adiuuabit eos, ait, & eruet eos à pecca-

A toribus, & saluabit eos.] Quare: Quibus meritis? Audi quod sequitur: Quia sperauerunt in eo.] Hæc Bernardus. Hæc sunt commoda certè magna huius gradus humilitatis, quòd à malis eruumur, & salutem consequimur, & per hunc gradum etiam à Deo donante, in quo speramus, ad alios sequentes ascendimus.

De Tertio Gradu Humilitatis, qui est, se reputare diuinis donis indignum.

CAPVT IV.

Vas immundum atque contractum, prorsus inutile est, vt in id pretiosus aliquis liquor mittatur, quia sua immunditia illum inficiet, & per rimulas effusum perdet. Humilis autem, qui sua peccata considerans, seipsum vt vas immundum respicit, & ideo se despicit, atque de se nihil magnum, aut honore dignum, sperat, Dei donis se putat indignum. Quæ iam accepit, cum timore, & quasi cum rubore, possidet, caute & diligenter exercet, sibi ex illorum vsu nullum honorem, nullamve laudem dari permittit. Quæ nondum accepit, si ad veram solidamque virtutem non pertineant, non cupit, quia se illa indignè & negligentè tractaturum timet. Scit, quia cum augentur dona, quemadmodum ait Gregorius, rationes etiam crescant donorum; & ideo dona non appetit, quia tempore reddendæ rationis, qualiter satisfacturus sit, nescit. Legit in Ecclesiastico: Cor sarui, quasi vas contractum, & omnem sapientiam non tenebit.] Sequè cum vas contractum putet, quod per varias cogitationes, & per varia desideria, quasi per rimas perfluat; pretiosum liquorem sapientiæ, aut aliorum donorum appetere ad effundendum, & malè vtendum, non audet. Hunc autem affectum, à vera ac perfecta humilitate proficisci, docet Magnus Albertus, in hæc verba: Argumentum veræ humilitatis est, cum in tantum se homo deicit, quòd omni gratia se indignum sentit, nec audeat etiam aliquam gratiam appetere, & si præterea à Deo super ipsum absque suo desiderio effluxerit, cum timore percipit. Immo laudabilis iudicat carere Dei gratia (intellige tu gratis data, & quæ ad salutem animæ non sit necessaria) quam habere gratiam Dei, quam toties diuersis modis demeruit, quam toties diuersimodè deturpauit, qua nunquam secundum ordinationem Dei fruebatur.] Hic autem humilitatis gradus hominem facit quietum, non tamen inertem. Facit illum quietum; quoniam, sicut vilis agricola, cui nulla suppetit ingenuitas, nulla diuitiæ, nulla potentia aut dignitatis insignia, regnum possidere non appetit, sed in suo ordine latus manet ita verus humilis, qui seipsum minimum reputat, & se carere aptitudine ad eximias actiones existimat, dona, quæ sunt charum functionum principia, non curat. Non tamen facit inertem, quia cum aliquod donum Dei adesse sibi sentit, illud ad opus & ad exercitationem dari cognoscit; quare vires & nervos, vt eo bene vtatur, exercit. Saul cum innocens esset in star pueri vnius anni, indignum se regno putauit: accepta regia potestate, ita se gessit, vt [cecinerit buccina in omni terra, & audierit vniuersus Israël] huiuscemodi famam, quòd Philistæos percussisset, & omnes vires eorum nervosque contriuerit. Hic in sua innocentia positus fuit humiliam imago, qui extra dignitates positus, se illis prorsus indignos iudicant, & ita se abscondunt, vt nihil magnum ab illis expectetur: at voluntate Domini in dignitate

Psal. 36. 40.

Greg. 11. 9. in Euang.

Ecl. 21. 17.

Alber. li. de virt. 1. c. 2.

1. Reg. 13. 3-4.

Psal. 90. 9.

Bern. ser. 19. in Pf. Qui habitabit.

Psal. 72. 28.

Philipp. 3. 8. Psa. 70. 5.

Matth. 6. 33. Psa. 9. 14. uel. 35.

Psa. 70. 5.

1. Petr. 5. 7.

constituti, mirum est quantum placeant, quam prouiderent se gerant, & quam superbos post se relinquunt. Sed hunc humilitatis tertium gradum à quo discimus: Discamus à Moysè, qui vocatus à Domino ad ducatum populi sui, se humiliter excusauit, nec solùm excusauit, verùm & ad non subeundum onus gubernationis, suam indignitatem apposuit. Quis sum ego, inquit, ut vadam ad Pharaonem, & educam filios Israël de Ægypto?] Et postea: Obsecro Domine, non sum eloquens ab heri, & nudius tertius.] Et rursus: Obsecro Domine, mitte quem missurus es.] Ter se indignum prædicat, id est, omni ex parte se indignum prælatione iudicat. Bonum quidem & imitatione dignum, humilitatis exemplum est, inquit Rupertus Abbas, Deo vocanti ad tantum tamque gloriosum ministerium, dicere: Quis ego sum?] ut pro conscientia, vel æstimatione ipsius, subaudiat, nullus. Et Bernardus: Moyses, quod poterat per gratiam, excusabat per verecundiam. Tutius enim est discere, quam docere; tacere, quam loqui. At iste, qui se excusauit, qui se indignum protulit, accepto imperij dono, quam sapienter, quam fortiter illud obiit! Quam mitis erga bonos, quam terribilis erga malos exiit! quam fideliter & perseveranter Domino, qui ipsum vocauerat, atque elegerat, deseruiuit! Discamus & à Jeremia, qui ad munus prophetandi inuitatus, ignorantiam præterdit, & se tanto munere indignum confessus est. A, a, a, dixit, Domine Deus, ecce nescio loqui, quia puer ego sum.] Pueritiam obiicit, & timorem, & defectum sanctæ libertatis ad onus suscipiendum obtendit, existimans æquum non esse si puer elinguis loquatur, & si timore correptus ad increpandum vocetur. Aspiciebat ille, ut Gregorius Nazianzenus annotauit, propriam imbecillitatem, & eam diuini iussis opposuit, non ut contradiceret factori suo, nec ut obedientiæ se subduceret, sed ut se illo dono indignum ostenderet. Discamus tandem & à Ioanne Baptista, cuius hoc fuit de Christo testimonium: Ipse est, qui post me venturus est, qui ante me factus est; cuius ego non sum dignus, ut solam eius corrigiam calceamenti.] Ille, inquit, cuius ego sum præcursor, adeo mihi prælatus est, ut nec dignus sum in infimis ministeriis illi famulari, nec minora mysteria eius incarnationis edicere. Ab his magnis viris, & verè magnis, quia humilibus, capiat spiritualis vir huius gradus humilitatis exemplum: sicque maioribus donis dignus erit, dum se minoribus indignum putauerit. Prælationem super alios non perdet, si se ad eam minus aptum senserit, quin eo ipso (si oportuerit) eum Deus aliis præponet, & aptum (quod magis est) ad munus hoc venerabile efficiet. Gratiam prædicandi non amittet, si se ab ea indignitatis prætextu subtraxerit: Immo ab ipso augebit eam, quo non propria, sed prælati ac Domini voluntate, prædicationis labori se subiecerit. A familiaritate Domini, & contemplatione mysteriorum eius, non erit alienus, si satis sibi inter mediocres actiuos esse cognouerit; quin potius si ad Dominum accurrerit, & quod in se est, fecerit, ob hanc humilitatem donum contemplationis accipiet. Et dum præ modestia non audet corrigiam calceamenti contingere, & cum timore & tremore mysteria humanitatis euoluit, ad cellam vinariam vocabitur, & ad osculum oris, id est, ad notitiam diuinitatis, & ad castissimos amoris amplexus.

Quia verò hæc cognitio indignitatis propriæ, & hic sanctus humilitatis affectus, quo quis se indignum donis reputat, est quasi scala ad eadem dona percipienda, ideo Dominus, qui ordinis amator est, prius iustos suos ad hunc affectum assequendum ad-

A iuuat, & postea eos suis donis multiplicat. Vult, sanctum Iob ad magnam gloriam, ad duplicatas opes efferre, & prius illum multis tribulationibus atterit, & difficillimis percontationibus deprimit, ut ad dona recipienda indignitatis suæ sensu se præparet. Quis est iste,] dixit illi, [inuoluens sententias] resque verissimas proferens [sermonibus imperitis? Accinge sicut vir lumbos tuos,] quasi mecum sis in arenam descensurus, [interrogabo te] de his quæ in prospectu tuo sunt, & apparebit an scias respondere mihi. His verbis Dominus suam interrogationem est orsus, qua modum loquendi Iobi libenorem compescuit. Eum longa oratione sua non iam ad suam innocentiam prædicandam, sed ad timorem traxit, & ad profundissimum humilitatis affectum. Nam insipienter, inquit, locutus sum, & quæ ultra modum excederent scientiam meam.] Tunc humiliter Deus laudat, merentem erigit, depressum exaltat, quia vas capax exaltationis, est cognitio & affectus propriæ indignitatis. Hanc ergo ob causam, auctore Gregorio, tantis Iob interrogationibus percussus est, ut humilitate periculum elationis euaderet, quæ faciliè ex tanta innocentia suboriri poterat, & se ad capienda ampliora dona disponeret. Quid, inquit, peius plerumque anima, quam conscia virtus interficit? Quæ illam dum consideratione sua inflat, à plenitudine veritatis euacuat; & dum se ad percipienda præmia sufficere suggerit, eam à meliorationis intentione distendit. Iustus igitur Iob ante flagella exiit, sed iustus post flagella permansit, & laudatus antea Dei voce, postmodum creuit ex verberibus. Profectò velut tuba tubicillis ex percussione producta in laudem Dei tanto altius eleuatus est, quanto maiori est castigatione percussus. Sed humiliandus erat iste, qui prostratus uicibus, sic virtutibus stabat. Humiliandus erat, ne tam robustissimum pedus elationis tela confoderent, quod constabat certe, quia & illata vulnera non uicissent. Sic Gregorius.] Intelligent ergo isti se hoc humilitatis affectu donorum Dei fieri capaces. Intelligebatque Paulus, dum ait: Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi.] Non coactè, inquam, tribulationes perfero, non ægro animo infirmum, ac bonis indignum, me esse profiteor, sed potius libens, & lætus, in mea pusillitate glorior, ut me virtus, ac potentia Christi, validum & sanum efficiat.

Euenit sanè aliquando ut iustus, secreta quadam cogitatione, aliquid se esse putet, ut tanquam miles veteranus, aut seruus, qui multis annis famulatus est, præmia maiora postulet, & ad ea, quæ suum captum excedunt, anhelat; & tunc minora recipit, ut ad se redeat, suamque indignitatem aduertat. Confirmat hoc Bernardus, sponsæ, & Moïsi, atque Apostolorum, primas sedes postulantium, exemplo. Olim, inquit, sanctus Moyses, quoniam multum presumebat de gratia, & familiaritate, quam inuenerat apud Deum, aspirabat ad quandam visionem magnam, ita ut diceret Deo: Si inueni gratiam in oculis tuis, ostende mihi teipsum. Accepit autem pro ea visionem longè inferiorem, ex qua tamen ad ipsam, quam volebat, posset aliquando peruenire. Filij quoque Zebedæi in simplicitate cordis sui ambulantes, magnum aliquid & ipsi ausi sunt: sed ad gradum nihilominus sunt reducti, per quem fuerat ascendendum. Ita & modò sponsa, quoniam rem grandem postulare uideretur, reprimitur sanè austeriori responsione, sed planè virili, & fideli. Oportet namque humiliter sentire de se, nitentem ad altiora, ne dum supra se attolitur,

cadat

Exod. 3.
11.Exod. 4.
10. 13.Rupert. li.
1. in E.
xod. c. 13.Bern. de
ordine vi
ta longè
post prin
cipium.Ierem. 1.
6.Nazian.
orat. 41.
in Pascha.Ioan. 1.
27.

Iob. 38. 2.

3.

Iob. 42. 3.

Greg. 18.
mor. c. 1.1. Cor. 11.
9.Bern. ser.
34. in
Cant.Gen. 33.
13. 18.

cadat a se, nisi in se firmiter per veram humilitatem fuerit solidatus. Et quia nisi humilitatis merito maxima minime obtineretur; propterea, qui prouehendus est, correptione humiliatur, humilitate mereatur. Tu ergo, cum te humiliari videris, habeto id signum in bonum, omnino argumentum gratiae propinquantis. Nam sicut ante ruina exaltatur cor, ita ante exaltationem humiliatur. Sic ille.] Nec solum, quae postulabamus negantur, vt indignitas nostra nobis perfecta sit, sed aliquando etiam gratia concessa subtrahitur. Est, qui antea recta cogitabat, & multa de diuinis rebus fumina cum facilitate meditabatur, quibus tanquam optimis alimentis affectus pinguesceret. Subito vero illa sanctorum cogitationum copia discessit, & vix reperit animus aliquid quo se pascat, suamque mutabilitatem colligat. Est alius, qui seruidis desideriis abundabat, & sanctis ac castis in Deum ferebatur affectibus: at repente affectus illi lassescunt, & mens tali irrigatione priuata, incipit exarescere. Est alius, qui bene loquendi gratiam acceperat, sanctisque sermonibus proximos erudiebat, & viam caeli monstrabat, & cum minus speraretur, bene loquendi gratia ab eo tollitur, & sterilis sermo efficitur. Alius denique in orationibus diligens, in corporis castigationibus animosus, & in bonis operibus erat assiduus: post non multum vero temporis tepore correptus in magnam bonorum operum paupertatem incurrit. Huius mutationis causam ex Richardi Victorini scriptis edisce. Ad hoc, inquit, electis gratia diuina aliquando subtrahitur, vt vnusquisque intelligat quid sit de se ipso. Ad hoc autem datur, vel reparatur, vt intelligat quid sit de munere diuino. In vno eruditur ad contemptum sui, in altero ad amorem Dei. Ex vno proficit ad humilitatem, ex altero promouetur ad charitatem.] Haec ille, qui & ad hoc propositum illud Psalmi mystice interpretatur. In salicibus in medio eius suspendimus organa nostra.] Salices enim arbores sunt infructiferae, folia, & non fructus, habentes. In illis quasi organa nostra suspendimus, quando subtracta a nobis gratia, a sancta cogitatione, aut desiderio, aut sermone, aut actione cessamus. Qui ergo hanc gratiam non perdere cupit, se ea indignum existimet: nam cognitio, & sensus propriae indignitatis, est stabilimentum virtutis.

Hunc autem gradum humilitatis comparabimus, si non ex donis, quae a Deo accepimus, sed ex nobis met ipsis nos aestimauerimus. Si enim vilissimum & pauperimum homuncionem rex nullo expectato merito pretiosis suis vestimentis indueret, ille homo aliena vestimenta tanquam propria considerans, forte se dignum honore regio reputaret; at non sua esse, sed precario data animaduertens, potius de tam splendido, & suae indignitatis minus conueniente amictu erubesceret: Ita homo cum bona, quae habet dona, Dei esse cognoscit, ad illud tempus data, quo Deus ea seruire voluerit, nequaquam in superbiam, & inanem gloriam erigitur, sed potius in sancto timore, & in maiori affectu suae indignitatis radicatur. Audit Dominum dicentem: Cui multum datum est, multum quaeretur ab eo: & cui commendauerunt multum, plus perent ab eo.] Et haec audiens non de elatione, sed de reddenda ratione cogitat, & dum non plene acceptis satisfacit, quotidie se magis indignum donis acceptis putat. Quia si economus substantiam domini sui minus fideliter tractans, munus meretur amittere, & suae infidelitatis poenas dare: qua poena dignum se reputabit homo, qui multa Dei dona gratis accepit, & aut otiosa te-

A nuit, aut non bonam eorum rationem reddit? Iustus ergo donis Dei cumulatus semper se illis indignum aspiciat. Dicatque cum sancto Iob. Si letatus sum super multis diuitiis meis, & quia plurima reperit manus mea, haec faciat mihi Deus, & haec addat.] Non letetur inaniter de diuitiis, quas ad negociandum accepit, sed potius cura cum aliquid lucrandi sollicitet. Non offeratur de his, quae reperit, licet multa sint, & pretiosa, sed tempus iam iam instare, quo ea sint restituenda, animaduertat. Stultus namque est debitor, vt Gregorius ait, qui gaudens pecunias mutuas accepit, & tempus, quo reddere debeat, non attendit. Moderatur autem laetiam accipiendi, quando solerti prouidentia etiam constitutum tempus reddendi cogitatur.] Vinum ergo donorum Dei non bibamus purum, sed aqua dilutum, ne sua fortitudine nostram mentem inebriet. Purum bibimus, si quid nobis datum sit, quamque diuites illo thesauro efficiamur, solum attendimus. Mixtum vero bibimus, cum donum illud alienum esse, nempe Dei, & cum vsuris reddendum meditatur. Porus hic non dementat oculos mentis nostrae, sed potius roborat, vt se donis indignam, & alienis bonis oneratum videat, & non se ex alieno magni pendat.

Conferet demum ad hunc gradum ascendendum, si quisque suam magnam ingratitude agnoscat. Ingratus enim indignus est, cui noua beneficia conferantur, & dignus, vt in eum iam collata negentur. Ingratus autem maximus est, qui accepta beneficia in otio continet, aut donis sibi datis abutitur. At quis est, qui in se signa multa huius ingratitude non inueniat? Poena, & afflictio ad nostram emendationem inflata, beneficium Dei est, quo filios sibi dilectos corripit, atque castigat, & a malis admissis auertit. Saepe autem huiusmodi poenis non emendatur, indignique efficitur, vt flagello filiorum castigemur. Quadratque in nos illud Ieremiae: Percussisti eos, & non doluerunt: attristi eos, & renuerunt accipere disciplinam: indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti.] Bona quoque tam naturae quam gratiae, sunt Dei beneficia maxima, & quibus ipse vult sibi gloriam, & nobis vtilitatem decerpere. Nos vero vt terra sterilis, sero aut numquam fructus ferimus. Dictumque de nobis videtur illud Dauidis: Mutabitur peccator, & non soluet:] quia Dei dona quasi mutuo accipimus, & ea otio consumentes, aut negligenter tractantes, nunquam persoluimus. Accipimus a Domino, vt simus, & vt homines simus, accipimus corporis formam, sanitatem, & robur, membrorumque integritatem. Accipimus mentem, qua possumus capere veritatem, & verum a falso, iustumque ab iniusto discernere, & bonum diligere, & appetere, illique inhaerere. Accipimus multiplicia bona, quae ipsum corpus ac mentem exornant. Haec mutuo accipimus, & nunquam bene reddimus, quia nunquam ex toto nos Domino consecramus, immo multoties reddimus mala pro bonis, dum nostrum benefactorem irritamus, eiusque iustissima mandata transgredimur. Si ergo ingrati sumus Deo, ergo beneficiis & donis eius indigni. Et profectio non multum erit, si nos omni dono, omnique beneficio indignos reputemus, & tanquam hi, qui debita male soluimus, noua dona accipere timeamus.

Richard. ad Psal. 136.

Psal. 136.

Luce 12. 48.

Iob. 21. 25.

Greg. 22. mor. c. 3.

Ieremia 5. 3.

Psal. 36. 21.

De quarto Gradu Humilitatis, qui est se
omnium minimum aestimare.

CAPVT V.

MULTA sunt in vita spirituali, quæ non expertis videntur maximè difficilia, & quæ possunt sermone dici, non tamen actione compleri. Vnum autem istorum est, quod hic gradus humilitatis poscit, vt quis se omnium minimum ac vilissimum existimet. Bone Deus, quam ratione potest homo sanctus, & maximis Dei donis coopertus, id de se sentire, seque minimum aestimare? An humilis cæcus est, qui se ipsum non videat? An stultus, qui suas opes ignoret? An ingratus, qui non Dei beneficia sibi data cognoscat? Quomodo ergo poterit tantum semet ipsum despiciere, vt meritis se minimum omnium putet, & infideles, & fures, & homicidas, se meliores & sanctiores existimet? Sanè aut humilitas incititia ridenda est, aut humilis omnium minimus non est: quod si non est, quo pacto ad virtutem pertinet se ipsum fallere, & bona magna, quæ habet, quasi nihilum reputare? Queramus nunc de sanctissimo Ioanne Euangelista, an humilis fuerit, necne? Profectò ille, qui sanctissimus fuit, etiam fuit & humillimus, quoniam sicut numquam repperta est vera sanctitas sine vera humilitate; ita neque maxima sanctitas, sine maxima humilitate. Sed videamus an potuerit ille se omnium hominum abiectionissimum reputare? An ille, qui toto vitæ tempore nullum lethale crimen patrauit, & pauca leuia peccata commisit, potuit se viliozem putare sceleratissimis & flagitiosissimis hominibus, qui quotidie grauissimis & innumeris criminibus fordiantur? An ille, qui primitias Spiritus ac gratiæ, & donorum incomparabilem copiam accepit, potuit se pauperiorem existimare illis hominibus, qui nullum donum supernaturale sanctitatis acceperunt? An ille, qui tanta diuinorum cognitione emiuit, vt Verbum æterni Patris intonaret, potuit se ignoriorem putare illis, qui nullam sunt peritiam rerum diuinarum aut humanarum adepti? Certè non potuit, nisi aut se ipsum decipiendo, aut bona, quæ acceperat, obliuioni tradendo, aut aliorum mala (quod iniquitas est) meliora, quam sua bona, putando. Quid postulas à nobis, humilitas, quid nos angustas & opprimis, quid à nobis vt dura nouerca impossibilia requiris? Ego quidem à teneris annis in literarum studium incubui; scientias Philosophicas, & Theologicas didici, & easdem publicè docui. Si peteres vt me indoctiorem ac minorem omnibus Philosophis, ac Theologis putarem, etiam discipulis meis, fortè assequeris. At quomodo possum me indoctiorem putare Æthiopicis, aut Peruanis insipientissimis, quos video vix fidei elementa memoriter addiscere, & vt psittacos pronuntiare? Quid est hoc, quod dicis, & quod sæpe auribus meis insulas: Si non te minimum omnium reputaueris, non eris humilis?

Humilitas hæc, non est res intellectus, sed appetitus, & voluntatis, quare non intellectus errorem, aut cæcitatem, sed voluntas depressionem sursum tendentis efflagitat. Nec vult vt ignoremus nos ipsos, sed ne supra meritum efferamur. Humiles igitur cognoscunt dona Dei sibi concessa. Vnde & Paulus ait: Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed Spiritum, qui ex Deo est, vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis.] Et postea:

A Quis cognouit sensum Domini, qui instruat eum? Nos autem sensum Christi habemus.] Et in Apocalypsi scriptum est: Vincenti dabo calculum candidum, & in calculo nomen nouum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit.] Atque adeo sancti, & humiles optimè sciunt dona Dei, quibus aliis præstant: sciunt se habere sapientiam Christi, quam non habent hæretici, nec infideles, nec qui regulis huius sæculi cuncta metiuntur: sciunt sibi datum esse calculum candidum imitationis Christi, ac nomen nouum, vt filij Dei sint, & nominentur, in quo illos superant, qui vitia ac peccata sequuntur, & filij diaboli nominantur. Scire potest verus humilis, se esse alio doctiorem, se esse alio sanctiorem, se naturalibus talentis, aut supernaturalibus donis, inter alios eminere, quibus cum degit, aut in re aliqua aliis præstare. Sed hanc scientiam, aut suorum bonorum noticiam ita temperat, vt modestiæ non officiat. Nam scit, omnia bona tum naturalia, tum supernaturalia, quæ habet, se à Deo habere, & gratis, ac sine meritis, accepisse. Scit, illa omnia mutuo data, aliena esse, à seque posse subtrahi. Scit, innumerabiles esse, qui ipsum scientia, & doctrina, ac virtute, ac sanctitate, & donis naturæ superent. Scit, ab illis, quos quibusdam donis excellit, aliis multis donis superari. Scit, illos gratos pro donis acceptis, Deo esse, se verò ingratum. Scit, alios donis Dei bene vt, se verò non semel abuti. Ignorat aliorum peccata, nouit sua. Respicit denique quod à se habet, & cum se ex se ipso nihil esse cognoscat, affectu humilitatis ductus se sub pedibus aliorum collocat, & ac si minimum omnium esset, ita deprimitur. Hic erat affectus Pauli dicentis: Ego autem sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persequeutus sum Ecclesiam Dei.] Alio loco ait: Nihil minus feci ab iis, qui sunt supra modum Apostoli.] Et rursus: Ministri Christi sunt: (vt minus sapiens dico) plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter.] Et iterum: Abundantiùs omnibus laboraui.] Se Apostolum agnoscebat aliis (præterquam Petro) potestate æquale, laboribus pro Ecclesia susceptis, & afflictionibus superiorem. Et minimum se aestimabat, quia omnia illa dona à gratia Dei, non à se ipso, manare sciebat. Quamobrem, cum dixisset: [Abundantiùs omnibus laboraui;] adiecit, [non ego, sed gratia Dei mecum.] Et cum dixisset, [Nihil minus feci à magnis Apostolis;] subiunxit; [Tamen nihil sum.] Illud, quo se Apostolum aliis æqualem prædicat, ad cognitionem veritatis: illud verò, quo se minimum, aut nihil esse affirmat, ad depressionem pertinet affectionis. Video, inquit, ex me ipso me nihil esse: video, omnia, quæ habeo, non propria, sed aliena, id est, Dei esse; ideo me contemno, & me minimum voco, & aliis omnibus inferiorem, ac planè nihil existimo.

E Alia etiam ratione verus humilis se minimum omnium reputat, quia prudenter potest cogitare, quod si dona & beneficia sibi à Deo data, aliis concederentur, meliùs & abundantius illis responderent. Audit Dominum exclamantem: Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida; quia si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere penitentiam egissent.] His auditis cõpungitur, stupet, & contremiscit, dicitque sibi: Væ tibi miser, quia si infidelibus, & magnis peccatoribus data essent beneficia, quæ data sunt tibi, forsitan feruentius & fidelius Domino

serui

seruissent. Quare ergo te non sub pedibus omnium pones, qui tepidissime & negligentissime accipis beneficium respondes? Hac via Beatissimus Patriarcha Franciscus se omnium minimum reputabat. Cum enim quidam ex suis fratribus, in extasim raptus & vidisset sedem dignissimam illi in caelo paratam, quasi uideret postea ab eo, quid de seipso sentiret: humilis Christi seruus (ut refert Bonaventura) respondit: Videor mihi maximus peccatorum. Cui cum frater diceret ex aduerso, quod hoc non posset sana conscientia dicere, nec sentire; subiunxit: Si quantumcumque sceleratum hominem tanta fuisset Christus misericordia persecutus, arbitror sane, quod multo quam ego gravior essem. Hae etiam erat humilitas Beatae Gertrudis, de qua haec scripta reperimus. Quoscumque enim homines vidit, sibi praeferebat, eoque meliores se iudicabat. Atque ideo dum illis Dei dona communicaret, putabat illos sola cogitatione, innocentia, conuersioneque munda plus mereri, Deoque inde laudes accrescere maiores, quam ipsa omnibus exercitiis suis, cunctisque corporis viribus potuisset. Idque fieri arbitrabatur per suam indignitatem, vilitatem, ac negligentiam. Ea res, hoc est, humilis sui cognitio, profundissimamque humilitati ipsam urgebat, quare Dei dona aliis manifestabat, videlicet quia in se (ut putabat) essent otiosa, manifestata vero aliis, saltem fructum, & Deo laudem operantur: praefertim, cum, ut dixi, crederet, propter se dumtaxat nihil, verum propter aliorum salutem omnia se recepisse. Hae sibi. Non itaque pugnant quod homo dona sibi a Deo data cognoscat, & quod seipsum despiciat, ac minimum omnium reputet, quia dona illa non sibi arrogat, sed gratis sibi quasi mutuo data considerat. Nescit an fideliter (ut debet) illis donis utatur, dubitat an inani gloria usque ad consensum fore deat: nam prauium est cor hominis, & inscrutabile: ignorat an alius melius dona sibi data collocaret, & verosimiliter praefert, quod multi eum fidelitate & strenuitate praecellerent, his incitatus, securus & sapientius putat, si se omnibus postponat, quam si alicui forte in occulto meliori se praeferat.

Ad hunc humilitatis gradum hortatur Paulus, ad Philippenses scribens: Implete, inquit, gaudium meum, ut idem sapiatis; & post pauca, in humilitate superiores sibi inuicem arbitantes. Nam si alium ego superiorem arbitror, me minorem reputo, & si alius me superiorem iudicat, se minorem arbitratum. Quo loco optime hunc gradum animaduertit Anselmus, ita scribens: Hoc proprium specimen electorum esse solet, quod de se semper infra quam sint, sentiunt. Ideo nunc subditur, ut sint arbitantes alij alios (sibi inuicem superiores): nam quia iniquus quisque inferiorem se omnem, quem cogitat, putat; e diuerso iustus studet, ut superiorem quemlibet proximum attendat. Ac ne dum se aliis alter humiliat, humiliatio iret alteri in elationem: utramque partem monuit Apostolus, dicens: Superiores sibi inuicem arbitantes, ut cogitationibus cordis & ego illum mihi praeferam, & vicissim ille me sibi; ut cum ab utraque parte cor inferius premitur, nequaquam ex impensio honore infletur. Nec ita debemus hoc aestimare, ut nos existimemus, sed nos existimare fingamus, sed verè existimemus posse esse aliquid occultum in aliquo, quo nobis superior sit, etiam si bonum nostrum, quo illo videmur superiores esse, non sit occultum. Ad quod etiam facit dictum illud verissimum humillimi Francisci: Vnusquisque tantus est, quantus est coram Deo: nec ex

A opinione hominum, qui saepe falluntur, sed ex iudicio Dei aestimanda est cuiusque magnitudo. Quis autem nouit qualis sit sua, & alterius causa coram Deo? Quis nouit an amore, an odio dignus sit, qualiterque Deus ipsum, aut alium aspiciat? Quis scit an alius sit lapsus coram Deo, & ipse sit erectus, cum vno momento possint hominum status mutari, possitque qui stabat cadere, & qui iacebat, ad magnam gratiam resurgere? Si ista ignoramus, ex quibus tota nostra magnitudo dependet, merito nos omnium minimos reputamus, & in loco infimo constituimus. Merito alio loco monet Paulus: Honore inuicem praueientes; nam honorem superiori tribuimus, & honorem verum illi impendimus, quem verè & ex animo maiorem existimamus. Vnde si nos inuicem maiores arbitramur, non erit difficile nos inuicem honoribus praueinire, & externa atque interna reuerentia mutuo afficere. Ad idem quoque pertinere videtur, quod idem Apostolus alio loco ait: Id ipsum inuicem sentientes, non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Vestrum sensum, ait, prout fieri potest, semper alterius iudicio conformate: ne tumeatis, nec superbiatis, sed humilium ac minimorum voluntati acquiescite. Hoc profecto, o homo, est te minorem minimè existimare, cui consentis, cuius iudicio te submittis. Quod si non tibi solum, sed omnibus hoc documentum propositum est, vniuersi ex sententia Pauli debent se ipsos minimos reputare, & affectum cordis sui infra alios deprimere.

C Magna verò est huius gradus humilitatis securitas, quia eo iustus, ab iniustitia se liberat, qua possit aliis, quibus se praefert, officere. Si enim frater virtute & meritis maior me est, iniurius sum in illum, si non ipsi in corde meo potiorem locum defero, & si non illum maiorem ac meliorem reputo. Esto autem quod omnibus in rebus sim maior illo, nullum est periculum, si ei tamquam meliori me submittam. In elatione est grande periculum, quia, dum effero, possum alienum honorem, & alteri debitum surripere. In humilitione grande est meritum, licet alium excedam, quia assuesco ex eo, quod meum est, proximum honorare. Duo haec Bernardus optime in hunc modum declarauit. Si in quoniam statu vnumquemque nostrum habeat Deus, liquidò cognosceremus, nec supra sanè, nec infra secedere deberemus, veritati in omnibus acquiescentes. Nunc autem quia consilium hoc [posuit tenebras latibulum] suum, & sermo absconditus est a nobis; ita ut nemo sciat si dignus sit amore, vel odio, iustus tamen profecto, iuxta ipsius veritatis consilium, nouissimum nobis locum eligimus, de quo postmodum cum honore superius educamur, quam praesumimus altiore, vnde cedere mox oportet cum rubore. Non est ergo periculum, quantumcumque te humiliter, quantumcumque reputes minorem, quam sis, hoc est, quam te veritas habeat. Est autem grande malum horrendumque periculum, si vel modicè plus vero te extollas, si vel vni videlicet in tua cogitatione te praeferas, què forte patrem tibi veritas iudicat, aut etiam superiorem. Quemadmodum enim si per ostium transeas, cuius superliminare (ad intelligentiam loquar) nimium bassum sit, non nocet quantumcumque te inclinaueris, nocet autem si vel transuersi digiti spatij, plus quam ostij patitur mensura, crexeris, ita ut impingas, & capite quassato collidaris; sic in anima non est planè timenda quantalibet humiliatio; horrenda autem nimiumque pauenda vel minima temere praesumpta erectio. Quamobrem noli te, homo, comparate maioribus, noli

Bonau. in vita eius c. 6.

Lib. I. in simar. de sim. pie. c. 5.

Jer. 17. 9.

Philip. 2. 3.

Ansel.

Rom. 12. 10.

Rom. 12. 16.

Bern. ser. 37. in Cant.

2. Reg 22. 12.

Luca 14.

De PAZ
Tom. II

minoribus, noli aliquibus, noli vni. Quid scis enim, o homo, si vnus ille, quem fortè omnium vilissimum atque miserimum reputas, cuius vitam sceleratissimam ac singulariter foedissimam horres, & propterea illum putas spernendum, non modò prae te (qui fortè iam sobrie, & iuste, & piè viuere te confidis) sed etiam prae ceteris omnibus sceleratis tanquam omnium sceleratissimum: Quid scis, inquam, si melior & te, & illis mutatione dexterae Excelsi, in se quidem futurus sit, in Deo verò iam sit? Et propterea non mediocre, non vel penultimum, non ipsum saltem inter nouissimos eligere locum nos voluit; sed [recumbe, inquit, in nouissimo loco:] vt solus videlicet omnium nouissimus sedeas, teque nemini, non dico praeponas, sed ne comparare praefumas. Haecenus ille.] Illud ergo, quod dictum est à Domino: Recumbe in nouissimo loco, non tantum de externis actibus accipiendum est, quasi semper nouissimus locus sit à nobis tenendus, quod saepe personae, aut muneris, quod gerimus, dignitas vetat, sed de interno affectu intelligendum, vt scilicet homo, desiderio & minima aestimatione sui, in infimo se loco constituat. Itaque idem est huius mandati sensus, atque illius: Si quis te percusserit in dexteram maxillam, praebere illi & alteram.] Sicut enim non semper decet percutienti nos in vnam maxillam, alteram actu ferendam conuocare, quod nonnunquam hypocritis tribueretur, & proximum iratum ad maiorem indignationem prouocaret: at semper decet, & opus perfectionis est, quemque paratum esse ad aliam aliam sustinendam: ita non cuique licet in nouissimo loco sedere, vt praelato, vel principi, at semper conuenit, affectu & minima aestimatione sui infimū locum assumere. Illud primum, vt scilicet exterius ad nouissimū locum in cōfessionibus eas, etiam Philosophi monuerunt. Nā & Tullius dixit: Rectè praecipere videntur, qui monent, vt quāto superiores sumus, tanto nos submissius geramus. At hoc secundum, vt scilicet te nouissimum putes, & infimum sentias, Christus solus docuit, & eius discipuli, Sancti scilicet omnes docuerunt, & non tantum verbis, sed moribus, & vita monstrarunt.

Hunc profectò humilitatis gradum habuit Dauid, cum Sauli impio, & Sanctiorū persecutori se submisit. Quem persequeris, dixit, rex Israël: Quē persequeris? Canem mortuū persequeris, & pulicē vnū.] Tu rex, ego seruus: tu potens, ego canis mortuus: tu magnus, ego pulex. Ipsa magnitudo tua, ac pusillitas mea te moueāt, vt ab infirmi persecutione desistas. Et certè, vt ait Gregorius, sanctus Dauid iam vnctus in regem fuerat, iam exorante Samuele, & cornu super se oleū fundente, didicerat, quod eum diuina gratia, Saul reprobato, ad regni gubernacula possidēda seruabat, & tamen persequenti aduersario mēte humili se substernebat, cui diuino iudicio praelatū se esse nouerat. Illi itaque se humiliter postponēbat, cui per electionis gratiam incomparabiliter se nouerat esse meliōrē. Ex hoc bene colligit sanctus Doctor: Discant ergo quomodo humiliari proximis debeant, qui adhuc quo loco apud Deū habeātur, nesciūt: si sic se electi, etiam illis humiliat, quibus iam se per interna iudicia antepositos deprehendunt.] Didicerunt multi Sancti Ecclesiae hunc mirabilem humilitatis affectum, qui ad eō se submittebat, vt calamitates reipublicae suorū peccatorum causa venire putaret. Et cum essent vitae sanctitate conspicui, ad eō sibi per hunc affectū reddebantur: absconditi, vt nullū in terris inueniret praeter se ipsos, cuius peccatis tam duram Domini castigationem tribuerent. Legūt in sanctis scripturis, quia

Matth. 5. 39.

Cicero. 1. off. i.

1. Reg. 24. 15.

Greg. 34. mor. 17.

A solet Dominus vnus peccatum in aliis eiusdem congregationis punire. Sic propter peccatum elationis Dauid quo numerauit populum, mortui sunt spacio trium dierum à Dan vsque ad Bersabee septuaginta millia virorum. Peccatum quoque vnus Achan, fugatium milliam pugnatorū, & morte triginta sex hominum mulctatus est, qui à viris vrbis Hai, quam expugnare venerant, partim victi, partim occisi sunt. Et in Exodo scriptum est: Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem eorum qui oderunt me.] Putat ergo iusti, dum oculos à suis meritis magnis auerunt, & beneficia eximia Dei, quibus non perfecte respondent, attentè considerant, quia propter ingratitudinem suam, in alios de congregatione, aut republica, Domini indignatione delatui. Quis hanc humilitatem non miretur? Quis ad considerationem huius affectus non obstupescat? Quis non expertus intelligat, quonam modo ille, qui magnus est meritis, & qui sua merita, & virtutem non ignorat, potest se ipsum ita despiciere, vt flagitiosis hominibus se submittat? At haec vitae sunt spiritualis arcana, & huius sacrae scientiae secreta, quae peritissimis, id est, viris perfectis, reuelantur, non tantum vt ea loqui sciant, sed vt vitam conuersatione compleat.

At quibus ad hunc gradum humilitatis assequendum iuuabimur? Primò quidem, si nos cum maioribus ac melioribus conferamus, ac comparatione illorum, nos (sicut re vera sumus) pusillos, ac imperfectos esse putemus. Dum enim quisque se minorem existimat, ad illum salutarem affectum, quo se minimum reputat, aditum parat. Solitarius equus, ait Climacus, nonnunquam currere videtur, at si gregi societur, tunc suam agnoscat tarditatem.] Ne te solitariū aspicias, sed Sanctis, qui velocissimè in caelum currunt, circumuallatum, sic tuam tarditatem agnosces, sic de tuis laboribus erubescēs, sic te, si non minimum, at minorem reputabis, & ex hoc tanquam ex initio ad illud, vt te minimum sentias, progressum facies. Pauper diuitibus circumseptus, pauperior sibi videtur; & literatus, magistris sapientissimis associatus, quantum sibi ad perfectam sapientiam desit, agnoscit. Sic iustus dum se viris sanctissimis Dominico, Francisco, Ignatio, & aliis similibus comparat, suum omnem profectum quasi nihilum reputat. Deinde iuuat, si virtutum sublimitatem, ac perfectionem mediteris, à qua te quā longissime distare conspicias, & sic de te submissius sentire assuesces. Sic quidam strenuus frater (auctore eodem Climaco) hanc sui despicientiam comparabat, de quo haec scribit. Cuidam fortissimo Athleta Christi, qui ad hanc beatissimam virtutem festinabat, impuri daemones laudem in corde subfeminabant. At ille diuina inspiratione malignorū spirituum nequitiam pio, & religioso compendio vincere aggredditur. Describit in cellula pariete altissimarum virtutum appellationes, putat perfectae charitatis, angelicae humilitatis, mundissimae orationis, incorruptibilis castitatis, & huiuscemodi virtutum reliquarum. Cū ergo illum cogitationes extollere coepissent, dicebat illis: Eamus ad arguentē, aduenientē; telegebat appellationes illas, subitq; ipsi clamabat: Cū has omnes possederis, tunc scies quā longè adhuc à Deo sis. Cū enim eas possederis, [seruus eris inutilis, fecisti enim, quod facere debuisti.] Praeterea confert maximè ad hunc gradum acquirendum, oculos à propriis meritis & virtutibus auertere, nisi cū aliud affectus gratitudinis postulat, & in peccatis ac defectibus figere. Nam homo, qui saepe sua mala considerat, eum certè affectum generabit,

2. Reg. 24. 15.

iosue 7. 5.

Exodi. 6. 20. 5.

Climac. grad. 25.

Climac. ibid.

Luce 17. 10.

quem

quem hæc consideratio solet parturire, vt se pusillum & imperfectum, & cæteris viliozem reputet, qui tanta in se mala cognoscit. Hunc monet Gregorius, vt interdum bona sua nesciat, ne propria notitia eorum per superbiam eleuetur. Bona, inquit, nostra & ignorare sapienter, & scire aliquando vtiliter debemus. Ignoranda quidem sunt, ne infirmis nobis elationem præbeant; sed à perfectioribus scienda sunt, vt per deuotionem crescant. Tandem conuertit omnia beneficia Dei, vt debita nostra, sicut re vera sunt, aspicere. Nam si quo plus habemus bonorum, eo amplius debitores sumus, merito quò meliores sumus, eò submissius de nobis sentimus, & omnibus tanquam pluribus debitis onerati, submittimur. Quisquis tibi, o Domine, inquit Augustinus, enumerat vera merita sua, quid tibi enumerat, nisi munerata tua? Et venerandus vir Ioannes Ruibrochius ait, eum, qui nunquam peccauit, aut minus peccauit, maiorem causam humilitatis habere, quam illum, qui magna peccata commisit: quia videlicet maiorum bonorum debitor est; quare debet se quasi maioribus obligationibus astrictum, magis submittere. Est, inquit, & alia præclarior humilitatis causa, quam ignorare non debemus. Intemetata namque Dei genitrix, gloriosa semper Virgo Maria, cum ab omni peccato sit præseruata, maiorem se humiliandi causam habet, quam beatissima Maria Magdalena, quæ sic diuina bonitate à peccatis liberata, sicut Virgo gloriosa ab ipsis præseruata fuit. Maius autem beneficium est, à vulneribus illæsum seruari, quam inflata curare vulnera. Itemque præclarius est, & maiori dignum gratiarum actione, seruari à peccatis, quam de admissis consequi veniam. Quanto autem cumulatiora sunt in nos beneficia Dei, tanto & nos illi cum humilitate ac reuerentia gratias abundantiores agere sumus adstricti. Non solum de peccatis nobis misericorditer indultis, sed multò magis de iis quoque, in quæ incidere poteramus, nisi sua nos bonitate ipse custodisset; & non tantum de beneficiis iam collatis, sed de omnibus quoque bonis illis, quæ collaturus erat, nisi nostra hoc malitia præpedisset. Vnde si quis soletter aduertere velit, ex ipsis quoque virtutibus à Deo collatis, & ex Dei bonitate, quæ à profundiori ipsius ruina præseruauit, maiorem, præclarioremque humilitatis rationem, quam ex hoc, quòd lapsus à Deo veniam meruit, & indulgentiam habet, inuenitque. Hæc ille. Omnia ergo hæc prospera, siue aduersa, siue bona, siue mala, nos ad hunc gradum humilitatis instigant: omnia nos ad hoc mittunt, vt nos minimos esse putemus. Quoniam pusillus est, qui semper peccatis & imperfectionibus vincitur; nec non & pusillus est, qui non ex se, sed ex dono gratiæ, & ex beneficiis quotidie susceptis, à maioribus malis seruatur. Minimus denique est, qui ex se nihil habet, & quequid habet, gratis ab alio recipit; & beneficiis, quæ recipit, nunquam cumulatè respondet.

De quinto Gradu Humilitatis, qui est: Nol-
le ab hominibus honorari, &c.

CAPVT VI.

V se ipsum vilissimum ac minimum omnium existimat, quod quarto humilitatis gradu est consecutus, facillè ad quintum adueniet, vt scilicet ab hominibus magni æstimari, honorari, aut laudari non velit. Honor enim, & laus

A magnis ac præclatis vitis debita est, qui perfectissima virtute eminent, qui egregijs operibus yacant, suæque auctoritate alios quali humeris sustentent. Quæ autem dementia esset, si homo proprio iudicio suo minimus omnium, ac nullius pretij existimatus, sibi eos honores, eaque laudes cuperet, quas non conuersatio iners, sed vita immaculata, & vtilissimis ac præstantissimis operibus occupata deposcit? Eugam honoris, ac laudis humanæ, in hoc quinto humilitatis gradu positam, ab ipso Magistro humilitatis accepimus, qui ad homines veniens, statim pauperem, secundum mundi gloriam, & vitam nullis caducis honoribus splendidam, sed despicabilem ac obscuram, elegit. Potuit ille quidem ex hominibus ditissimis, & qui tunc in mundo regnarent, nasci: potuit, regnum Israëliticum temporale, aut certè Pontificiam dignitatem obtinere, & exequi potuit, regum & Principum more, vitis nobilissimis & regali satellitio constipari. Potuit, sed noluit, & hæc omnia mundi magna contempsit, paupertatem autem, & infimum locum, & ignobilium societate amauit, vt sectatores suos tantæ humilitatis exemplo ad contemnendos honores, & fugiendas laudes adduceret. Semel, post satiata turbam quasi quinque millium hominum, sine paruulis ac mulieribus, in deserto, tanto percussæ miraculo gentes ille ipsum regem ac clamare voluerunt. Ipse autem quid fecit? Cum cognouisset, inquit Euangelista, quia venturi essent, vt raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus. Noluit temporaliter regnare, & imperare hominibus, sed ministrare illis, vt superbiam illorum retunderet, qui de obtento honore ac mundi dignitate lætantur, & non parum moerent, cum in ordinem rediguntur. Qui profectò tam cæci esse solent, vt sibi persuadeant, se ad imperandum ac gubernandum fuisse natos, tempusque terere, quod non in amplissimo munere gerendo posuerint. Sed Christus, o superbe, aptus erat ad gubernandum, & ad munera reipublicæ Christianæ gerenda, nec à potioribus redemptionis nostræ muneribus imperio temporali distrahatur, & tamen noluit illud admittere, vt disceres, tuam cecitatem & elationem agnoscere, & te ab honorum desiderio subtrahere. Quare Gregorius bene ait: Sed quia idcirco in carne apparuit, vt non solum nos per passionem redimeret; verum etiam per conuersationem doceret, exempli se sequentibus præbens. rex fieri noluit: ad crucis verò patibulum sponte peruenit. Oblatam gloriam culminis fugit; penam probrosæ mortis appetit: vt membra eius videlicet discerent, mundi fauores fugere; terrores minimè timere; pro veritate, aduersa diligere; prospera, formidando declinare; quia & ista sæpe per tumorem cor inquinauit, & illa per dolorem purgant. In istis se animus erigit; in illis autem, etiam quando se erexerat, sternit. In istis homo sui obliuiscitur; in illis verò ad sui memoriam, nolens etiam coactusque reuocatur. In istis sæpe & ante acta bona deperunt; in illis autem longi quoque temporis admitta terguntur. Nam plerumque aduersitatis magisterio, sub disciplina cor premitur, quod si ad regiminis culmen eruperit, in elatione protinus vsu gloriæ permutatur. Sic ille. Iterum à quoniam laudatus est, sic eum interrogante: Magister bone, quid faciens vitam æternam possidebo? Statim autem laudationem reiecit. [Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi solus Deus.] Quæ sententia bonitatem naturalem, ac per essentiam (vt vocant) soli Deo tribuit, ac sibi non vt homini (sic enim erat bonus participatione) sed vt Deo conuenire monstrauit. Hoc verò factò, o homo, tuâ quoque leuitatem reprehendit, qui passim inanes laudes aucu-

Item. 6.
11.

Gregor.
1. p. Pa-
stor. 6. 3.

Luca 18.
18. 19.

pas, & ex his etiam, quæ non habes, ab hominibus effertur & prædicari curas. In quo quàm sis inanis, ostendis, qui vento pascaris, & mendacissimo hominum plausu te implere & satiare præsumis.

Hanc eandem viam omnes Sancti ac Deo dediti homines ingressi sunt, qui nec honores ambierunt, nec ab hominibus laudari curarunt. Lege ipsorum egregia facinora, ac historias de illorum vita scriptas euolue, & contemptum honoris ac laudis vanæ, in quo eminuerunt, admirabere. Quidam eorum, virtutes eximias, quibus præditi erant, absconderunt: alij, mirabilia, quæ patrabant, immo & stupenda miracula à Deo per ipsos facta, prout sibi fuit possibile, tacerunt: alij, à ciuitatibus, & regionibus, in quibus laudabantur, & honore afficiebantur, fugerunt: alij, delatos honores, & amplissimas dignitates recusarunt. Erat vitæ illorum dux, Saluator noster Christus, quem non verbo tantum, sed multò magis opere & veritate imitari gestiebant; & ideo quod ipse respuit, abiecerunt; & quod ipse voluit, nempe contemptum honoris & laudis, amplexi sunt. Nec se nimis coegerunt, vt honores spernerent; quoniam se indignos honore putantes, facile hanc mentem induebant, vt sibi non debita refutarent.

Quamuis autem humiles, laude & honore affici nolint, ex eo quòd se putent bono laudis & honoris indignos, tamen multa in honore humano reperiunt, propter quæ contemnendus sit, & ab homine sapiente, nihili reputandus. Honos namque, & laus ab hominibus delata, inanis est, nullaque veritate aut stabilitate desiderabilis. Honos iste non in honorato, sed in honorante est, nam est sententia de honorato concepta. Hæc autem sæpissime non veritati, sed vanæ existimationi nititur, & impuris honorantis affectibus roboratur. Si enim iste prædas & rapinas in pretio habeat, eos honore prosequitur, quos videt corpore robustos, neruis præualidos, & audacia ad diripiendum intrepidus. Si delicias amet, & carnis voluptates, laudat diuites, & rerum temporalium possessores, tanquam eos, qui pecunia, cui obediunt omnia, possunt, quæ delectent, mercari. Si curiositate pascatur, illos honore afficit, quos literatos, & sciolos, & loquaces nouit. Si superbia & ambitione tumeat, honorat publicis muneribus, & dignitate fulgentes. Quid dicam? Ipsi virtutis amatores sæpe suspiciunt magis, & honorant, non iustiores & sanctiores, sed quos vident esse magis suo ingenio & naturæ conformes. Ac tandem hic honos, istaque laus ab hominibus delata, non nos meliores facit, sed in nobis bonitatem, ob quam honoremur, supponit. Qua si careamus, eo ipso, quòd honoramur, contemptibiles efficitur. Est enim indignum honorare, non aliud, quàm honore histionem, regis personam agentem, afficere. Non ergo honos, aut laus appetenda est, sed vera laudis & honoris causa. Quæ profectò non est alia quàm vera virtus, & conscientia immaculata, & hominis Deo fideliter seruientis vita non ficta. Vnde Augustinus ad quendam hæreticum verba faciens, ait: Senti de Augustino quicquid libet, sola me in oculis Dei conscientia non accuset. Et ad alium: Si autem non aurem solam percutit iracundia criminantis, verumtamen conscientiam mordet veritas criminis, quid mihi prodest, si me continuis laudibus totus mundus atrollat? Ita nec malam conscientiam sanat præconium laudantis, nec bonam vulnerat conuiciantis opprobrium.]Didicit hunc contemptum laudis humanæ Augustinus à Paulo dicente: Mihj autè pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die,

August.
lib. com.
Secund. c.
1. v. 6.
Idem lib.
3. 407.

1. Cor. 4.
3.

A Quis nam est, Paule, humanus dies? An naturalis lux, & ratio, quæ immensa Dei opera vult suæ capacitatis angustia concludere? An humanus intellectus, qui sine luce Dei fallitur, & occulta nequit aspicere? An dies huius vitæ, in quo homines, vt sibi videretur, res exculant, aut damnant, quo vique veniat dies Domini, qui non pro vanis hominum opinionibus, sed pro meritis omnia diiudicat? Hos omnes dies, ac vniuersa humana iudicia, pro minimo habet Paulus, & laudes, aut vituperationes ab hominibus prouenientes, pro nihilo ducit, quia scit, mentis virtutem, & conscientiam munditiam, non esse in signis honore afficientis, nec in ore laudantis, sed in assidua bonorum operum exercitatione iuste viuientis.

Nec solum laudes humanæ inanes sunt, verum & sunt adeò exiguæ, & angustæ, vt hac sola ratione essent aspernandæ. Nam breues terræ limites non transcendent, & in vno regno, aut vna Prouincia à paucis deferuntur: & laude digni ab his paucis non semper, sed ad modicum tempus laudantur. Noui ego quendam, ad cuius conciones magna hominū turba confluebat, qui eo die, quo ad populū eximio plausu verba fecerat, post tertiam noctis horam, quando homines se somno dare cōsueuerunt, ita secū cogitabat: Erit ne aliquis nunc in tota vrbe, qui mei sermonis recordetur? Certè nullus. Si ita est, quòd iam mei recordatio apud omnes istos cessauit, vanum erit, ex tanto labore tam breuem laudem querere, & etiam ad veram laudem, quæ ex Deo est, & nunquam desinituram, non tota mentis contentione festinare. Sed hæc angustias honorum, & laudum humanarum, gratum erit ex ore ipsius sapientiæ, quam Boetius Seuerinus loquentem inducit, audire. At illa, inquit, at qui hoc vnum est, quòd præstantes quidem natura mētēs, sed nondum ad extremam manū virtutum perfectione perductas, allicere possit, gloriæ scilicet cupido, & optimorum in re publicam fama meritorum. Quæ quàm sit exilis, & torius ponderis vacua, sic confidera: omnem terræ ambitum (sicut astrologis demonstrationibus accepisti) ad cæli spacium, puncti cōstat obtinere rationem, id est, vt si ad cælestis globi magnitudinem conferatur, nihil spacij profus habere iudicetur. Huius igitur tam exiguæ in mundo regionis, quarta ferè portio est (sicut Ptolomæo probante didicisti) quæ à nobis cognitis animantibus incolatur. Huic quartæ, si quantum maria paludèque premunt, quantumque siti vasta regio distenditur, cogitatione subtraxeris, vix angustissima inhabitandi hominibus area relinquetur. In hoc igitur minimo puncti quodam puncto circum septi, atque conclusi, de peruulganda fama, de proferendo nomine cogitatis? At quid habet amplum magnificumque gloria tam angustis exiguisque limitibus arctata? Adde quòd hoc ipsum breuis habitaculi septum plures incolunt nationes, lingua, moribus, totius vitæ ratione distantes, ad quas cum difficultate itinerum, tum loquendi diueritate, tum commercij insolentiâ, non modò fama hominum singulorum, sed ne vrbium quidè peruenire queat. Arate deniq; Marci Tullij (sicut ipse quodam loco significat) nondum Caucasum montem Romanæ reipublicæ fama transcederat, & erat tūc adulta, Parthis etiam, cæterisque id locorū gentibus formidolosa. Vidēsne igitur quàm tæ angusta, quàm cōpressa gloria, quam dilatare ac propagare laboratis? An vbi Romani nominis transire fama nequit, Romani hominis gloria progredietur? Quid quòd diuersarum gentium mores inter se, atque instituta discordat, vt quòd apud alios laude, apud alios supplicio dignum iudicetur? Quo fit, vt si quem famæ prædicatio delectet, huic in plurimos populos nomen

Boet. lib.
2. de con.
4. p. 7.

proferre

proferre nullo modo conducatur. Erit igitur peruagata inter suos gloria quisque contentus, & intra vnius gentis terminos præclara fama immortalitas coarctabitur. Sed quam multos clarissimos suis temporibus viros, scriptorum inops deleuit obliuio? Quamquam quid ipsa scripta proficiunt, quæ cum suis auctoribus premit longior atque obscura vetustas? Vos verò immortalitatem vobis propagare videmini, cum futuri famam temporis cogitatis. Quod si ad æternitatis infinita spacia petrahes, quid habes, quod de nominis tui diuturnitate lateris? Vnius etenim mora momenti, si decem millibus conferatur annis, quoniam vtrumque spacium definitum est, minimam licet, habet tamen aliquam proportionem. At hic ipse numerus annorum, cuiusque quantumlibet multiplex ad interminabilem diuturnitatem, ne comparari quidem potest. Etenim finitis ad se inuicem fuerit quædam, infiniti verò, atque finiti nulla vnquam poterit esse collatio. Ita fit, vt quantumque prolixi temporis fama, si cum inexhausta æternitate cogitetur, non parua sed planè nulla esse videatur. Vos autem nisi ad populares auras inanè, que rumores rectè facere nescitis, & relicta conscientia virtutisque præstantia, de alienis præmia sermunculis postularis. Hactenus ille. Cuius verba, si attentè considerentur, satis euidenter aperiuunt quantæ sint humanorum honorum, ac laudum angustia; quorum cumulus in cor humanum iniectus, non magis, quam guttula aquæ, capacitatem maris, implebit. Esto ergo quòd mundi honos vetus sit, quia tamen exiguus est, à magnis animis, quales sunt animi humilium, debet despici: quia nunquam magnanimus exigua & vilia magni reputabit. Est autem humilis semper magnanimus; qui seipsum & omnia exigua despicit, & in solo Deo veræ magnitudinis, quam semper appetit, auctore confidit.

Est etiam res infamis & ignominie plena, honorem, ac laudem propter seipsum, aucupari. Quod quidem ipsum est superbi & ambitiosi manifestant. Hi enim voce nunquam suis præfationibus honorem huius sæculi tanquam finem præfigunt, sed aut bonum reipublicæ, aut custodiam disciplinæ, aut occupationem talenti commissi sibi, aut alios honestos fines se desiderare prætendunt. Si autem dignum existimassent, ad honorem, aut laudem, tanquam ad finem respicere, hoc fateri non erubescerent. Discipuli sanè Domini cum de prælatione & honoribus disputassent, rubore suffusi sunt, quòd id Dominus cognouisset. Interrogabat eos, inquit Marcus, quid in via tractabatis? At illi tacebant: si quidem in via inter se disputauerant, quis eorum maior esset? Quare tacerent? nisi quia rem probrosam putarunt, de primatu contendisse, & ad prælationem aspirasse. Et in hoc sensu ego illud Ioannis Climaci dictum intelligo: Cenodoxia, id est inanis gloria, pro honore ministravit ignominiam, suis enim discipulis irata, confusionem illis maximam indixit. Quomodo ex inani gloria confusio & ignominia generatur? Ita quidem, quòd vanæ laudis, & honoris mundani cupidi, sæpe illa faciunt, ex quibus suum superbium desiderium detegitur, ob quod ab aliis tanquam elati & ambitiosi damnantur. Et contra verò, qui has hominum laudationes plaususque contemnant, omnes in sui admirationem rapiunt. Sicut illa genere nobilissima, sed sanctitate multo nobilior & illustrior, Paula, de qua ait Hieronymus: quòd fugièdo gloriam, gloriam merebatur, quæ virtutem, quasi vmbra, sequitur, & appetitores sui deserens, appetit contemptores. Merito profectò laus sectatores suos fugit

A quali laudis & honoris indignos. Nam indignus est laude, qui laudem propter ipsam appetit, & non finem operum suorum in beneplacito Dei, atque in vera virtute, constituit. Hunc omnes detestantur, tanquam ordinis subuersorem, qui virtutum functiones in ipsam vanitatem intorquet; qui in ancillam sponse suæ (nam virtus sponsa est viri iusti, & laus virtutis ancilla) oculos impudicos iniicit: & qui, quod sibi quali in additamentum datur, optimam esse substantiam, propter quam virtus quærenda sit, dicit. Si vis ergo, o iuste, verè laudari, & honore affici, ab hac infamia te libera, quòd velis laudes honorisque conquirere. Hæc namque voluntas malam de te in cordibus aliorum opinionem generat, quòd superbia tumeas, & velis non tam studiosus esse, quam apparere, & non de veritate, sed de virtutis ostensione laudari. Potius ex humilitatis affectu à laudibus humanis absconde te ipsum, & in infimo loco constitue, vt inde ad celsiorem exalteris. Ne gloriosus appareas coram rege, nec tuam coram illo summo rege, qui omnibus præsidet, & vniuersa intuetur, aut sapientiam, aut virtutem ostentes: [& in loco magnatorum ne steteris,] nec eorum honorem, aut dignitatem habere procures. [Melius est enim, vt dicatur tibi, Ascende huc, quam vt humilieris coram principe.] Humiliaberis autem, si honorem tibi non debitum aut appetere aut captare præsumperis.

C Aliud quoque reperimus mundanorum honorum laudemque periculum, quòd dum honores ac laudes, quasi præmia sanctarum actionum, exquirimus, æternum præmium illis destinatum posthabemus. Er sicut diuiti epuloni dictum est: Fili recorde, quia recepisti bona in vita tua: ita his, qui honores quæserunt, dicitur: iam præmia vestrorum operum recepistis, non est cur aliud accipiendum expectetis. Er sanè alio loco honos, & laus humana à vanis hominibus experita, merces elemosynarum, & honorum operum, à Domino vocata est. [Amen dico vobis, ait, receperunt mercedem suam:] non quidem quia inanis laus condignum sit præmium bonarum actionum: sed quia ista ob vilem finem facta, viles & mala redduntur, & maius præmium non merentur. Misera est ergo illorum conditio, qui ex suis laboribus honorem quærunt, quoniam vili præmio sibi satisfieri concupiscunt. Qui enim pro virtute, quam agit, ait Gregorius; humanos fauores desiderat, tem magni meriti vili pretio venalem portat. Et vnde cæli regnum mereri potuit, inde nummum transitorij sermonis quærat. O nummum despiciabilem, & nec respectu hominis dignum, quoniam si contempseris, ex tuis laboribus thesaurum cælestem reportasses. Sed quia aspernari non audes, & quasi dignam mercedem tuarum operationum assumis, eris instar scirpi, de quo inquit Iob: Humectus videtur antequam veniat sol, & in ortu suo germen eius egreditur. Virebis enim, & florebis in conspectu hominum, antequam sol iustitiæ Christus ad iudicandum adueniat, & in ipso ortu operum tuorum, germia eorum, nempe hominum laudes, & acclamationes, habebis. [Super acerrum petrarum radices eius densabuntur, & inter lapides commorabitur.] Cogitationes tuas, quæ sunt veluti radices operum, ad acerrum petrarum mittes, quia ex hominibus factis & sterilibus, qui in petris signantur, humorem vanarum laudum suges, & in æstimatione, quam apud eos obtineas, morari concupisces. [Si absorberit eum de loco suo, negabit eum,

D Qui enim pro virtute, quam agit, ait Gregorius; humanos fauores desiderat, tem magni meriti vili pretio venalem portat. Et vnde cæli regnum mereri potuit, inde nummum transitorij sermonis quærat. O nummum despiciabilem, & nec respectu hominis dignum, quoniam si contempseris, ex tuis laboribus thesaurum cælestem reportasses. Sed quia aspernari non audes, & quasi dignam mercedem tuarum operationum assumis, eris instar scirpi, de quo inquit Iob: Humectus videtur antequam veniat sol, & in ortu suo germen eius egreditur. Virebis enim, & florebis in conspectu hominum, antequam sol iustitiæ Christus ad iudicandum adueniat, & in ipso ortu operum tuorum, germia eorum, nempe hominum laudes, & acclamationes, habebis. [Super acerrum petrarum radices eius densabuntur, & inter lapides commorabitur.] Cogitationes tuas, quæ sunt veluti radices operum, ad acerrum petrarum mittes, quia ex hominibus factis & sterilibus, qui in petris signantur, humorem vanarum laudum suges, & in æstimatione, quam apud eos obtineas, morari concupisces. [Si absorberit eum de loco suo, negabit eum,

Pror. 25. 67.

Lucæ 16. 25.

Matth. 6. 23-5.

Gregor. 8. mor. c. 28.

Iob. 8. 16.

n. 17.

n. 18.

Marc. 9. 32.

Climac. grad. 21.

Hieron.

Matt. 23. 12.

& dicit: Non nouite. Cum Deus te à viuis subtraxerit, nequaquam te seruum agnoscat; dicitque, quod fatuus virginibus dixit: Amen dico vobis, nescio vos. Quia opera licet ex genere bona, accepta non habet, quæ præpostera intentio captanda laudis humane à sua bonitate deiecit. Est ergo vanus honor ex sancta conuersatione quæsitus, qui nos celestibus præmiis euacuat, & thesaurum illum, quem in æterna patria speramus, pro inani fauore & momentaneo commutat.

His & aliis rationibus solent viri iusti seipfos ad contemnendum honorem adducere. Et præcipua causa huius contemptus est, quia seipfos honore ac laude indignos existimant. Ad hunc sanctum affectum despiciendi honoris se adigunt, quia pro contempto habent, eos, qui verè & ex animo iter spiritus ingrediuntur, semper mundi honores, & hominum laudes fuisse aspernatos. Et sicut pauci sunt, qui se totos Deo consecrant, non iam religiosa professione, sed vita: ita pauci sunt, qui ad hunc gradum humilitatis perueniant. Nam, experientia teste, ait Laurentius Iustinianus, pauci reperiuntur numero in comparatione cæterorum, qui saltem naturali exagitatione impulsu, præesse potius non ambiant, quam subesse; laudari magis appetant, quam despici, atque plus concupiscant ab hominibus boni existimari, quam mali. Hos paucos tu, o amator humilitatis, imitaberis, & appetitum laudis honorisque frenabis. Si quid habueris, cui laus & honos debeatur, illud, si poteris, prudenter abscondes. Periculosum est, talentum ad laborandum abscondere, & in sudario ligare: at valde tutum est, causas accipiendi honoris & laudis occultare, & quemque se ab occasione elationis subtrahere. Moses sciens faciem suam radios lucis emittere ex consortio Domini, [posuit velamen super eam,] vt splendore radiis temperaret, & illud donum quasi absconditum possideret. Sic vir humilis dona sibi concessa, humilitatis velo cooperit, ne dum sunt sibi honoris & laudis causæ, sint etiam occasiones ruinae. Tege & tu splendorem tuum, occulta bona tua, ne ea fures, siue fauores humani, deprædentur. Si Deo placitum fuerit, ipse te manifestabit, ipse te è latebris extrahet, & super candelabrum ponet. Si autem ipse non dixerit: Ascende superius, caue ne ascendas, ne honores & laudationes iniquitas, quia eas fortassis diabolus tibi suppeditabit, vt pereas. Hoc ingenium humilium est se abscondere, & ex sola voluntate Domini, ipsos manifestantis, & ad honores euentis, velle honorari. Quare Gerson optimè ait: Verè humilis est, qui ex vera sui cognitione sibi vilescit. Hic se diuinis gratis indignum computat, hic laudes horret, proprias veluti insidiatrices, tollere volentes ipsum in altum, vt lapsu grauiore ruat. Propterea deicit se iugiter in terram suæ fragilitatis, pro vt de Anteo Gigante fingit fabula, cui ex casu suo in terram vires augebantur, sed in sublime leuatus ab Hercule strangulatus est. Hic se in omnem creaturam Dei peccasse fateretur, in cælum, & terram, & omnia, quæ in eis sunt. Nullam ergo flagellationem ab eis reicit, nullam læsionem, iniuriam nullam. Hic denique iudicia Dei magna, & occulta [velut rumentes super se fluctus] expauescit. Iam in his verbis audiisti radicem huius gradus, quem in ascensu humilitatis constituimus. Licet enim ad despiciendos honores, & laudes, prædictis rationibus moueri possimus, tamen verus humilis fauores humanos contemnit, & reicit, quia indignum illis se esse cognoscit. Cogitat se peccasse, cogitat, iniuriis, quibus Deum offendit, omnes etiam creaturas læsisse: cogitat, incomprensibilia esse iudicia Dei, qui non semel con-

Iusti. lib. de Humilit. c. 1.

Exod. 34. 33.

Luc. 14. 10.

Gerson. ser. in ca. na Domini. 2.

Iob. 33. 23.

A suevit nonnulla bona facta reprobis temporali prosperitate premiare, & eos à regno perpetuo reuicere. Rectum ergo putat, qui humilis est, honorem sibi non debitum non appetere, & vt æternum in cælis honorem habeat, temporalem honorem & inanem laudem despiciere.

De Sexto gradu Humilitatis, qui est de desiderare ab alijs contemni, & vilis haberi.

CAPVT VII.

MAGNUM & rarum est, honores non cupere, & laudes non appetere; sed multo maius atque sublimius, oppositum honorum & laudum, scilicet despicientias & vituperationes, optare. A quinto illo gradu ad hunc sextum ascendendum est; nec difficile erit tibi, si velut aquam bibisti iniquitatem, & aliquam notitiam tuæ scditatis habes, penam etiam iniquitati debitam, nempe contemptum ac vilipensionem, potare. Redemptor certe tuus hanc aquam contemptum & iniuriam, pro te potauit, & nimium desiderauit, vt te ad huiusmodi desiderium alliceret. De eo quippe scriptum est: Ponet in puluere os suum, si forte sit spes. Dabit percipienti se maxillam, saturabitur opprobrijs. Ille quidem, ait, præ abundantia humilitatis, de seipso submissè sentiet, & tanquam homo peccatis oneratus (& oneratus illis erit, sed alienis, non proprijs) nec oculos in cælum attollet, immò in terram se prosterne paratum ab omnibus conculcari. Id autem faciet, sperans quòd suo tempore exaltandus sit, & ad Patris dexteram collocandus. Non sibi sufficiens videbitur, contumelias & opprobria sustinere, sed præ desiderio contemptus, maxillas vltro percipientibus offeret, & tanquam maximam iniuriarum appetentiam habens, ad mensam eorum accumbens, se opprobrijs & despectibus satiabit. Et ipse Dominus per Isaiam ait: Corpus meum dedi percipientibus, & genas meas vellentibus, faciem meam non auerti ab increpantibus, & conspuentibus in me. Sponte inquit, immò & libenter meipsum ad opprobria sustinenda disposui. Non me subtraxi, non me abscondi, sed præ desiderio contemptus me increpantibus & conspuentibus obtuli. Ab illo ergo hanc appetentiam vilipensionum discamus, nam opprobrium non modicum est, nos, discipulos eius qui opprobria dilexit, opprobria fugere, & contumelias detestari. Vnde Cyprianus hunc locum adducens ait: Et quisquam per ipsum nunc, atque in ipso viuens, extollere se audeat, & superbire, immemor & factorum, quæ ille gessit, & mandatorum, quæ nobis vel per se, vel per Apostolos suos tradidit? Quod si non est maior domino suo seruus, qui Dominum sequuntur, humiles, & quieti, & taciturni vestigia eius imitentur. Desiderauit igitur Magister noster Christus despici, atque contemni, & lætitiæ signis ciuitatem, in qua passurus erat, intrauit. Ostendit & illis verbis: Baptismo habeo baptizari, & quomodo coactor vique dum perficiatur? Baptismum appellat mortem, cruciatum, alapas, sputa, contumelias, contemptus, iniurias: quia hæc omnia adueria & horribilia illi præ amoris magnitudine instar balnei erant, in quo ad fomcatum mergeretur. Arctabatur cor eius sanctissimum, & angustabatur contemptionum, & iniuriarum desiderio, vt nos ad hæc desideranda concitaret, quorum præsidio nobis æterna gloria proueniat. Tanta Domini dignatio est, inquit Beda, vt infundenda nobis

Thom. 3. 29.

Isa. 50. 6.

Cypri. lib. 1. epist. 7. ad Rogatian.

Luc. 12. 50.

Beda lib.

De Humilitate Tom. II

nobis deuotionis, & consummandæ perfectionis in nobis, & maturandæ pro nobis, studium passionis sibi inesse testetur. Qui cum in se nihil habuerit, quod doleret, nostris tamen angebatur siue coarctabatur ærumnis: & sub tempore passionis, mœlitiã prætendebat, quam non ex metu mortis suæ, sed ex mora nostræ redemptionis assumpserat. Si ille angebatur, ut pro nobis ludibria sustineret; quàm rationi contentaneum est, ut nos desiderio contemptus angustemur, ut per illum tanquam per humilitatis gradum perfectissimũ, cœlestes honores consequamur?

Fortassis cogitabis hanc humilitatem adeo perfectam, ut irrisiones & contumelias concupiscat, esse humilitatem hominis Dei, quam purus homo desiderare quidem potest, sed habere omnino non potest. Falleris propterea, si ista cogitas; nam & sancti homines gratia Dei adiuti, ita appetitũ honoris & laudis vicerunt, ut eam perfectè consequerentur. Elset præter institutum nostrum id exemplis comprobare. Sed si tu versatus fueris in legendis Ecclesiasticis historiis, statim memoriã occurret magna turba sanctissimorum virorum, qui dignitates oblatas contempserunt, & iam habitas contanter repudiãrunt, ut contemptum honori præponerent, & in humili statu delitescerent. Alij, spiritu Dei acti, aliqua gesta omnium oculis obiecerunt, non quidem mala, sed primo aspectu inepta, & hominibus sapientiã studiosis indigna, quibus sibi stultorum & viliũ nomen acquirerent. Hoc autẽ, nõ pusillanimitatis sed magnanimitatis est opus. Sunt enim humiles, mente sublimi & excelsa, qui ista caduca, & communibus hominibus admirabilia, contemnunt, & sola cœlestia concupiscunt.

Quis ambigat huius gradus humilitatis participem fuisse Paulum, qui dicebat: Complaceo mihi in infirmitatibus meis, in cõrumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo. Gaudium namque & exultatio, rei est præsentis, antea concupit, & multis votis desiderata. Si ergo Paulus in persecutionibus & contumeliis presentibus exultabat; absque dubio cum absentes erant, appetebat, & pro amore Christi eis subesse desiderabat. Quis etiam neget, reliquos Apostolos eodẽ gradu fuisse positos? Qui ibant gaudentes a conspectu concilij, quoniam digni habitũ sunt pro nomine Iesu contumeliã pati.

Eadem enim ratione conficitur, eos, contumelias, irrisiones, & ludibria cupiuisse, quorum præsentia lætabantur. Hos viri perfecti sequuti sunt, qui cõtumeliam ac despectionẽ desiderio aliqua sibi reprehensione digna esse finxerunt. Quorum memoriã faciẽs Ioannes Climacus, hæc inquit: Si hic tandem finis, & ratio, & modus est supremæ superbiã, virtutes, quæ nõ ad sint, gloriã causã simulare, id profectò erit altissimæ humilitatis argumentum; culpas, quæ itidem non ad sint, in quibusdam rebus, vilitatis causã, vel gratia, confingere. Quod fecit, qui panem & caseum sumpsit in manibus, abiectionis suæ gratia. Et sanctus ille, qui veste reiecta, absque vlla passione, quippe castissimus, ciuitatẽ circueiuit nudus. Non metuunt huiusmodi iam, neque curabunt hominũ offensam, cum iam per orationem, virtutem eam consecuti sunt, ut omnes inuisibiliter edificent, cunctisque satisfaciunt. Qui prius curat, secundo isto se carere significat. Vbi enim Dominus nos audire paratus est, ibi omnia facere tutò valemus; præstat enim cõtristare homines, quàm Deum. Gaudet quippe Deus, cum nos contemendã vanissimã elationis causã promptè videt ad ignominias currere. Parat autem huiusmodi certamina superna peregrinatio. Magnorum enim re vera est pari, suis esse ludibrio. Non te ea, quæ dicta sunt, perturbent. Nemo vnquam repentè vno simul passu

A scala gradus omnes conscendere potuit. In hoc cognoscet nos Dei esse discipulos, non quia nobis dæmonia obtemperant, sed quia nomina nostra in humilitatis cœlo conscripta sunt. Hæc ille. Non licet quidem humilitatis assequendæ gratia mentiri, neque per mendacium, aut falsitatem, aliquid reprehensione dignum nobis inesse confingere. At ex desiderio contemptus, defectus proprios aperite, aut quod nobis probro dari potest, sine vilo peccato simulare, fecerunt illi viri sanctissimi, qui non minori cura irrisiones pro Christo, quàm mundani honores, amplexi sunt. Faciunt & nunc aliqui eodem humilitatis desiderio succenti. Nam & nos necdum fenestram sumus, & in hoc genere mirabilia inter nostros vidimus, dum voluerunt illorum antiquorum feruorem æmulari.

B Est verò hoc desiderium contemptus, virtutum operimentum optimum, quo pulchra custodiuntur, & munda. Pulvis enim inanis gloriæ adeo viscosus est, ut faciliè præcordiis adhareat, & virtutes inficiat, quem vix poteris scopula multiplicis considerationis excutere. Quod ergo excutitum aduersus hunc puluerem remedium, nisi curate ne supra vestes animæ nostræ cadat, id est, ne ad virtutes accedat? Non accedet autem, si nos desiderio propriæ vilipensionis regamus, & honorem nostrum propter Christum contemni ac vilipendi putemus. Cor namque adeo spirituale, & serium, ut sui contemptum cupiat, gloria vana non titillar, & opertum hoc propriæ humiliationis desiderio pulvis vilissimus laudis humanæ nõ fœdat. Præceptum est a Domino, ut tabernaculum pellibus regetur, ne ex imbribus, & ex puluere, & alijs similibus, aliquam immunditiã contraheret.

C Facies, inquit, & operimentum aliud recto de pellibus arietum rubricatis, & super hoc rursum aliud operimentum de ianthinis pellibus. Tribus operimentis tabernaculum reatum est, sagis nempe cilicinis, de quibus supra dictum erat. Facies & taga cilicina vndecim ad operiendum reatum tabernaculi: de pellibus rubris, & pellibus ianthinis. Sed quod est mysticum tabernaculum, nisi mens viri iusti, virtutibus & donis cœlestibus exornata, in qua Deus ipse habitare, & responsa dare cognoscitur? Hoc ad custodiam tribus operimentis tegatur: Primum sit cilicinum, quod corporis castigationem significat, & dum corpus domat, mentem seruat. Secundum sit ex pellibus arietum rubris, quod affectuum mortificationem indicat, & dum cordis motus inordinatos comprimit, mentem a peccato custodit. Tertium sit ex pellibus hiacinthinis, id est coloris cœlestis; hoc autem desiderium contemptus & despicientiæ designat: nam qui illud habet, quasi a terra discessit, & se cœlestibus spiritibus iunxit. Huius autem desiderij præsidio se a proueniens ex laude humana immunditiis abscondit. Nam licet honores & laudes nolis, si hoc desiderio contemptus careas, cum offeruntur, gratè suscipies, & earum tactu fœdaberis. Necessè est ergo, oppositum honorum & laudum, scilicet in honorationem & vituperia, cupere, ne laudes oblatæ cor tuum per complacentiam tangant, illudque contagione sui tactus inficiant. Neglecto quippe hoc desiderio, non difficulter diabolus per honoris & laudis cupiditatem, non tantum iustorum virtutes fœdabit, sed etiam in præcipitium impellet. De quibus Prosper loquens, ait: Tantam itaque firmitatem, & tam sublime propositum qua impugnatione diabolus posset adorti, nisi ut quibus non potuerat persuadere vitiorum amorẽ, immitteret laudis cupiditatem; & inde nouissima instrueretur tentatio, vnde nocuit prima deceptio: Nõ itaque desidiis &

D

E

2. Cor. 12. 10.

Abbr. 5. 41.

Climac. gradu 25.

Exodi. 26. 14.

11. 7.

Prosper p. 15. ad Deme. 11. 16.

tepidis, neque inertibus & incultis, sed magis quibusdam animis sedulis, & bonorum actuum probitate luculentis, per gloriam irrepit humanam: & quos impulsionem non mouit, elatione deiecit. Quanto enim clariore erant meritis, tanto eos aptiores suis inuenit insidiis. Hæcille. Quomodo igitur isti se ab huiusmodi insidiis liberabunt, nisi spernendo, quod diabolus obicit, & oppositum optando eius quod ipse proponit?

Ex hoc etiam honoris laudisque contemptu, & ex ludibriorum, pro Christi amore, desiderio, nascitur sancta libertas, qua verus humilis, nec timet loqui quæ oportet, nec quæ necessaria aut vilia sunt, operari. Nam qui sunt illi, quos notat Isaias? Speculatores eius, inquit, cæci omnes, nescierunt vniuersi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes somnia. Nonne hi sunt, qui nesciunt humanos honores & populorum laudes contemnere? Speculatores sunt, sed cæci, qui putant se aliquid in se qui, nihil tamen nisi ventum & auram transeuntem apprehendunt. Duces, sed ignari, qui pro veritate vanitatem diligunt, & pro substantia vmbra complectuntur. Canes, sed muti, qui non audent arguere, obsecrare, increpare in omni patientia & doctrina, ne ab aliquo, quem iusta increpatione læserunt, aliquid sibi bonæ opinionis detrahat. Proterus hi vident vana, & amant somnia, quia oculos suos intendunt in rerum sæcularium gloriam inanem, quæ similis est somnio, & phantasia dormientium. Hanc amant, vt tempus inutiliter terant, & quod maius est, salutem suam perdant. Qui etiam sunt illi, qui detractionum, aut persecutionum causâ sanctam conuersationem arreptam deserunt, & ad pristinas leuitates dilabuntur, nisi, qui amore honoris & laudis tenentur? Quibus si contemptus honorum, & desiderium propriæ vilipensionis arrisisset, numquam pro inepto cuiusdam verbulo, virtutis se sectatores negassent. Petrus, timore mortis, aut cruciatuum, Christum negauit: sed heu multi hodie ipsum negant, aut palam ei seruire non audent, ne ab insanis hominibus irideantur. Audiunt Christum dicentem: Qui negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est. Sed ita victi sunt honoris ac laudis desiderio, vt malint, negantes se esse seruos Christi, à Christo apud Patrem negari, quam hominum contemptum incurere. Cum tamen si homines illos irideant, nihil illis mali obueniat: si autem Christus eos non agnoscat, ad summam redigantur miseriam. Nam, vt ait Chrysostomus: Si tu negaueris Christum coram hominibus, denegans Christum, illi nocere non potes: si autem te negauerit Christus coram Deo, denegat, qui perdere potest in igne æterno. Nihil ergo efficacius ad loquendum libere, quando id exigit gloria Dei, & ad sanctè viuendum, licet inter impios habitemus, qui nos ob virtutis actus irideant, quam honorem contemnere, laudes humanas conculcare, & vt dignos opprobrii & contumeliæ, hæc vero desiderio pro Dei amore percipere.

Illud, tu, opprobrium, s̄ serue Dei, illum contemptum metue, quæ sanctus Dauid formidabat, cum canebat: Aufer à me opprobriū, & contemptū, quia testimonia tua exquisiui. Hoc enim est opprobriū maledictionis æternæ, quod superbis paratū est, de quo antea dixerat: Increpasti superbos: maledicti, qui declināt à mādatis tuis. Ab initio, inquit, superbos odio habuisti: superbum Luciferū cum complicitibus suis è cælo eiecisti æternis suppliciis destinasti, primū parentē altiora se appetentē de paradiso trisum multis

ærumnis consecisti, & elatos animos semper maledictione mulcasti. Amoue igitur à me huiusmodi maledictionē pessimā opprobrii, & contemptus plenā, siquidē ego non superbiui, nō me aduersus tuam voluntatē erexi, sed mādata tua seruauī. Hoc itaque opprobriū, hunc contemptū extimesce: opprobria verò & contemptus hominū concupisce, sciēs quia quem homines stultè reprobāt, hunc Deus probare cōsueuit. Quod enim, inquit Ambrosius, in hoc mundo contemptū, hoc pretiosum est apud Deū. Deniq; humilitas in hoc mūdo contēnitur, sed Dei iudicio cōprobatur. Et si publicanus se humiliauerit, exaltatur. Audi quæ pro nihilo nō habeat Deus. Quicūq; sanctus est, qui sine macula uiuit, veritatē custodit, non appetit proximū suū, ad nihilū deductus est in cōspectu eius malignus; omnia, quæ malitiæ sunt, reprobauit: hic talis deuotione humilitatis à Deo comprobatur. Superbi autē, velut Pharisæus, arrogantia sua pro nihilo ab illo æstimantur. Hæcille. Si autem hunc vesiculum non de contemptu maledictionis æternæ, sed de huius vitæ opprobriis ab hominibus illatis intelligas, scito, viros iustos, non propter se, sed propter inferentes, hæc opprobria contempnūq; timere. Nouerunt enim illi inimicos suos diligere, & ne ipsi inimici delinquant, volunt opprobrium & contemptum emolūmēto carere, quæ si in malum hostium suorum non cederent, animo libenti pro humilitatis desiderio suscipere. Et hunc sensum indicat Augustinus, sic scribens: Christi corpus ista cum dicit, numquid ab impiis & superbis audire opprobrium atque contemptum, vllam deputat pœnam, cum potius inde perueniat ad coronam? Cur ergo quasi graue aliquid aut intolerabile à se poscit auferri, nisi quia, vt dixi, orat pro ipsis inimicis suis, quibus esse prospicit noxium, obicere sanctum nomen Christi, tamquam opprobrium Christianis, & eius à Iudæis irrisam crucem, totamq; humilitatis Christianæ medicinam, quæ sola tumor ille sanatur, quo inflati cecidimus, & iacentes amplius intumimus, eadem superbia permanente, & crescente, contemnere? Dicat itaque corpus Christi (iam enim diligere dicit inimicos suos) dicat Domino Deo suo, [aufer à me opprobrium, & contemptum, quia martyria tua exquisiui, id est, opprobrium, quod idē audio, & contemptum, quod idē contemnor, quia martyria tua exquisiui; aufer à me. Inimici enim mei, quos à me præcipis diligi, qui magis magisque moriantur, & pereunt, cum martyria tua contemnant, & criminantur, in me profecto reuiuiscunt, & inueniuntur, si martyria tua uenerentur in me. Sic Augustinus.] Ne igitur opprobriū ab hominibus proueniēs, quod sancti cupiunt, despicias: ne contemptū, quem illi amat, pro amore Christi contemnas, sed potius summis votis amplectere. Scitoque, contemptum istū præsentissimum esse humilitatis assequendæ remediū. Vt enim dixit Doctor theus: Contemptus duos modos habet, vnū à corde, alterum ab hominibus. Maior autē, qui est ab hominibus, quàm qui est à corde. Neque ad eodē laborare nos facit, qui à corde est, vt qui ab hominibus; cor enim ad hoc admodū patitur. Currere autē sua spōte ad vilia exercitia, nullius profectus est, quin potius inanis gloria. Sed cum tibi vile aliquid præcipitur, neque tu cōtradicis, sed iussa facis cum omni mādaturæ & obediētiæ, tunc fit hoc ad profectū: & hoc est contemptum sui ipsius habere. Desidera cōtemni, & pro nihilo haberi, quia iustū est vt puluis & cinis cōtemnaris. Desidera contemni, vt Christo capiti, qui factus est opprobrium vicinis suis, & timor notis suis, similis efficiaris. Desidera contemni, vt securè virtutibus exornaris. Desidera contemni, ne ob

Isaia 56. 10.

Matth. 10. 33.

Chrysost. 25. in Matth.

Pf. 118. 21.

n. 21.

Ambr. in Pf. 118. ser. 3. v. 6

Aug. in concione 9.

Pf. 118. 18.

Der. dist. 21.

appe

De Paz
Tom. II

appetitum honoris, à bono & æquo retraharis. Desidera tandem contemni, vt tuo contemptu, quem in hac vita sustinueris, æterna gloria coroneris.

De septimo gradu Humilitatis, qui est, ex accepto honore, aut laude, dolore affici.

CAPVT VIII.

SOLENT humiles, honorem, laudemque ab hominibus delaram, contemnere, despicientiam ac vilipensionem sui concupiscere; honores verò non possunt effugere; neque ad gloriam confusionis pro Christo sustentata peruenire. Illi quidem crucifixi sunt mundo, sed mundus non est crucifixus ipsis, qui illos fugientes insequitur, delitescens quasi digito monitrat, & in imo iacere volentes, ad fastigium dignitatis efferte conatur. Hinc iam ad alium gradum humilitatis efferuntur: nam qui sui contemptu desiderabant, videntes se ab omni contemptu alienissimos, & laudibus, honoribus, & dignitate præfulgidos, suam vicem dolent, & statum illum oculis insipientium felicem, sed re vera periculosum, timent. Superbia namque & insipientiæ indicium esse, dignitates aut ambire, aut concupiscere, Salomon in Proverbiis expressit. Stultus, inquit, plaudit manibus, cum sponderit pro amico suo. Quem locum intelligendum esse de his, qui dignitatem, ac curam aliorum suscipiunt, docet venerabilis Beda, sic scribens: Stultus est, qui cum animam fratris suscipit regendam, de suis gloriatur actibus, & non potius ei humiliter compassione, quicquid potest auxilij salutatis impendit. Hoc ergo est stultorum & sapientium, seu superborum humiliumque discrimen, quòd illi sponione à se pro subditis facta, quando dignitatem admittunt, læritia gestiunt, & quasi præ exultatione manus complodunt. Hi verò cum se fideiuflores subditorum considerant, pro quibus sunt rationem reddituri, non modico dolore afficiuntur. Ex quo apparet nostrorum temporum miseranda fatuitas, in quo electis ad aliquam dignitatem congratulamur, & explosis condolemus. Cum tamen æquum esset contrà facere. Nam ad dignitatem euectis, propter onus & periculum, quòd subeunt, condolendum esset, & reiectis, tamquam à periculo & debito liberis gratulandum. Certè cum Mathias ad Apostolarum electus est, & Ioseph, seu Barfabas iustus, prætermissus, non legimus illum gratulationem aliquam à fidelibus, aut istum signum doloris audiuisse. Illa autem electio, si quæ alia gratulationem non modicam exigere videbatur, quæ in locum Iudæ suffectus, non hominum suffragiis, sed Dei iudicio ac voluntate, fuit iusto prælatus. Sed neque huic ita electo fuit gratulandum, quoniam ad onus electus, quoniam cura animarum onustus, quoniam ex natura oneris mille periculis casus expositus. Ipse Iudas, in cuius locum successit Mathias, ab ipso Christo electus fuit, & tamen sua culpa, non tantum dignitatem perdidit, sed & vitam æternam amisit. Saul quoque à Domino rex factus est. Audiuit enim Samuelem dicentem sibi: Ecce vixit te Dominus super hæreditatem suam in principem, & liberabis populum suum de manibus inimicorum eius. Sed quia muneri sibi commissio defuit, etiam fuit à Domino reprobatus. Si verò nec electis à Domino, propter pericula, quæ cum dignitate subeunt, gratulandum fuit, quanto minus illis est miseris collatandum, qui honores cupiunt, di-

A gnitates ambiunt, & vt imperent, seiplos discrimini propriæ salutis submittunt?

Longè itaque abest à veris humilibus, honoris ac dignitatum desiderium, aut gaudium de honorifico gradu suscepto; quem tristi vultu intuentur, & non sine sensu doloris admittunt. Merito autem dixi, sine sensu doloris, quoniã multi hodie cum honorantur, aut cum ad dignitatē euehuntur, dolorē & tristitiam simulant, pauci verò sunt, qui eam mēte concipiunt. Est enim ambitio ad eò animis sapientium inuisa, vt hi, qui dignitatem totis desideriis cupierunt, & dato etiam pretio cōemerūt, vile sibi putent dolorem de accepto munere fingere, ne propter ambitionem sapientibus sint & ipsi cōtempri. Ex aduerso verò humiles, sæpe ne apud homines humiliū & Sanctorum opinionem sibi concilient, sensum doloris, quem de oblata sibi dignitate concipiunt, prudenter abscondunt. Malunt enim duplici dolore tangi; altero, quò minus sibi inuisum obeunt; altero, quò priorē dolorem supprimunt, quàm ab hominibus ob despicientiam muneris honorari. Sed sæpe merorem suū dissimulare non possunt, quia vix sufficientes ad salvandas animas proprias, ad curandam aliarum salutem præcepto coguntur. Legunt illi in Apostolo: Qui

B **C** **D** **E** Episcopatum desiderat, bonū opus desiderat. Oportet enim Episcopum irreprehensibilem esse; & quia se nequaquam irreprehensibilem sentiant, merito minus, quod vitam immaculatā possit, effugiant. Intellexerunt illi optimè sensum Apostoli, qui eò verbo non ad desiderium muneris prouocat, sed ad vitam ab omni labe purā, & ad labores, & mortis sustententiam inuitat. Sic profectò Gregorius magnus sanctitate, & mirabilis humilitate, hunc locū est interpretatus. Fauet, inquit, ex desiderio, & terret ex præcepto, ac si aperte dicat: laudo quod quæritis, sed prius discite quid quæritis; ne dū vos metipfos metiri negligitis; tanto foedior vestra reprehensibilitas appareat, quanto & à cunctis cōspici in honoris arce festinat. Magnus enim regendi artifex fauoribus impellit, terroribus retrahit, vt auditores suos, & de scripto irreprehensibilitatis culmine restinguat, à superbia; & officium laudando, quod quæritur, cōponat ad vitam: Quamuis notandum, quòd illo in tempore hoc dicitur, quo, quisquis plebibus præerat, primus ad martyrij tormenta ducebatur. Tunc ergo laudabile fuit Episcopatum quærere; quando, per hunc quendam dubium nō erat ad supplicia grauiora peruenire. Vnde ipsum quoque Episcopatus officium boni operis expressione definitur, cum dicitur: Si quis Episcopatum desiderat, bonū opus desiderat. Ipse ergo sibi testis est, quia Episcopatum non appetit, qui non per hunc, boni operis ministeriū, sed honoris gloriā quærit. Hæc ille. Merito ergo erubescunt humiles, cum ad sublimia vocantur, cum in candelabro dignitatis ponuntur, quia ipsa admissione dignitatis se immaculatos & irreprehensibiles, & perfectos profitentur. Et quæ maior causa doloris, quàm si verè humilis seipsum sanctū fateatur, & nō iam ore (quod minus est) laudet, sed ipsa se actione commendat? Merito Zaraligatam coccino manum retraxit, & quasi se præ rubore vinculi splendidiore abscondit, quia viri humiles, accepto splendido dignitatis amictu, præ dolore & tristitia quasi manum retrahunt; & dum se abscondere volunt, quasi aliis locum priorem ac digniorem relinquunt.

Humilium sanè virosum est, locum sublimem cum dolore suscipere, eumque, modò licitè possint, detrectare. Quod pulchre delineatum est in illa parabola Iothan, filij Gedeon, qua ciues Sichè, in gratitudinis & infidelitatis admonuit. Terunt, inquit, ligna, vt v-

Prov. 17. 18.

Beda. 1b.

Ahor. 1.

1. Reg. 10. 1.

1. Tim. 3. 1. 2.

Greg. Pastor. 1. p. c. 8.

Gen. 38. 28.

Lu. 19. 8.

gerent

gerent super se regem; dixeruntque oliua: Impera nobis. Non ipsa venit, non principatū ambiuit, non se aptam ad gubernandum prædicauit. Sed magis se in suo loco continuit; donec ab aliis arboribus inuitata est ad regnum; & ad imperandum inducta: sed nec sic præcantibus, & impellentibus acquieuit; immò oblatum splendidum munus reiecit, dicens: Numquid possum deserere pinguedinem meam, qua & diu vtuntur, & homines, & venire, vt inter ligna promouear? Oliua iustos humiles signat, gratia deuotionis vinctos, & in diuinorum contemplatione suspensos, quorum suavis spiritus & Deo cultui est, & hominibus fructui. Hunc illi nolunt deserere, propter imperium; quia vel experientia, vel aliorum relatione didicerunt, quàm difficile sit, inter curas ac sollicitudines huius vitæ deuotionis gratiam seruare. [Dixeruntque ligna ad arborem ficum: Veni, & super nos regnum accipe.] Ficulnea quoque ad regnum inuitata est, quæ illorum iustorum humilium est typus, qui in actiua vita positi, bonorum operum sunt feraces, & nolunt propter dignitatis assumptionem, cui multi sepe se defectus admittent, suauitatem suorum laborum amittere. Ideoque ficus nomine eorum dicit: [Numquid possum deserere dulcedinem meam, fructusque suauissimos, & ire, vt inter cætera ligna promouear?] Ac si diceret: Non est æquum, vt ego lubens suauitatem actionum mearum pro aculeis curarum relinquam, & cum securè viam, me periculis, quæ ex prælatione nascuntur, exponam. [Locuta igitur sunt ligna ad vitem: Veni, impera nobis.] Quæ & regimè quoque subire etiam inuitata contempsit. Nam & vitis, eorum humilium est typus, qui charitate Dei, & proximi inebriati, animas saluare contendunt. Hi autem opus charitatis amant, sed onus obligationis iustitiæ, & dignitatem, cui opus solet adiungi, subire detrectant. Quorum vitis vocem assumens, ait: [Numquid possum deserere vinum meum, quod lætificat Deum, & homines, & inter ligna cætera promoueri?] Zelus, inquam, meus, quo Deo placeo, & fratribus profum, non tam vilis pretij est, vt sit pro munere publico relinquendus, quod terrenis occupationibus noctes diesque terit, & vtilioribus functionibus vacare non sinit. Si ergo hinc nolunt regere, quis imperitabit? Si hi habenas imperij non accipiunt manibus, quis gubernabit? Certè hi gubernabunt: & vix congregationi, cui isti non præ sunt. Sed gubernabunt iusti, regent tracti, imperitabunt Dei voluntate, & maiorum præcepto compulsi. Superbus autem non sic, sed iste leui signo vocatus, statim lætus adest, vt dignitatem rapiat, quod si non vocetur, ipse se ingerit. Hic est rhamnus, qui audito hoc verbo; [Impera nobis.] sine vilo timore, immò & sine pudore respondit: [Si verè me vobis regem constituitis, venite, & sub vmbra meæ requiescite: si autem non vultis, egredietur ignis de rhamno, & deuoret cedros Libani.] Rhamnus genus est rubi primum molle, deinde aculeis, & spinis pungentibus oblitum, quod vento agitatam (si Iosepho fides habenda est) ex se ignem emittit. O pulchra hominis superbi & arrogantis imago! Vide superbi ementiam benignitatem. Si verè me regem constituitis, quando ita vultis, venite, ego enim vos protegam vmbra mea, & ab omni malo defendam. Sed vide veram crudelitatem. Si non vultis, egredietur ignis de me, & deuoret præcipuos ex vobis. Ergo hic contra aliorum voluntatem seipsum intrudit. Si non vultis, inquit, me vocare, me inuitare, me eligere, ego me ingero, & per fas & nefas munus honorificum inuado, & in eo positus, meis malis exemplis, & ver-

bis iracundis, & duro ac iniusto imperio, ceu rhamnus, animas vestras cruento. Superborum igitur est, honores & dignitates appetere, & de illorum affectione gaudere: humilium verò, hæc eadem reicere, & cum non possunt, de onere humeris accepto tristari. Habent quidem humiles sapientiam, habent peritiam literarum, habent non modicam dexteritatem in negotiis gerendis; habent & cor magnum, vt possint aliis præesse, & populos ac gentes gubernare. Hæc habent, & se habere cognoscunt; neque enim humilitas insipiens est, aut stulta (quemadmodum iam diximus) quæ dona cælitus sibi data non agnoscat. Et tamen nec honorari, nec aliis præfici appetit, & si præficiantur, munus & prælationem cum dolore subeunt, quoniam sciunt, talenta naturalia nihil ad præfecturam rectè oboundâ prodesse, nisi auxilium Dei, & eius voluntas, accesserit. Sepe magni, & oculis omnium ad gubernandum aptissimi, à Domino reiecti sunt: & paruuli, de quibus nihil eximium sperabatur, electi. Mutitur Samuel ad vngendum in regem vnum ex filiis Isai. Videns autem Eliab adolescentem robustum, & facie decorum, & primo aspectu ad imperium aptissimum, interrogat: [Num coram Domino est Christus eius? Er Dominus ad eum: Ne respicias vultum eius, nec altitudinè stature eius, quoniam abiecti eum, nec iuxta intuitu hominis ego iudico: homo enim videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor.] Hic, & alij similes contempti sunt: paruulus verò, & quasi relegatus ad pascendas oues, & pro nihilo habitus, iustitiam totius cælestis curiæ, ad regnandum eligitur, & quem homines contenebant, Deus approbat, & quos illi probabant, reprobat. Quis hæc audiens, licet doctus sit, licet prudens, licet magnanimus, licet omnibus donis ad regimen ornatus, ad nomen prælationis non contremiscat, dum an ab hominibus tantum eligatur, & an à Deo sua electio improbetur, ignorat? Humilis profectò timebit, & formidabit: stultus verò, atque superbus, licet vitij scateat, licet prauis moribus corruptatur, prælatione subire non metuet. Hunc, & eius similes miratur Bernardus exponens illud Canticorum: Posuerunt me custodè in vineis. Miror, ait, audaciâ plurimorum, quos videmus de suis vineis nõ colligere nisi spinas, & tribulos, vineis tamen dominicis etiam se ingerere non vereri. Fures sunt, & latrones, non custodes, neque cultores. Qui statim quid de sua prælatione sentiat, & quo motore verus humilis aliis præsit, sic explicat. Hoc illis. Væ autem mihi etiã nunc à periculo vineæ meæ: immò magis nunc quando pluribus intentus, minus circa vnam diligens, minusque sollicitus fieri cogor. Nec sepe circumdare, nec torcular fodere in ea licet. Heu destructa est macetia eius, & vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viã. Patet exposita tristitia, iracundiæ, atque impatientiæ peritia. Demoluntur eam sedula quædam vulpecula instantiù necessitatù. Irrumpunt vndiq; anxietates, suspiciones, sollicitudines. Turbæ discordiarù, caustarù molestiararà horã defunt. Non est prohibendi facultas, non copia declinandi, sed nec orandi spatium. Quo imbre lacrymarù perfundere sufficiã [sterilitatem animæ meæ?] Vineæ meæ volu dicere, sed de psalmo sic incidit, propter vsum, & sensus idè est. Nec piget erroris, qui admonet similitudinis, quia non de vinea sermo est, sed de anima. Ergo anima cogitur, cum vinea legitur. Siquidè sub huius specie, & nomine illius sterilitas deploratur. Quibus ergo lacrymis rigabo sterilitatè vineæ meæ? Omnes palmites eius aruerunt præ inopia. Iacent sine fructu, eo quòd non habeant humorem. Iesu bone, quos fasciculos far-

mento

mentorum ex eis in tuo quotidie sacrificio vltio contriti cordis mei, te teste, absumit? Sic obsecro sacrificium tibi [spiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum Deus ne despicias.] Haecenus ille vir sanctissimus, & humillimus, qui (vt mihi quidem videtur) patenter expressit quo affectu viri humiles dignitatum oneri se subiiciant. Suscipiunt eas maiorum auctoritate compulsi, incipiunt aliis praesse cum dolore, prosequuntur cum timore, & quasi qui importabile onus depouunt, praelatione cum gaudio & exultatione relinquunt.

Nec immerito dignitatem ac praelationem onus vocamus, quam scriptura sancta hoc nomine declarauit. Iob quippe de Deo loquens, ait: Deus, cuius irae nemo resistere potest, & sub quo curuantur qui portant orbem. Qui enim sunt, qui orbem sustinent, nisi reges, & principes, & praelati, quorum est, subditos suos quasi humeris sustinere, vel potius semper brachiis manibusque portare, ne in malum ruant, & Dei amicitiam dilapident? Hi curuantur, & subiiciunt se Deo, cuius irae nemo resistit, vt sciant se iudici seuerissimo rationem reddituros de onere sibi commissio, & de animabus fratrum in custodiam acceptis. O magnum onus, quod tamen multi stulti non metuunt, quia splendore dignitatis obcaecati, onus esse nesciunt! O multiplex onus, quod ex multis hominibus praelato subiectis confectum est! Quorum aliquis vix se ipsum portare valet, miser vero praelatus omnes simul debet pro officij sui obligatione portare. Quare Gregorius ait: Tantorum quippe pondera vnusquisque sustinere compellitur, quantis in hoc mundo principatur. Vnde & terrae princeps non incongrue Graeco eloquio Basileus dicitur. Laos enim populus interpretatur. Basileus igitur basis Laon vocatur, quod Latina videlicet lingua, basis populi dicitur: quia videlicet ipse super se populum sustinet, qui motus illius potestatis, pendere fixus regit. Quo enim subiectorum suorum onera toletat, eo quasi superpositam columnam basis portat.]

Est ergo praelatio, pondus, quod non sine magno periculo sustinetur: nam dum aliis sustinendis, & portantis intendis, saepe te ipsum & tuam conscientiam curare desinis. Vnde alij proficiunt, tu deficis: vnde alij impinguntur, marces: & vnde illi ad perfectionem ascendunt, tu saepe ad imperfectiones, & lapsus, & peccata descendis. Cur ergo de tam periculoso pondere non dolebis? Sane humiles, tanquam veri sapientes, pondus fugiunt, si possunt, & si non possunt, cum maerore & dolore suscipiunt. Considerat humilis, inquit Laurentius Iustinianus, quod quanto quisque in superiori constitutus est loco, tanto in maiori versatur periculo, & quanto splendoris honore celsior quisque est, tanto (si delinquat) peccator maior est. Fuerunt namque non pauci, qui in humili constituti gradu, se ipsos optime nouerunt gubernare, in laboribus, in vigiliis, in abstinentiis; qui quandiu licuit ipsis esse priuatis, & nihil aliud curare, quam propria, humiles erant, & Deo placebant, atque inde non modica Philosophiae incrementa rapiebant: at vbi fastidium dignitatis affectu suadere, & in publico prodierunt, ac multorum imperitias emendare necesse fuit: aliqui inter exordia tantum sufferre pondus non potuerunt officij, & se subtraxerunt: qui vero tolerare coacti sunt, perdentes conscientiam, & humilitatem priorem, sibi intulerunt magna dispendia, & nihil aliis profuerunt. Haec intelligentes humiles omnem dignitatis altitudinem abhorrent, ne disperdant in pelago, quod magno cum labore adepti sunt. Haecenus ille. Si ergo humiles ista cognoscunt, & sic sapissime euenisse aliis deprehendunt: quid mirum, si dum salutem suam amant, de imposi-

A ta sibi dignitate dolorem maeroremque concipiant? Sciunt quia Dominus aliquando [immutat cor principum populi terrae, & decipit eos, vt frustra incedant per inuium. Palpabunt quasi in tenebris, & non in luce: & errare eos faciet quasi ebrios.] Permittit, inquam, vt affectus illorum in praua & verita feratur, & intellectus ipsorum prauis consiliis decipiat, & vt iter per inuia vitiatorum faciant, numquamque ad optatum finem perueniant. Permittit etiam, vt in media luce sapientissimorum consiliorum, inordinatis suis affectibus raptati, errant, & quasi ebrii, quae pueri facile assequuntur, ignorent. Sciunt etiam, quia contra iudices, & praelatos [stabit spiritus virtutis, & tanquam turbo venti diuider eos.] Stabit scilicet spiritus indignationis Dei, vt eorum acta iudicet, & propter munus male occupatum, & peius administratum, quasi ventilabro in varia desideria disperiat. Sciunt denique, quia non semel Dominus [secretorum scrutatores quasi non sunt, iudices terrae velut inane fecit:] quando scilicet, eos quorum est pro sibi tradita potestate, aliorum vitas scrutari, & lites contentionesque componere, quasi in nihilum redigit, & conatus eorum inanes atque inutiles reddit. [Et id quidem, quoniam neque plantatus ab eo, neque satus, neque radicatus in terra truncus eorum.] Si enim ipse Dominus eos plantasset, atque seuisser, & in dignitate constituisset, vti que (si per eos non staret) adiuisser, vt labores ipsorum viles essent, neque in vacuum atque inane reciderent. Merito itaque ab humilibus honores ac dignitates, tanquam periculorum plena, respiciuntur, quas si subite contingat, non sine dolore & maerore tanto oneri, cui vires suas impares iudicant, sese submittere.

B Ut autem tu, o vir Dei, hunc gradum humilitatis ascendas, a priori incipe, & disce velle contemni, & a corde tuo desiderium honoris & imperij reuellere. Si enim imperium concupueris, absque dabo eo oblato non dolebis, sed de eius obtentione lataberis. Hoc ingens malum est, quod nimirum tibi forte noxium erit, ac si vtile esset percipere. Sed aliud malum, & quidem maius, tibi imminet, quod si praelationem concupueris, ex desiderio ad opus ambiendi peruenies, & sic in illa mala incidet, quae Basileus grauissimis verbis, ambitiosis inesse animaduertit. Ille sic ait: Caeterum clerum, aut inter fratres principatum nullo modo appetere monachus debet. Siquidem diabolica ista pestis est, & libidinis dominandi labes, quae res insignis est prima illius diaboli prauitatis indicium. Etenim ex hac ille quoque imperandi libidine praecipit insigni illo superbia lapsu corruit; & sine dubio, qui in huius viti potestate est, is eodem plane cum diabolo, malo laborat. Qui autem ab eo captiui tenentur, eos inuidos, contentiosos, insimulatores, impudentes, calumniatores, assentatores, humiles, vbi non conuenit, illiberales, gloriosos, sexcentis denique aliis huiusmodi turbis refertos existere necesse est. Etenim qui est huiusmodi, is idoneis inuidet, & palam traducit. Quin erit saepenumero cum illorum etiam interitum exoptabit, quod videlicet, sublaris de medio qui tales sunt in deferendis muneribus necessario suffragia ad ipsum deueniant. Atque ex hoc etiam aliud sequetur, quod iis, penes quos illa deferendi potestas erit, adlabitur, atque ita multa illiberaliter ac seruiliter aget: aduersus inferiores vero, si aduersentur, superbe ac praesidenter se geret. Itaque dolos consuens machinabitur, perturbationesque innumerales ac suspiciones sibi accerset, a seque animi tranquillitatem fugabit, & Deus pacis expectetur, vt pote cui locus in eo non sit, vbi acquiescat. Cognito

Iob. 12. 24.

Sap. 5. 24.

Isaie 40. 23.

Bas. ebf. mon. c. 10

igitur

psal. 50.

Iob. 9. 13.

Gregor. 9. mor. c. 10

Iustim.

igitur nos detrimento, à ratione abhorrentem istiusmodi cupiditatem fugiamus. Sic Basilius. [Ista omnia ambrosiorum flagitia in hoc sancto Doctore legimus, sed hac nostra ætate propriis oculis in hominibus ambrosios saepe perspeximus. Qui dignitatem adepti, ita se gerunt, ut non obscurum sit, eos non ad Dei gloriam aspexisse, sed sua commoda procurasse. Opes pauperum, in aulais, in lectis eburneis, in lecticis, in rhedis, in conuiuibus, in potationibus, in deliciis, & in ditandis consanguineis infumunt. Magnatibus iniusta poscentibus non audent obfistere, quorum ope, & falsis de ipsorum vita exaggerationibus, putant se aut in dignitate adepta durare, aut aliam pinguiorem obtinere. Peccata, & flagitia subditorum dissimulant, virtutes non plantant, vitam populorum emendare non curant. Denique munus habent ducum, qui homines dirigant, & leonum, qui aduersus peccata rugiant, cor autem leporum timidorum, qui qualibet oborta difficultate, turpiter fugiunt, & pauperes conculcati permittunt. Verum enim est, quia [regnantibus impiis ruina hominum.] Has laruas, has pelles deauratas, has umbras dignitatum fuge, tu o homo Dei, si valueris, sin minus dolenter admittite, non ut timeas, sed ut Deo, atque praelatis obedias, in eisque laborem & curam pro Dei gloria suscipias; splendorem verò, honores, & hominum laudationes cum vera humilitate spernas.]

Prouerb.
28. 12.

De octauo Gradu Humilitatis, qui est, propriam vilitatem, & defectus libenter detegere.

CAPVT IX.

IMILIS est superbia, descensio; & humilitatis, ascensio. In descensu verò superbia, quem in primo parente animaduertimus, primum fuit, diuinam dignitatem appetere, postea verò culpã admittam celare, & turpem nuditatẽ obtegere. Appetit ille rem pulchram oculis eius propositam: Eritis sicut dii. & postmodum suam aduertens nuditatẽ foliis se ficus operuit, & audiens vocem Domini ipsam vocantis, se ab oculis eius, qui omnia intuetur, abscondit. Oppositus huic est humilitatis ascensus: nam primò iustus humilis dignitatem, & honorem, ac laudem fugit: & postea ut efficaciter fugiat, defectus suos, ac imbecillitatem, ut ab aliis contemnatur, detegit, & quicquid eum potest despicibilem facere, minimè abscondit. Duplex est manifestatio culparum, aut defectuum propriorum: altera, qua quis praelato suas miseras manifestat: altera, qua fratribus, prout prudentia dicitur, & edificatio non refugit, aliquos suos quisque defectus renelat. De illa prima (annuente Domino) infra in quinto gradu sancti Benedicti dicemus, nunc verò hanc secundam hoc loco tractamus.

Infra p.
4. 5.

Quemadmodum enim superbi & elati, si quid habeant, quod eos, apud alios, magnos & honorabiles faciat, passim & sine villo delectu effundunt, defectus verò & vilitates abscondunt: ita è contrã, humiles & modesti bona sua naturalia, & dona supernaturalia prudenter celant, at defectus, siue ad naturam, siue ad motes pertinentes, cum edificatio non reluctatur, dicere non extimescunt. Nam cum verissimum sit, quia ex abundantia cordis os loquitur, cum ipsi de se parua & vilia cogitent, seque pusillos & abiectos existiment, vilia solum & abiecta de se libenter produnt. Istud certè discrimen superbi & humilis assignat Prosper, in hunc modum scribens: Superbi cupiunt, in se, quod non faciunt, prædicari:

humiles refugiunt, quicquid boni operantur, agnoscunt. Illi, vitia sua à se alienando, peruersitatem suã voluntatis excusant, & bona sua suis viribus deputando, semetipsos turpiter iactant: isti, si qua peccata commiserint, voluntariè confitendo, semetipsos accensant, & omnia bona sua diuino muneri deputando, Deum iugiter laudant. [Nec mihi obicias carmina Dionysij Catonis Poetæ Christiani:

Nec te collaudes, nec te culpaueris ipse,

Hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis.

Hæc, inquam, non obstant, quæ ad communes homines, communem virtutis gradum habentes, dicta sunt: qui nesciunt se, nisi ad captandam gloriam inanem, aut laudibus extollere, aut vituperationibus simulatis impetere. Ac sicut excellens humilitas, instante necessitate honoris Dei, se ipsam sine villo vitio, immo cum magni meriti obtentione, collaudat: ita ad contemptum sui coram aliis sine vlla simulatione vituperat, & non vanam laudem, sed veram sui despicientiam desiderat. Hæc igitur salutatis atque humilis propriæ miseræ detectio Ionæ Prophete facti fuit. Interrogatus enim à nauis sua illa tempestate iactatis quis nam esset, se Hebræum, ac seruum veri Dei esse dixit, turpèque fugam suam, & inobedientiam indicauit. Quod ex responsione eorũ sit manifestum, qua dixerunt: Quid hoc fecisti? [cognouerunt enim viri, quod à facie Domini fugerent, quia indicauerat eis.] Hæc autem peccati pia humilissq; confessio quãtã illi bona attulit: Primò eum, quem antea ignorabant penitus, ac vilem putabant, suspexerunt ut seruum Dei; deinde, dilexerunt eum, nam audito remedio euasione suã, ut scilicet eum in mare mitterent, præ reuerentia & amore, quo eum iam prosequerantur, proficere noluerunt, sed remigabant valde, ut se illumque liberarent. Hanc nauarum reuerentiam erga Ionam Hieronymus indicauit, qui eos sic loquentes introducit: Propter te dicis ventos, fluctus, mare, gurgites concitato: exposuisti causam morbi, indica sanitatis. Ex eo quod contra nos fugit mare, intelligimus iram esse susceptionis tuæ. Si culpa est quod suscepimus, quid facere possumus ne Dominus irascatur? Quid faciemus tibi: Hoc est, interficiemus te? sed cultores Domini. Seruabimus? sed Deum fugis. Nostrium est præbere manus, quid fieri iubeas: tuum est imperare, quo facto quiescat mare, quod nunc creatoris iram suo timore testatur. Tandem voluntate Dei cognita, quod eum in mare mitterent, magno timore, & ingenti dolore percussis de submersione illius, eiecerunt eum, clamantes, atque dicentes: Quæsumus, Domine, ne pereamus in anima viri istius, & ne des super nos sanguinem innocentem, quia tu, Domine, sicut voluisti, fecisti. Dominus quoque placatus est, qui inobedientia ac duritie Prophete iratus, humili tamen detectione peccati eius delinuit, imperauit pisci, & euouit Ionam in aridam.

Hæc eadem suos defectus provalentibus accidit. Nam qui antea ignorabantur, iusti & humiles agnoscuntur; qui prius negligebantur, diliguntur: & dum eos sui contemptores videmus, libenter in consiliarios & magistros accipimus. Ipsi verò, qui ita se manifestant, virtutem ad pugnantidũ aduersus defectus suos, immo & (faciente Domino, ac vires immitente) integrã salutẽ accipiunt. Sicut enim culpã excusatio atque defensio, eius geminatio est: ita eius manifestatio eam imminuit atque extenuat. Vnde vox est iusti: Sit nox illa solitaria, ne claude digna. Solitariam namque noctem culpã relinquitur, cum eam nequaquam verbis procacibus excusamus: eam verò alteri sociamus, cum inepta excusatione defendimus.

Proper
lib. 3. de
vita con-
templati-
ua. c. 3.

Ionæ 1.
10.

Hierony.

mat.

Ionæ 2.
11.

Iob. 3. 7.

Vnde

Greg. 4. mor. c. 19.

Ecc. 21. 1.

Gen. 3. 11.

Iob. 3. 7.

Ber. ser. 54. 49. Cant.

Ps. 118. 70.

Vnde Gregorius ait: Sunt nonnulli, qui non solum nequaquam desunt, quod faciunt, sed etiam laudare & defendere non desinunt. Et nimirum dum defenditur culpa, gemitur. Contra quod rectè per quendam dicitur: Peccasti, non adicias iterum. Peccatum quippe peccato adiicit, qui malè gesta, etiam defendit, & noctem illam solitariam non relinquit, qui culpa suæ tenebris etiam patrocina defensionis adiungit. Hinc est quod primus homo de erroris sui nocte requisitus, eandem noctem esse solitariam noluit, quia dum requisitione ad penitentiam vocaretur, ei adminicula excusationis adiunxit: dicens, Mulier, quæ dedisti mihi fociam, dedit mihi de Ligno, & comedi: scilicet excessus sui vitium in auctorem latenter intorquens: ac si diceret: Tu occasionem delinquendi præbisti, qui mulierem dedisti. Hinc est quod huius erroris ramus in humano genere ex illa nunc vsque radice protrahitur, vt quod malè agitur, adhuc etiam defendatur. Dicitur ergo: Sit nox illa solitaria, nec laude digna. Ac si apertè exoret, dicens: Culpa, quam fecimus, sola remaneat, ne dum laudatur & defenditur, in conspectu nostri iudicis multiplicè adstringat. Peccare quidem non debuimus, sed vinam alia non iungentes, vel, ea quæ fecimus, sola deseramus. Hæc ille. Si sola non defensio culpa, eam minuit; quanto magis pia & humilis accusatio tenuabit? Quia ergo humiles, multis se defectibus multisque imperfectioibus scelerate sentiant, ideo coram fratribus (seruato prudentiæ moderamine, & adificatione retenta) detegere ad salutem non meruunt. Se viles, se abiectos, tepidos, superbos, & cæcos vocant, vt ad opem sibi afferendam, diuinam misericordiam, verba accusationis ipsorum audientem, inflant.

Et quidem apud Bernardum habemus illustrissimum huius gradus humilitatis exemplum. Qui ad fratres concionem habens, magistri quasi personam deposuit, & quasi munus accusatoris suscipiens, in hunc modum dedit, quos sibi inesse putabat, manifestauit. Sanè, inquit, hoc ego legens, referensque oculos in me, & intuens diligenter, inuenio me peccare ipsa insectum, quam in Angelo Dominus in tantum exhortuit, quatenus propterea declinaret ab eo, cum omnes in circuitu eius montes, siue de angelis, siue de hominibus, visitationis suæ gratia dignaretur: & pauens tremens que ajo ad me metipsum: Si sic actum est cum angelo, quid de me fiet, terra & cinere? Ille in celo intumuit, ego in sterquilinio. Quis non tolerabiliorem in diuite superbiam, quam in paupere, dicat? Va mihi, si tam dure in potente illo animaduersum est pro eo quod eleuatum est cor illius, nec ei profuit quod cognata potentibus superbia esse cognoscitur, quid de me exigendum, & misero & superbo? Denique iam luo penas, iam acerbissime vapulo. Non sine causa sanè ab heri & nudus tertius inuasit me languor iste animi, & mentis hebetudo, insolita quædam inertia spiritus. Curebam bene: sed ecce lapis offensionis in via: impegit, & corruit: Superbia uenta est in me, & Dominus declinavit in ira à seruo suo. Hinc ista sterilitas animæ meæ, & deugationis inopia, quam patior. Quomodo ita exaruit cor meum [coagulum est sicut lac,] factum est sic vt terra sine aqua? Nec compungi ad lacrymas queo: tanta est duritia cordis. Non lapit Psalmus, non legere liber, non orare delectat: meditationes solitas non inuenio. Vbi illa inebriatio spi-

ritus: vbi mentis serenitas, & pax, & gaudium in spiritu sancto: deo ad opus manuum piger, ad vigilas somnolentus, ad iram præceps, ad odium pertinax lingua & gula indulgentior, segnior obtuliorque ad prædicationem. Heu omnes montes in circuitu meo visitat Dominus, ad me autem non appropinquat. Nam collis non sum ex his quos transtulit Dominus sponsum. Nam alium quidem intueor singularis abstinentiæ, alium vero patientiæ admiranda, alium autem summiæ humilitatis & mansuetudinis: alium multa misericordiæ & pietatis; illum in contemplatione frequenter excedere, hunc pulsare & penetrare calos orationum instantiâ, aliosque alius præmere virtutibus. Hos, inquam, considero omnes seruantes, omnes deuotos, omnes in Christo vnanimis, omnes donis celestibus & gratia affluentibus, tamquam spiritualis re vera montes, qui à Domino visitantur, & sponsum in se salentem frequenter recipiunt. Ego autem, qui horum in me inuenio nihil, quid me aliud putem, quam vnum de montibus Gelboë, quem præterit in ira & indignatione sua ille cæterorum omnium benignissimus visitator? Filioli, hæc cogitatio tollit extollentiam oculorum, conciliat gratiam, sponsum salubris præparat. His autem dictis ad limilem confessionem discipulos suos prouocat, ita subiungens: Hæc ego in me transfigurauit propter vos, vt & vos ita faciatis. Imitatores mei estote. Quod non de exercitio dico modò virtutum, aut morum disciplina, aut gloria sanctitatis (nec enim de huiusmodi quicquam mihi temerè arrogauerim imitatione dignum) sed volo vos non parcere vobis, sed accutare vos metiplos, quoties forè in vobis vel ad modicum tepere gratiam, virtutem lingue scere deprehenditis, sicut & ego pro huiusmodi me metipsum acculo. Hoc facere hominis est, qui curiosus circumspicitor est sui, & scrutator viarum suarum, ac studiorum, atque in omnibus semper suspectum habet arrogantiam vitii, ne subrepat. Huc vsque ille. Est ergo iustorum studium, accusare se ipsos, & defectus, ac culpas suas periculis aliis facere, quo & aduersus elationis & arrogantiam vitia se muniunt, & opposita virtuti humilitatis intendunt. Sic humilitas sanctam quandam libertatem acquirit, & defectus naturæ, in quibus nulla intercedit culpa, ab aliis videri non erubescit; & seposita puerili erubescencia dimittit. Sic defectus morum odit quidem, & propter eos se contemptibilem putat, non tamen propterea inuerecunde excusat, quia contemni & vilis haberi desiderat.

Fortassis autem de hac defectuum & culparum apertione illud Ecclesiastici potest intelligi: Confiteberis viuens, viuus, & sanus confiteberis, & laudabis Deum, & glorificaberis in miserationibus illius. Viuentem enim, id est, iustum, & non peccato mortuum, ad confessionem suorum peccatorum hortatur: & non solum viuentem sed & viuum, & sanum: & Græca habent: [Sanum corde.] eum scilicet monet; qui iam ex corde morbos vitiorum depulerit, & virtutes acquisierit. Tu itaque, qui viuens Deo es, qui cor purum habere cupis, & ex magna parte iam habes, ne confundaris apertire coram fratribus defectus & culpas tuas, nam & sic Deum laudabis, & quia te miserum sustinet, laudabilem prædicabis. Gloraberis etiam in miserationibus eius, quas ob humilem culparum detractionem accipies. Quoniam ille se cum mendaciò excusantes damnat, se humiliter confitentes glorificat. Ac tandem dum te ipsum acculas, humilis inuenieris, quia (vt scitè dixit Gregorius) ille est verè humilis in-

bonis, qui non est defensor in malis.
 Hæc igitur accusatio sui, qua quis defectus suos pandit, & causas turbationum, aut aliarum molestiarum, quæ inter fratres eueniunt, in se ipsam intorquet, initium est pacis: nam dum fratrem excuso, meq; ipsū accuso, eius iram mitigo, eius animū lenio, & ad pacē & tranquillitatē reuoco. Est etiā ianua magni profectus & accessus ad Deum: nam ille amator veritatis, quos superbiæ & vanarum excusationum vacuos inuenit. Quare Beatus Dorotheus, enarrato quorundā fratru iurgio, hanc censer causam imperfectionum, & obdurationis, quod quisque se ipsam excuset, & alium impudenter accuset. Hinc fit, inquit, quod numquam proficimus, numquam procedimus, conterentes omne vitæ nostræ tempus, computrescimus in cogitationibus nostris, belloque intestino nos inuicem lacessimus. Vnusquisque etenim nostrum se iustum facit, labiturque quiuis ad quæcumque sine cura, sine custodia vlla sui ipsius. Extorquet vnusquisque præcepta à proximo. Hinc fit, vt neque ad bonum conulescamus. Cùm enim paululum excanduerimus ira, omnia ex proximo volumus extorquere. Acculamurque eum illico, & dicimus sic agere eum debuisse, inquamurque quare ita non egerit. At cur non magis ipsi nobis imperamus? Cur non accusamus nos ipsos potius vt desides & negligentes in rebus nostris? Vbi nam senior ille, qui interrogatus quam potissimam viam ad Deum inuenisset, respondit: Hanc præ omnibus, vt homo seipsum in cunctis semper accuset? Laudata est sententia, ab interrogante magis magisque confirmata. Dixit & Abbas Pastor, virtutes omnes cum genitu domum ad virtutem vnā commigrasse, & hominem extra hanc frustra eniti, & laborare: Interrogatūque quænam illa esset, hæc ait, Vt seipsum homo accuset. Mirabilis sanè est & nunquam satis laudata Abbatis Pastoris ista sententia: Nullam putat virtutem extra domum propria excusationis existeri. Quare hæc? Certè ideo, quia exculans se ipsum, & culpas ac defectus manibus excusationibus contegens, humilitatis virtute caret. Extra domum verò humilitatis, nolunt alia virtutes commorari. Vel etiam, quia pauci admodum sunt, qui aliquos defectus aduersus omnes virtutes, nunc contra hanc nunc contra istam non admittant. Si autem defectum aut culpam, exempli gratia, aduersus mansuetudinem, aduersus excules, & his excusationibus assuescas, quis non videat te mansuetudinem lædere, & quasi à te ipso relegare? Merito ergo virtutes vniuersæ ad domum humilis accusationis commigrarunt, quia si illa desit, cum desicimus, & nos non accusamus, sed potius exculamus defectus nostros, quasi bellum virtutibus cunctis indicimus.

Cùm hæc in se habeant, merito sanctus Dauid suos defectus aperiebat, vt sic profiteretur, & diuinam misericordiam imploraret. Iam se in iniquitatibus conceptum, & in peccatis natum vocat: Iam egenum, pauperem, mendicum, paruum, & contempibilem nominat: iam vermem vilissimum & opprobrium hominum, & plebis abiectiōnem appellat, vt verba cordis sensui congruerent, & sermōnes animo humili conuenirent. Nec solum hoc, verum & omnem reuerfationem, ac peccatorum suorum futilem excusationem auertatur, dicens: Non declines cor meum in verba malitiæ ad exculandas excusationes

Dorothei doctrin. 7.

A in peccatis.] Licet humilitatis, o Domine, ait, studiosissimus essem, licet iam ex affectu à te dato despici voluissem, tamen radix peccati parentibus primis relicta, & nunquam euulsa, me ad tegenda & abscondenda peccata vehementer inclinat. Cùm ergo peccauero, (& quis est qui non peccet?) cor meum ad coloranda peccata, & prætextus excusationis quaerendos, inclinari non sinas. Hæc enim sunt verba malitiæ, quæ & à fomite peccati procedunt, & ad defendenda peccata tendunt, & ipsa per se bonitatis vacua sunt, & humilitatis virtuti contraria: Sufficiat peccasse, nec adeo inuerecundus sim, vt exculans peccatum meum, quali paniteat semel tantum deliquisse.

B Ne potius velim inueniri [cum hominibus operantibus iniquitatem,] quorum est semper peccata peccatis addere, & quæ admittunt, in aliud reficere, ac proacriter excusare. Qui dicunt (quos quidam etiam ethnicus risit) non ego ambitiosus sum, sed nemo Romæ potest aliter vivere. Non ego sumptuosus sum, sed vrbis ipsa magnas impensas exigit: Non est meum vitium, quod iracundus sum, adolescentia hoc facit. Certè non communicabo cum electis eorum. Non, inquam, operibus me ab illis electis & probatis immiscebo, immo si quid peccauerim, libenter acculabo, libenter confitebor, tum vt me humilitatis professorem faciam, tum vt culpas meas non auergeam, tum vt ex accusatione ad compunctionem promotus, earum apud Dominum veniam promerear. Humiles igitur hunc induant Davidis affectum: defectus suos (nisi adificatio ac discretio propter bonum aliorum aliud suaserit) libenter aperiant, imbecillitates pandant, ineptitudines manifestent, non sit illis cura si despiciantur, immo sit illis cura despici atque contemni, vt per contemptum ad humilitatis gloriam, & Christi imitationem perueniant. Qui (vt ait Augustinus) contemptus est inter nos à nobis, & postea nobiscum: & docuit nos contemni, quia contemptus est: docuit tolerare, quia tolerauit: docuit pati, quia passus est.

C O gloriosa despicientia, qua id consequimur, vt Christum sequamur, & vbi ipse est, tandem aliquando simus.

num. 5.

Seneca l. 6. epist. 11.

Aug. ad Ps. 135.

De Nono gradu Humilitatis, qui est Se Deo omnino subicere.

CAPVT X

HUMILIS, qui ex vna parte se ipsum despiciit, sibi que distit, seque reputat ad quaque functiones ineptum, & diuinis donis indignum, quique constanter vult ab aliis vili haberi, & alluetus est se ipsum accutare: ex alia vero parte se videt non despectum, immo aliquando magni habitum, caelestibus donis operum, ad magnas functiones assumptum, & à Deo plane dilectum, & in pretio reputatum: quid faciet, nisi coram diuina maiestate, quæ eum non contemnit, sed amat, sed honorat, de se humillime sentire, seque iuris affectibus inclinare? Et tunc que honus humilitatis gradus, quo iustus cor huius & fiducia ille est non amittens, se coram Domino vt iustum reputari ac viliissimum mancipium respicit, & non aliter quam lutum agulo, se in omnibus diuina voluntati submittit. Se enim vt

27. 127.

De Paz Tom. II

400

411

humilis

humilis seruum inutilem, & ad omnia quaecumque Deus voluerit, se offert paratū atq; precinctū, & magnū ducit, si in aliquo ministerio occupetur, si vel ad abiectū seruitiū admittatur. Deus illum ad aliquam dignitatem, vel ad magnam functionem vocet? Tunc miratur vehementer, quod relictis aliis fratribus suis (quos meliores putat, & aptiores) ipsum elegerit, & super candelabrum posuerit, vt luceat omnibus, qui in domo sunt. Et eo fidentius lucet, quo lucem, quam habet, non suam, sed alienam, & à Deo mutuam agnoscit. Deus illum in aliquo humili obsequio constituat, in eoque per multos annos detineat? Non conuerterit, non tristatur, quin neque ad illud se habilem sentit, supraque sua merita, & suam capacitatem esse faretur. Deus quasi illius obliuiscatur, & cum omnium domos uisitet, quasi ipsum pertranseat, & veluti in quodam angulo inglorium, despectum, & ab omnibus oblitum relinquat? Patienter suffert, immo & grateranter sustinet, & pro meritis, seu pro ineptitudine sua recepisse se putat. Hæc apud se cogitat: lutum sum, & cænum fœtidum, & ita me coram Deo collocabo, quemadmodum argilla illa rubra, ex qua primus parens meus formatus est, vt si ex me voluerit hominem facere, id est, ad actiones homine dignas euehere, euchar: si verò ei placitum fuerit, in mea vilitate me relinquere, non resistam. In eum oculos mei cordis intendam, & paratus expectabo quid de me fieri velit, nec sermonibus eius, aut instinctibus contradicam. Hæc est huius gradus humilitatis substantia, longè facilior dicto quam factio; quam multi se habere putant, & in tempore tribulationis, & oblata occasione, longè se esse ab ista vera subiectione conspiciunt. Non miremur si Deus ianuam suam familiaritatis non aperit, si postulata negat, si minime optata concedit, quia nunquam ad illum cor resignarum & subiectum deferentes ingredimur; nunquam cor humile illi præsentamus, sed nos ipsos, & excellentiam nostram in omnibus tum ipiritualibus tum temporalibus querimus.

Hunc præstantissimum humilitatis gradum operabat David, quando secum ipse loquens, ita canebat: Nonne subiecta erit Deo anima mea? Ab ipso enim salutare meum.] Rem sanè, inquit, exopto difficilem, quam perfectè quilibet iusti non obuiuet, sed illi, qui sunt humilitate & charitate perfecti. Hæc autem res est, vt Deum expectet anima mea, vt ad eum ileat, vt penitus se illi committat, vt sit illi Domino suo omni ex parte subiecta. Res difficilis, sed debita: quid enim magis debitum, quam vt maioribus minora subdantur? Si autem Deus, vt ait Iob, maior est homine, & in infinitum præstantior atque excellentior, ac vniuersalis eius Dominus, debitum est, vt ei se homo plenè submittat. Res difficilis, sed iusta. Nam iustum est, vt qui suis inferioribus vult præesse, superioribus deferat, cisque se per omnia subiciat. At ego volo præesse minoribus, quibus potestate aut dominio præponor: iustitia ergo exigit, vt illi subsum, quem me, & omnibus superiorem esse cognosco. Res difficilis, sed plena utilitatis, & ideo homini infirmo & lapsio difficilis, sed integro & sano admodum facilis. Et quare facilis? Quoniam ab ipso, cui subesse debeo, salutare meum. Si non subsum, disperdor: si subsum, saluor. Si me subiectioni eximo, in miseriam & calamitatem incido: si me subiectione Deo, ab illo salutem & incolumitatem, & gloriam reporto. Nonne subiectus ero Deo vt saluer? Nonne vitæ liberatam fugiam, ne cum illa

A condemnet? Subde te Deo, o anima mea (vt verbis Augustini tecum agam) adora; prosterne te: confitere illi, qui fecit; quoniam nemo recreat, nisi qui creat: nemo reficit, nisi qui fecit. Confitere, à Deo te habere quidquid boni habes; à te, quicquid maligine in bonis tuis illum accusas, te excuses. Ipsa est vera confessio, ille, qui in tantis bonis præuenit te, venturus est ad te, & inspecturus dona sua, & mala tua: quomodo enim bono eius via fueris, inspicit te. Ergo quia in omnibus istis bonis præuenit te, vide in quo tu præuenias faciem venturi. Hæc ille.] Præuenies autem secundum meum consilium, si te ei ad omnia & per omnia submiseris. Nam vt in rebus naturalibus causa agens, nihil aliud ex parte patientis requirit, nisi materiam sibi subiectam, & ad recipiendum paratam: & statim ac lignum est siccum, nullo negotio ab igne consumitur: ita & in his quæ ad mores pertinent, simul ac Deus animam sibi subiectam reperit, mirabiles mutationes in ea facit, & per similitudinem puritatis eam in se transformat atque conuertit.

B Id verò, quod sanctus vates, & vit secundum cor Dei sibi optauit, nobis alio loco querendum esse consulit. Vnde ait: Subditus esto Domino, & ora eum] Expone, inquit, assiduis precibus coram Domino institutum vitæ tuæ; commenda illi rerum tuarum statum, tamquam ei, qui potens est omnia ad tuum profectū reuocare: & ille, qui non spernit sperantes in se prout oportet, cuncta disponet. Ipse iustitiam tuam, qua iustum te faciet, ad gloriam suam conuenienti tempore hominibus & angelis manifestabit, & rectè institutam vitæ rationem, non aliter quam mercedem, claram efficiet. Si hæc ita futura sunt, subde te Domino. & sub potenti manu eius te ipsum humilia. Sic autem subditus & humiliatus, ac per omnia resignatus, in oratione persevera, vt subiectione & oratio te ad desiderata recipienda disponant. Hanc autem subiectionem, ad quam nos hortatur sanctus Propheta, esse subiectionem humilitatis, sicut & illam qua dixit: Nonne Deo subiecta erit anima mea, satis indicat Ambrosius, sic in eandem psalmum scribens: Omnis homo se Deo subiciat. Non enim vnum, sed omnes docet, vt subiciant cor suum, subiciant animam suam, subiciant carnem suam; quo sit Deus omnia, & in omnibus. Subiectus ergo est, qui plenus est gratiæ, & suscipit iugum Christi, & mandata Domini strenuè & incunctanter exequitur. Sine subiectione autem, qui se frustra extollit, sensu propriæ carnis inflatus, insolens deuotionis, & piæ declinans obseruantiam seruitutis, quam ipso iure naturæ auctori debemus æterno. Postremo, qui sine peccato est, subiectus est Christo, quoniam redemptus à Domino est.] Subditus ergo esto Domino. o vit Dei, cui stellæ ipsæ quasi ancillæ subiciuntur. Ipso enim præcipiente dederunt lumen in custodiis suis, & lætata sunt: vocata sunt, & dixerunt, Adsumus, & luxerunt ei cum iucunditate, qui fecit illas.] Ipsæ in stationibus suis lucent, si creator illis præceperit, & abscondunt lumen suum, si ille mandauerit. Si ab eo vocentur, non voce, sed opere statim adsunt, & cum lætitia & iucunditate, in eo quod sibi iniunctum fuerit, seruiunt ei. Subditus esto illi, cui & angeli vniuersi subduntur, cui septem illi præcipui astant, quorum vnus ad Tobiam ait, Ego sum Raphael angelus vnus ex septem, qui astamus ante Dominū.] Et iure optimo hoc putat iste angelus magnū dignitatis

C **D** **E**

Aug. ser. 10. ad verbis Apo. stoli.

Pf. 36. 6.

Ambros. of. ad Psal. 36.

Barueb. 3:34.

Tob. 12. 15.

Pf. 61. 1.

Iob. 33. 12.

elogium, se, & reliquos creatori ita esse subiectos, ita ad omnia paratos, vt in nullo repugnent obedire ei. Tu, qui vitam angelorum emularis, qui inter illos te semper victurum esse confidis, qui ceu stelle cæli, immo plusquam stellæ, in felici illa patria lucebis, quid aliud conaris, nisi hanc subiectionem comparare? Hanc tua natura requirit, ad subiectionem creata; ad hoc enim conditus es, vt tuo conditori subdaris. Et quod amplius est, in hac subiectione stat felicitas tua. Quare Paulus de Christo ait: Cùm autem subiecta fuerint illi omnia, tunc & ipse filius subiectus erit ei, qui subiecit sibi omnia, vt sit Deus omnia in omnibus. Nunc enim quibusdam membris repugnantibus voluntati Dei, vt inquit Anselmus, videtur caput non esse subiectum. Cùm autem omnia membra fuerint Deo, tam carne quàm spiritu deuotè subiecta, tunc ipse filius, qui caput eorum est, manifestè cognoscetur in omnibus Deo subiectus.

Hoc itaque est summū bonum nostrū, Deo plenè subiici, & vt decet creaturam, penitus suo creatori submitti. Cùm ei perfectè fuerimus subiecti, tunc illud summum bonum consequemur, quod speramus, quod suspiramus, vt sit Deus omnia in omnibus. Vt ipse scilicet sit finis desideriorum nostrorum, vt iam nihil vltra desideremus, sed in eo & per eum omne desiderabile, vitam, salutem, copiam, honorem, pacem, & gloriam habeamus. Huius subiectionis perfectissimæ est iste gradus humilitatis initium, quo sine vlla repugnantia Deo subdimur, & nostræ commoditatis & vilitatis obliui, ab eo moueri & duci, & in omnibus regi ac gubernari concupiscimus. Præstantissima quidem est ista subiectione, à qua nec filius ipse naturalis eximitur. Ideo in scriptura secundum humanitatem seruus vocatus est, vt qui ad seruendum nati sumus libentes nos creatori subiiciamus. Ecce seruus meus, suscipiam eum, electus meus, complacuit sibi in illo anima mea: dedi spiritum meum super eum, iudicium gentibus proferet. Et: Humiliauit semetipsum, formam serui accipiens. Et: Ego seruus tuus (quem locum de Christo Athanasius intelligit) & filius ancilla tua. Et: Adducam seruum meum orientem. Et: Suscitabo super eas pastorem vnum seruum meum Dauid. Ne te hæsitabundū reddat, homo, inquit Basilus, quod Deus subiectus nominatur. Vt enim te subiectum reddat, ipse se subiecit, & vt ad virtutem te excitet, subiectum se nominat. Quare igitur ille, qui secundum diuinam naturam filius est naturalis & coequalis Patri, secundum humanam seruus vocatus est, nisi quia plenè Patri subiectus, quia voluntati eius addictus, quia ei per omnia, & in omnibus resignatus, nihil aliud volebat nisi Patris voluntatem implere? Nobis autem membris eius, quid aliud cordi esse debet, nisi hanc regalem subiectionem toto mentis conatu conquirere? Et verè regalis subiectione, quæ regibus præcepta est. Nam & illis dicitur in Psalmo: Seruite Domino in timore, & exultate ei cum timore. Et in eo reges sunt, si à Deo se regi sinant, & secundum eius voluntatem populos sibi commissos regant. Verè regalis subiectione nos à misera seruitute propria voluntatis extrahens, & in mirabili libertate constituens. Qui enim non ita subiectus est Deo, mirum est quot quantisque curis euentuum futurorum discerpitur, mirum quàm multis timoribus cruciatur, quanta tristitia & angore aduenienti aduersitati resistit, quanta anxietate media ad euadendum inquirat. Durum autem est illi contra infixum stimulum calcitrare, & Deo

1. Cor. 15. 28.

Ansel. ibid.

Isaia 42. 1.

Philipp. 2. 7. P. 115. 16.

Exechiel. 34. 23. Basili. epist. 141.

Pf. 2. 11.

A per tribulationem immisam subiectionem poscenti resistere. At qui hoc cor Deo subditum gestat, & se ac omnia sua Deo committit, inexplicabile est quanta tranquillitate fruatur. Is nihil terrenum timet, quia diuinam prouidentiam ipsam regentem animaduertit: nihil caducum sperat, quia nihil extra Deum, suum desiderium implebit. Omnem autem euentum gratanter suscipit, quia non tam à conditione naturali, non tam ab hominibus, quàm à Deo, cui subditus est, & à cuius regimine eximi non vult, aduenite nouit.

Is quoque magna aude petere, & pretiosa postulare, quoniam ex hac subiectione didicit, non ad honorem, aut commodum suum, sed ad gloriam Dei petere. Idque secundum Richardum Victorinum indicauit regius vates, cum magna rogans, se non filium, sed seruum ac subditum nominauit. Faciem tuam, inquit, illumina super seruum tuum, & doce me iustificationes tuas. Quid inquam (ait ille) Dauid, te seruum vocas: seruum nominas? Numquid hoc seruis datur obtinere, quod vix amici merentur accipere? Verè, inquit, scio quod amo, quia diligo Dominum meum: recordor nihilominus, quod Dominus dixit ad me: [Filius meus es tu:] nolo tamen dicere amicum suum; nolo me vocare filium suum. Qui enim absque meritis vult magna petere, meminerit saltem se multum deicere: & nunc verè me fateor seruum eius, non tantum iure conditionis, nec solum debito necessitatis, sed etiam proposito voluntatis. Nam alios seruis efficit ipsa eorum natiuitas, alios seruituti addicit belli necessitas; alios obsequio subiecit humilitatis magistra charitas. Seruam, seruam igitur creatori meo iure conditionis, obsequar regi meo ex reuerentia maiestatis, subieciar Saluatori meo, debito charitatis. Quantum apud eum possit voluntaria seruitus, intelligo: & idcirco magna petens, humilitatis meæ obsequium humiliter recolo Sic ille.] Hanc itaque spem obtinendi magna subiectione in illo peperit, & in nobis quoque pariet, si eam habere studuerimus. Si mens nostra subiecta fuerit Deo, subiecietur illi caro, iam non vt fera ad imperium rationis recalcitrans, sed vt foror eius conatus in bonum adiuuans. Subiecietur illi mundus, qui facile prosternitur, ab eo qui per veram humilitatem Dei prouidentiam committitur. Subiecietur illi diabolus, qui non potest aliter quem deicere, nisi conatus fuerit eum ab hac subiectione separare. Ac tandem, vt ait Isidorus, tunc rectè subiiciuntur nobis omnia, quæ sub nobis sunt, si nos subieciuntur ei, à quo nobis illa subiecta sunt. Cogitavi, Domine, vias meas, vias meas antiquas, quibus aut post peccata currebam, aut meam voluntatem explebam, aut postea in bonis & rectis ad mea commoda festinabam. Cogitavi eas, & de mea stultitia erubescens, conuertere pedes meos in testimonia. Affectus meos ad tuam voluntatem conuertere, & tibi semper subesse constitui. Paratus sum, & non sum turbatus, vt custodiam mandata. Paratus, inquam, ad omnia quæcumque præceperis, & tibi plenè subiectus, emergentibus impedimentis nõ turbor, sed pacatè tua mandata custodio. Cùm enim me ipsum nõ quærã, sed tuam voluntatè implere cupiam, nec afflictionibus nec detractionibus nec terroribus quator, nec à via perfectionis dimoueor, quia tibi subesse, quod solum quærebam, inuenio.

C

D

E

Pf. 118. 131. Richard. ibid.

Isid. 3. sentent. 1.

Pf. 118. 19.

Pf. 118. 60.

De Hæz Tom. II

De Decimo gradu humilitatis, qui est: Subicere se omnibus propter Deum.

CAPVT. XI.

RÆDICTA ad Deum subiectio, ita solet in humilibus crescere, vt ex amore Dei, & humilitatis desiderio, velint, omnibus hominibus, non tantum maioribus, verum & equalibus & minoribus, esse subiecti. Volunt autem id efficaciter, & licet munere sint maiores, & dignitate præcellant, rationes tamen quarunt, & inueniunt, quibus suis etiam seruis & mancipiis subiciantur. Cum sint sapientissimi, difficultates ac dubitationes suas cum minus illuminatis conferunt, & eos libenter & animo discendi audiunt. Cum sint prudentissimi, imperitorum consilia non respuunt, & cum sunt vtilia, suscipiunt. Ministratur illis à seruis suis; & ipsi aliquando valde familiariter illis ministrant, à quibus obsequia ex iure recipiunt. Ita inter homines conuersantur, vt cum maiores sint, sua comitate & modestia se afficiunt minoribus, & ipsorum animos in sui amorem desideriumque conuertant. Ad hunc gradum pertinet mirabilis illa Christi actio, qua inter discipulos suos formam ministrantis induebat. Nam quis maior est, inquit, qui recumbit, an qui ministrat? Nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat. Ille rex, & Pontifex Maximus, & verus Filius Dei, rudioribus discipulis obsequabatur, & ad mensam recubens, illis more serui ministrabat, & ad exemplum humilium maior se minoribus submittebat. Ego autem credo, quod non solum in hac postrema cœna, sed & in omnibus, discipulorum collegio manducante, ipse illis, vt minister, inseruiuit. Nec solum discipulis, sed & aliis bonis & malis se submitit. Bonis quidem, vt cum de ipso ait Lucas: Et descendit cum eis, nimirum cum matre Maria, & nutritio Ioseph, [& venit Nazareth, & erat subditus illis.] Malis vero, quia & permisit se ab spiritu nequam assumi in sanctam ciuitatem, & statui supra pinnaculum templi: & permisit quoque se à satellitibus diaboli irreuerenter tractari, & à iudice in iudicem, & à prætorio in caluarie locum ad necem duci. Ex hoc enim probat Gregorius, non fuisse indignum Christo, quod se iniret à diabolo in montem duci, qui permisit, ad redemptionem nostram à membris diaboli crudeliter tractari. Iniquorum omnium caput, ait, diabolus est, & huius captis membra sunt omnes iniqui. An non diaboli membrum fuit Pilatus? An non diaboli membra ludæi persequentes, & milites crucifigentes Christum fuerunt? Quid ergo mirum si se ab illo permisit in montem duci, qui se pertulit etiam à membris illius crucifigi? Et Chrysostomus: Quando audis dicentem, ductus à diabolo, nihil cogites de potentia diaboli, quia potuit ducere Christum: sed de patientia Christi mirare, quia sustinuit vt à diabolo duceretur. Ergo, in sequente Domino non inimitas, sed patientia est; in dicente autem diabolo, non virtus, sed superbia est. Hoc igitur omnia subiectionem Saluatoris nostri notant, propter quam voluit ab Isaiâ [nouissimus virorum] dici: voluit enim omnium hominum generi se subicere, vt ab eius exemplo tam maioribus quam minoribus submitti discamus. Ab hoc autem capite ac magistro viuerse virtutis accepit discipulus eius primus Petrus verba illa quibus hunc etiam humilitatis gradum indicauit:

A Subiecti igitur estote omnium humana creaturæ propter Deum: siue regi quasi præcellenti, siue ducibus tamquam ab eo missis. Quid hoc loco significat humana creaturæ? An ordinationem humanam, siue potestatem hominibus insidentem? An prælatos ipsos ac prælides, qui quod ab hominibus creaturæ, humana creaturæ vocantur? An vocat humanam creaturam quoscumque præfectos, licet ad præfecturam minus apti iudicentur? Et sensus sit, quicumque sit ille, qui reliquis præponatur, licet scientia, aut virtute, aut reliquis talentis inferior; eo ipso quod prælatione maior est, subiectionem exigit, obedientiamque requirit. Si ergo ob solam excellentiam potestatis, quidam homines se aliis submittant, quid etiam se submittant ob eminentiam virtutis? Humiles autem, reliquos omnes saltem virtute & meritis se maiores existimant: quid ergo mirum, si eisdem data opportunitate subdantur? Subiecti igitur sunt latiori quodam sensu omni creaturæ propter Deum, quia non tantum regibus, & principibus & aliis superioribus ab humana ordinatione creatis obediunt, sed & quibuscumque aliis, licet inferioribus potestate, præpositis tamen sibi virtute, subduntur. Hæc enim subiectio, qua etiam minoribus propter Deum subiicimur, tanti meriti est, vt propter eam, & hominibus in admiratione sumus, & à Deo magnis donis offeramur. Meritoque Esau maior natu loco benedictionis accipit, quod fratri minori seruiret, quia insignis humilitas est, quemquam se minoribus subiugare. Dixerat ille ad patrem: Num vnam benedictionem tantum habes, Pater? Mihi quoque, obsecro, vt beneducas. Cumque euulatu magno fletet, motus Isaac, dixit ad eum, utique benedicens ei: In pinguedine teræ, & in rore cæli desuper erit benedictio tua. Viues in gladio, & fratri tuo seruiens. Benedictio itaque humilitatis, est seruire minori, & subdi inferiori. Quare Ambrosius optime, Hæc igitur seruitus, ait, Dei donum est. Denique inter benedictiones numeratur huius seruitutis obsequium: nam & Isaac in loco benedictionis eam dedit Esau filio suo, vt seruiret fratri suo. Denique benedictionem ille postcebat, etsi vnam sibi cognouisset esse præreptam, tamen aliam postulabat, dicens: [Numquid vna benedictio tibi est, Pater?] Per hanc igitur seruitutem, ille qui per gulam primitias suas ante vendiderat, & studio venationis agrestis gratiam benedictionis amiserat, credidit se ipso futurum esse meliorem si typum Christi veneretur in fratre. Hæc ille. Optime autem hæc humilitatis actio iusti benedictionibus annumeratur: nam quæ maior benedictio illi potest obtingere, quam quod Christi æterni regis, & Saluatoris sui imitator existat? In hoc vero ipse imitator est, cum ille pro nobis minoribus in sua se mortalitate subiecerit. Cui vicem rependit homo, cum altitudinem, quam habet, tantisper deponens, minoribus pro amore Christi se subdit.

B Benedictio veta & magna est, quia maledictioni superbiæ reluctamur: Idque præcipue facimus cum cunctis etiam inferioribus nos submittimus. Quare Bonaventura actus humilitatis enumerans, & hunc gradum, quem nunc tractamus, tertium eius actum faciens, putat eo nos perfectissime superbiæ reluctari. Tertius, inquit, actus est velle subesse omnibus scilicet superioribus, paribus, & inferioribus, & se opponitur superbiæ strictè sumptæ, quæ est amor propriæ excellentiæ. Maledictio itaque superbiæ, est, propriam excellentiam supra modum quantitare, & omnibus se præferre. Benedictio vero humilitatis, proprium contemptum diligere, & omnibus se sub-

1. Petri. 2. 13.

Genes. 27. 38. 39.

Ambrosii lib. de paradi. c. 14.

Bonau. 1. p. contrit. quij. sect. 18. 10. 1.

Luc. 22. 27.

Luc. 2. 51.

Matth. 4. 9.

Gregor. in euang. 16. in euang. 16.

Chrysost. hom. 5. in Matth.

Matt. 20. 26.

Sener. Sulpis. in eius vita cap. 1.

Serius in Maio.

Bon. in eius vita cap. 6.

Pf. 28. 2.

1. Petr. 2. 13.

mittere. Est implere illud Domini mandatum: Qui- cumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister: & qui voluerit inrer vos primus esse, erit vester seruus. Nam vera altitudo subiectione quarenda est: illumque Dominus praeferat aliis, quem reperit non se praeferentem, sed omnibus se humiliantem. Ideo sancti, vt Christum imitarentur, illustrissima nobis reliquerunt huius humilitatis exempla. Martinus, vt ait Sulpitius, Sacramentis militaribus iussu patris implicatus, vno tantum seruo comite contentus est, cui tamen versa vice dominus seruiebat, adeo vt plerumque ei & calceamenta ipse detraheret, & ipse detergeret; cibum vna caperent, hic sapius ministraret. Pachomius in quodam canobio, cum affideret operi florearum qua texebantur, sic huius humilitatis formam praebebat. Veniens enim puer, qui erat deputatus ministerio hebdomadae, videt eum operantem, & dicit ei: Noli sic vertere texta, vt recte opereris. Abbas Theodorus textit alio modo: Is vero surgens, dicit ei: Doce me, quomodo, o fili; & cum didicisset, sedit rursus cum magna alacritate in hoc reprimens spiritum arrogantiae. Franciscus fratri comiti suo, cum quo iter agebat, solitus erat semper promittere obedientiam, & seruare. Haec & alia similia in sanctorum antiquorum gestis, legimus, & non pauca huius generis nunc in viris spiritualibus videmus, qui, vt superbiam compriment, & spiritum elationis subuertant, occasiones quaerunt, & inueniunt, quibus tum interius tum exterius se suis subiectis humiliant. Habent enim cordi infixum illud Pauli dictum: Per charitatem spiritus seruite inuicem. Et qui in libertatem Christi vocati sunt, hanc libertatem non assumunt ad perficienda desideria carnis, vt vnus aduersus alium superbiat, sed ad augendam virtutem mentis, vt minor maiori per obedientiam seruiat, & maior minori per humilitatem se submittat.

Hec Sancta subiectio ad omnes, vera & intima est adoratio, qua viri Deo consecrati Deum adorant, quia ad pedes Domini se submittunt. Qui naque sunt pedes Domini, nisi infima Ecclesiae membra, quorum comparatione nos maiores ratione alicuius dignitatis existimus? Ad hos autem pedes proouolumur, cum eos interiori mentis affectu, & externo aliquo signo, quasi superiores putamus. Et in hoc sensu interpretatur Richardus Victorinus illum Psalmi cuiusdam versum: Afferte Domino gloriam, & honorem: afferte Domino gloriam nomini eius: adorare Dominum in atrio sancto eius. Nam hunc locum mystice de religionis exponens, sic ait: Superius offerre hostiam praecipimur: hic intus adorare iubemur. Prius, ne intremus vacui; secundo, ne stemus otiosi. Ne intremus vacui, afferte Domino gloriam nomini eius. Ne sitis intus otiosi, adorare Dominum in atrio sancto eius. Quid est adorare, nisi totum corpus nostrum ad pedes prosternere, & summum nostrum ad eius ima inclinare? Vult ergo Propheta non solum superioribus membris Domini (hoc est praelatis) vos subiecti, sed vsque ad nouissima eius membra vos sponte humiliari. [Subiecti estote modo omni humanae creaturae propter Deum.] & absque dubio adorastis Dominum. Itaque cum hostiis intrate: ingressi adorare. Arripite arctam viam, intrate angustam portam, in habitu religionis, in voto professionis: manete in domo disciplinae: tenete instituta regulae. Si enim intra claustralem disciplinam vos coarctastis, in atrium Domini absque dubio intrastis. Si vero votum professio-

nis facitis; si instituta regulae seruatis, hostias Domino admodum gratas obtulistis. Si enim in claustro viuentes, per omnia humiliter obedistis omnibus, vere adorastis Dominum in atrio sancto eius. Haec ille. Nec partipendenda est ista adoratio Domini, qua propter amorem eius ad pedes ipsius cadimus, nam ex ea ad superiora leuamur. Illi quippe, qui in nouissimo loco, ex humilitate sedit, dictum est ab eo, qui illum inuitauerat: Amice ascende superius. Sic propterea cum nos coram minoribus interius exteriusque deiicimus, & quasi minores profitemur, eo ipso in corde eorum, & in corde Christi (quod est optabilis) ascendimus. In corde quidem Christi, nam eos sua dilectionis brachiis amplectitur, quos ita audios suae imitationis reperit, vt propter eam minoribus se quoque submittant. In corde vero hominum quoniam maxime eos admirantur, atque suspiciunt, in quibus ita vident superbiam adae fuisse prostratam, vt non solum primatum non appetant, verum & subesse omnibus concupiscant. Quanta admirationis sit hoc apud homines, in quadam historia Beati Gregorij perspicimus, quam narrat Ioannes Moscos Euraitus. Inducit enim quendam Abbatem, nomine Ioannem, sic loquentem: Perreximus ad Abbatem Ioannem Persam: narrauitque nobis de Magno Gregorio, Beatissimo Romano vrbis Episcopo, dicens: Cum iuissem prima Romam vt secundo adorarem ad sepulchrum sanctorum Apostolorum, Petri & Pauli, statemque die quadam in medio ciuitatis, audio Papam Gregorium per locum illum transiurum. Cogitavi itaque adorare illum. Cum autem prope me esset Papa, videretque me progredi, vt adorarem illum (loquor Deo teste, fratres) primus ipse prostrauit se humi coram me, neque antea surrexit, quam me primo surrexisse cerneret. Et cum multa humilitate salutans me, manu sua mihi tria nummismata tradidit, iubens mihi dari quaecumque erant necessaria. Glorificauit itaque Deum, quod tantam illi contulerat humilitatem, & misericordiam, & charitatem ad omnes. Non miramur quod hic sanctus Pontifex praefuerit Ecclesiae, quod gubernauerit principes, quod omnes fideles sibi subiecerit, & suis ac Dei praecipis astrinxerit: miramur autem quia vni monacho pusillo se subdiderit. Quare hoc? nisi quia haec humilitas iustum admirabilem facit, & dum pusillis subiicit, in aestimatione hominum, magnis etiam & honoratis illum praeponeit.

Sed licet hic humilitatis gradus omnibus fidelibus congruat, praecipue tamen illis conuenit, qui pro amore Christi humilis, se ipsos & omnia mundi plausibilia reliquerunt. Minimi enim omnibus libenter se subiiciunt, quia eo ipso quod minimi sunt, aut tales se reputant, neminem non maiorem iudicant, & ideo neminem sibi non praefert. Hi vero sunt Ecclesiae minimi, qui omnem altitudinem huius saeculi possident, vt veram altitudinem in caelis obtineant. Nam quid, quae so, homines in hoc saeculo magnos facit? Nonne honor! Nonne dignitas? Nonne diuitiae, atque potestas? At hi huius se magnitudinis alienos fecerunt, vt magnitudinis Christi aliquando participes fierent. De his maxime dicitur a Domino in die nouissimo: Amen dico vobis, quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Quod ego non dicere, nisi Augustinus ante dixisset. Exponens enim eadem verba sic ait: Minimi ergo qui sunt Christi? Hi illi sunt, qui omnia sua dimiserunt, & secuti sunt eum, & quicquid habuerunt, pauperibus

Luc. 14. 10.

In Prat. Spirit. c. 151.

August. de serm. Domini. c. 1.

bus

DE HAEC
TOM. II

bus distribuerunt, ut Deo sine seculi compede expediti seruirent, & ab oneribus mundi liberatos, velut pennatos, sursum humeros tollerent. Hi sunt minimi. Quare minimi? Quia humiles, quia non elati, non superbi. Appende minimos istos, & graue pondus inuenies.] O quantum pondus meritorum hi habent, quam multas & magnas diuitias reconducunt, quam sunt firmi & stabiles, qui cum sint supra mundum, mundi ventis non agitantur, nec turbibus impelluntur. Habent hi graue pondus, si pro ratione sui status sint minimi. Sunt autem minimi si sunt veri humiles. Sunt verò veri humiles, si (quod in se est) nulli se preferant, immo omnibus se supponant. Statur ergo istorum maximè congruit hic humilitatis gradus, quo quis omnibus etiam minoribus se submittit. Enimvero quòd secularis non tam perfectam humilitatem habeat, quòd non omnibus se demittat, videtur tolerabile, quia status, & fors, & locus in quo degit, non est tantæ lucis particeps, ut hanc doctrinam intelligat. At tu, qui vitam religiosam professus es, quia in ea regione vitam agis in qua tam splendida lux est perfectæ doctrinæ, qui mundi opiniones abiicisti, qui ad obtinendam cæli magnitudinem minimum te fecisti, quomodo audes te aliis præferre, honorabiliore sedes appetere, & pro sublimiori loco cum aliis decertare? Si minimus omnium es, omnibus te submitte: si autem non vis omnibus te subicere, nomen minimi detelinque. Nec enim decet homines fallere, & nomen ac professionem operibus contrariam profiteri.

De Vndecimo gradu Humilitatis, qui est,
ex functionibus externis abiectioniora completi.

CAPVT. XII.

Dvobis modis quis humiles & abiectas functiones amplectitur, primò, quia sentiens in se elationem animi, & immoderatum excellentiæ appetitum, vult illum externa humiliatione comprimere: Secundo, quia ex animo humili, & contemptore sui, vilissimis optat obsequiis occupari. Illud ad media assequenda humilitatis pertinet, istud verò gradum ordine vndecimum humilitatis constituit. Aliud enim est studiose operari, ut vitium, à quo impugnaris, expugnes; aliud autè operari, ut habitu virtutis, qui expugnando vitium, est acquisitus, utaris. Illud difficile est, istud facile: illud laboriosum, istud suauis: illud est cum hoste pugnare, istud obtentà victoriâ gaudere: illud denique est virtutem comparare, istud, ex virtute iam habita promptè actiones eiusdem virtutis elicere. Solent quippe sancti viri, perfectissima humilitate nõ tam affecti quam possessi, sic humilium actionum amore capi; sic eas curiosè & diligenter assumere, ut ad illas solas nati videantur. Et sicut de aquila dicit Job, quia [vbi fuerit cadaver, statim adest:] ita hi, vbi fuerit aliquod abiectum obsequium, statim adsunt, & illud libenter assument. Quid sublimius aquila? Sed quid abiectius & foedius cadauere? At aquila cadauera quarit, quorum carnibus sibi & pullis suis cibum administrat. Quid etiam sublimius humili, qui omnia splendida & speciosa, quæ homines amant, sub pedibus collo-

Acat: Sed quid vilius seruitiis humilibus, quibus exercendis sunt mancipia deputata? At humilis verus ad hæc inhiat, ut suis desideris satisfaciat, & per humiliores gradus ad sublimiores perfectionis ascendat. Quòd si aquila illa, ut Gregorius est meditatus, Christam mysticè significat, ille quidem, vbi inuenit cadaver, statim adfuit, quoniam pro nostra eruditione ad humillima obsequia se demisit. A duodecimo anno vsque ad trigésimum, cum vitam occultam gessit in terris, æstimo quia non parum temporis in obsequiis humilibus infumebat. Æstimat & doctor egregius Bonauentura, in quo nescio an magis syncretissimam pietatem, quam profundissimam scientiam admiret. De Salvatore enim nostro in decursu huius ætatis constituto, hæc scribit: Computare Domino Iesu, quia ipse matrem adiuuabat, & fideliter laborabat, in his quæ poterat. Venit enim (ut ipse ait) ministrare, & non ministrari. Nonne ergo in ponenda mensula, cubilibus aptandis, & aliis secretioribus domus, eam adiuuabat? Inuere ergo eum bene humilia obsequia per domum facientem. Sic ille. Existimo etiam à Domino tempore prædicationis suæ huiusmodi obsequia non fuisse relicta, quod mihi illa verba ipsius: Venit filius hominis non ministrari, sed ministrare,] apertè significant. Nam quamuis illa præcipuè ad spiritualia ministeria referatur, quibus Dominus hominum animas inuit; sed de obsequiis quoque corporalibus intelligenda sunt, quibus corpora subleuauit. Neque vnquam ipse opera externa humilitatis omisit, qui venit homines edocere, quorum est, non tam animi sensa pectula introspicere, quam ea, quæ oculis corporalibus parent, spectare.

CAt in egressu ex hoc mundo ad Patrem illustrissimum, præbuit horum operum humilium exemplum, & non sine constanti obstinatione, quòd illud opus præstabat, ut nos ad actionum humilium imitationem incitaret. Quid ille fecit? [Surgit à cæna,] inquit facer Euangelista, [& ponit vestimenta sua, & cum accepisset linteam, præcinxit se. Deinde mitit aquam in peluim, & cepit lauare pedes discipulorum, & extergere linteo, quo erat præcinctus.] Animaduerte in vno facinore quanta sint humilitatis studia. Surrexit à cæna, alius in sua sede & quiete manentibus, ut ipse solus laborem subiret. Posuit summam vestem, siue pallium, ut more seruorum, in vno tantum indumento, non admodum longo, nec laxo, opus illud vel ipsis angelis admirandum præstaret. Præcinxit se linteo, non tantum ut tunicam, quam non deposuit, contineret; vel ut discipulorum pedes detergeret, sed ut seruorum quoque formam (qui apud aliquas nationes linteo cincti ministrant) sic ut & ministerium assumeret. Misit aquam in peluim, nec ab aliquo iuari voluit, ut se in illa actione solum seruum ostenderet, & omnium labores atque molestias solus ipse portaret. Ac tandem cepit lauare pedes discipulorum, & à Petro, Ecclesiæ capite, exordium capiens, & in Iuda proditore humillimum ministerium perficiens, in his actionibus perseverantiam, à suis sectatoribus tenendam, exposuit. Voluit ergo Dominus, hoc stupendo humilitatis exemplo, nos ad functionum humilium exercitationem hortari: & quod voluit, obtinuit: nam spirituales viri, hac mirabili actione perculli, & sequenti adhortatione præmoniti, libentissimè in humiles actiones incumbunt. Vnde Augustinus sic ait. Hoc est, Beate Petre, quod nesciebas, quando fieri non sinebas. Hoc tibi postea sciendum propositum, quando ut sineres, tenuit te magister tuus, & Dominus tuus, laetans pedes tuos. Didicimus, fratres, hu-

Gregor.

Ben. lib. med. c. 15. Mart. 20. 28.

Ioan. 13. 45.

August. tract. 18. in Ioan. nem.

militem ab excelsis: faciamus inuicem humiles, quod humiliter fecit excelsus. Magna est hæc commendatio humilitatis, & faciunt sibi hoc inuicem fratres, etiam opere ipso visibili, cum se inuicem hospitio recipiunt: est enim apud plerisque consuetudo huius humilitatis usque ad factum quod cernatur expressa. Vnde Apostolus cum viduam benemeritam commendaret: Si hospitio, inquit, recepit, si sanctorum pedes lauit. Et apud sanctos, vbiq; hæc consuetudo non est, quod manu non faciunt, corde faciunt, si in illorum numero sunt, quibus dicitur in hymno Beatorum trium virorum: Benedicite sancti & humiles corde, Domino. Multo autem est melius, & sine controuersia verius, vt etiam manibus fiat, nec dedignetur quod fecit Christus, facere Christianus. Cum enim ad pedes fratris inclinatur corpus, etiam in corde ipso vel excitatur, vel, si iam inerat, confirmatur ipsius humilitatis affectus. Sic ille. Jam ergo sancti viri, ex Christo didicerunt, humiles has actiones diligere, easque dum abest oportunitas, affectu complecti, dum vero adest, etiam opere ipso complere.

Id autem maxime hunc gradum humilitatis commendat, quod Christus Dominus, iam mortalitatem exutus, has eadem humilium actiones quodammodo per se ipsum exercuit. Anima enim eius sanctissima, carnis vinculis exoluta, descensum in infimum mundi locum, nempe in infernum, non exhorruit, & vincitorum ibi detentorum catenas fregit, compedesq; comminuit. Tu quoque, ait Zacharias, ad ipsum loquens, in sanguine testamenti tui emisisti vincos tuos de lacu, in quo non est aqua. Et per Oseam ipse ait: De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos. Ero mors tua, o mors, morsus tuus ero, inferne. Et per Ecclesiasticum: Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspicia omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino. Et quidem huius sæculi reges iubent vincos e carceribus educi, a vinculis solui, & ab ergastulis liberari: ipsi vero nec ad carcerum loca inferiora descendunt, nec catenas aut compedes dissolunt, sed seruis ea facienda relinquunt. Rex Christus non ita, sed ipse ad infima terræ loca penetravit, ipse vincula fregit, ipse captiuos ab ergastulis eduxit. Ille est (vt inquit Augustinus) qui tenebrarum & mortis principem colligauit, legiones illius perturbauit, portarum inferni vectes ferreos confregit, omnes iustos, qui originali peccato adstricti tenebatur, absoluit, captiuos in libertatem pristinam reuocauit; peccatorum tenebris obcæcatos splendida luce perfudit. Hæc ille, qui & prius dixerat, Christum quidem mortis mortem, inferni vero mortuum extitisse, quia in electis suis mortem omnino peremit, ab inferno vero partem, iustos scilicet, qui ibi tenebantur, abstraxit. Saluator ergo noster, in vtroque statu, tam mortalitatis quam immortalitatis, operum humilium huius generis quod tractamus, dedit exemplum. Mortalis ministravit discipulis, & ac si esset eorum seruus, cibos in mensa diuisit. Immortalis quoque eisdem est obsequutus; nam cum manifestauit se ad mare Tiberiadis, descendentibus e nauis discipulis, viderunt prunas positas, & piscem superpositum, & panem, quos cibos ad refecionem discipulorum ipse parauerat. In quo certe opere aliquid memoria dignum sumus meditati. Nam si Dominus (vt putat Chrysostomus) prunas, & piscem, & panem ex nihilo creauit, opus Dei proprium, nempe creationem, & opus seruis relictum, nimirum ciborum præparationem, in vnam actionem coniunxit; vt dicamus non esse indignum Deo exempla nobis humilitatis exhibere,

A neque alium esse a magnis & sapientibus viris, has aliquando humiles functiones libenter amplecti, & ad pusillorum exemplum vtilitatemque præstare.

Vult ergo omnino Dominus, exemplo suo multipliciter exhibitio, humilitatem docere, & qui sæpe ad profectum animæ nostræ nos humiliat, diligit vt nos ipsos humiliemus, & obiectam iam humilitatem propriis operibus augeamus. Quare Bernardus explicans illud: Qui se humiliat exaltabitur; ait: Ita ne parum est, Domine, quod in veritate humiliasti nos, quia adhuc exigit, vt apponat homo humiliare se ipsum. Et infra: Quantos videmus humiliatos, sed non humiles: percussos, sed non dolentes: curatos quidem a Domino, sed nec ipsa curatione sanatos? Hi sunt, qui sub sentibus esse delicias computant, dissimulant peccata, quæ acitant, lubricum in quo titubant: tenebras, quibus caligant; laqueos, inter quos ambulant; Locum afflictionis, quem inhabitant; corpus mortis, quod gestant; iugum graue, quod tolerant; grauiorem conscientiam, quam occultant; grauiissimam sententiam, quam expectant. Quia ergo ad humilitatem obtinendam, non satis est si ab alio humiliemur, nisi etiam humiliationem acceptemus, aut potius humiliemus nos ipsos, ideo voluntas Domini est, vt sponte, humilitatis actiones sumamus. In his autem non infimum locum habent humiles functiones, quibus nos pusillos profitemur, & aliis, quali maioribus, nos submittimus. Quod adeo verum est, vt Ambrosius dicat, in his humilitatis secreta consistere. Cognosce, inquit, mysterium ipsum humilitatis consistere in ministerio. Ait enim: Si ergo laui pedes, Dominus & magister, quanto magis vos debetis lauare pedes inuicem vobis? Cum enim ipse auctor salutis, per obedientiam nos redemerit, quanto magis nos serui eius, humilitatis & obedientiæ exhibere debemus obsequium? Sic ille. Istas igitur actiones, humilitatis indices, Christi Domini nostri voluntate probatas, & exemplo monstratas, debemus magna deuotione suscipere, & oportunitatem ad eas præstandas captare. O quam sæpe nos speciosis actionibus vltro ingerimus, & si ad eas inuitemur, affectu gaudemus: si vero relinquamur, tristitia tabescimus. Cur similiter non appetimus ad actiones humiles inuitati? Cur ad auctoritatem spectare ducimus, obligatione eas præstandi & exercendi carere? Certè ideo quia superbi sumus, quia oculos tantum carnis habemus: quia humilium functionum merita ignoramus: quia præmia illis parata non agnoscamus. In aula regia honorificum est imperare; in Dei aula, seruire. Ideoque fortassis pastor Ecclesiæ seruum seruorum Dei se nominat, non solum videlicet, quia titulum humilitatis amat, sed quia seruire membris Christi honorificentissimum putat. Omnes quippe nobilissimi titulis insigniri appetunt, & principem, qui simul comes est, & marchio, & dux, & rex, nunquam ducem, aut comitem, sed regem appellabis, ne, si aliter feceris, tamquam stolidus ridearis. Pastor autem Ecclesiæ, qui rex est, & Pontifex summus, seruum se vocat, vt præstantissimam rem esse seruire propter Christum ostendat.

B
C
D
E

Non est quidem cur has functiones humiles auersemur, quas iusti ante datum a Salvatore humilitatis exemplum, promptissime exercuerunt. An non Abraham, angelis, quos iuuenes peregrinos existimabat, ministravit? An non pedes eorum lauit? Menfas, & cibos apposuit, & coram illis comedentibus, vt abiectus seruus stetit? Ita sanè. Afferam, inquit, pauxillum aquæ, & lauare pedes vestros, & requiescite

1. Tim. 5. 10.

Dan. 3. 87

Zach. 9. 11.

Ose. 13. 14. Eccl. 24. 45.

Aug. ser. 37. de 18. pore.

Ioan. 11. 9.

Chrysost. hom. 86. in Ioan.

Luc. 12. 14. Bernard. ser. in ca. de verbis.

Ambros. de bit. qu. mysteria curiam. c. 6. Tom. 13.

Genes. 18. 4. 5. 6.

sub

DEHAZ
Tom. 11

sub arbore.] Et postea: Tulit quoque butyrum, & lac, & vitulum, quem coxerat, & posuit coram eis; ipse vero, stabat iuxta eos sub arbore.] Seruat semper in bonis, inquit Augustinus, tenorem sui perfecta iustitia. Offert peregrinis hospitium, qui non habet tectum, & cum sit omni domicilio viduatus, domicilium quale necessitas procurabat, exhibuit transeuntibus. Et licet illa minora fuerint, quae offerebantur, locorum angustis magnitudinem dederat fides, quae contemni non meruit à Deo. Discite, fratres, à beato Abraham hospites libenter accipere, pedes eorum cum humilitate & pietate lauare. Lauate (inquit) sanctorum peregrinantium pedes, ne forte in illis remaneat pulvis, quem ad iudicium vestrum possint de pedibus suis excutere. Et Chrysostomus: Sic per semet ipsum omnia facit, & apponit. Et neq; dignum semet ipsum censuit, qui consideret eis, sed, illis comedentibus, adstabat ipse sub arbore. O magnitudinem hospitalitatis, o humilitatis excellentiam, o mentem oppido piam! Adstabat centenarius comedentibus illis. Mihi videtur tunc praegaudium alacritateque multa, imbecillitate sua factus superior, & robur quoddam accepisse. Sape enim consuevit alacritas animae, si quando roborata fuerit, vincere corporis imbecillitatem. Astitit igitur Patriarcha quasi famulus, summum honorem suum existimans, quod praesentibus ministraret, & solaretur itineris eorum laborem. Haec ille. Sanctus itaque Patriarcha famulorum obsequia iuuenibus deferenda humilitatis ergo suscepit. Et qui tam magna copia famulorum abundabat, ut cum vernaculis suis recentis decem & octo hostes insequeretur, noluit per aliquem illorum, sed per se ipsum iam senem, atque grandaeuum, seruire iuuenibus, & humilitatis actiones tamquam opera verè eximia sibi ipsi demandare.

Nec solus hic pater credentium fidelis, in veteri lege exemplum dedit humilitatis nobis credentibus, sed alij quoque similia exempla praebuerunt. Nam & Gedeon, angelum, quem virum esse putabat, conuiuio excepit, & per se ipsum illi ministravit. Coxit ille haedum, inquit scriptura, & de farinae modio azymos panes, carnemque ponens in canistro, & ius carniui mittens in ollam, tulit omnia sub quercu, & obtulit ei.] Et Abigail ad coniugium Davidis inuitata, se in ancillam obtulit. Ecce, inquit, famula tua sit in ancillam ut lauet pedes seruatorum Domini mei.] Si quo tempore non erat via humilitatis à Christo Salvatore nostro detracta, tanti momenti haec opera humilia putabantur, ut praestantes viri ea non erubescerent, & nobiles feminae se ad humile ministerium offerrent, quanto magis nunc, Christo Dei Filio praesente, debemus ea libenter assumere, & ad usum humilitatis praestare? Ecclesiae dictum est in Isaia: Aedificabunt filij peregrinorum muros tuos, & reges eorum ministrabunt tibi: quoniam filij Ecclesiae iusti ministrant, & non solum eam honoram operum exemplis tamquam muris cingunt, verum & miris humilitatis obsequiis fouere non desinunt. Pretiosumque putant seruire filiis illius, qui Deum sunt visuri, & cum eo in aeternum regnaturi. Iam ergo, o tu, qui humilitatis amore captus, eius gradus ascendere conatus es, hunc nequaquam praetereas, sed in eo quoque te contentanter exerceas. Si statu paruus es, paruum parua decent: si magnus, in magno parua haec multum alios aedificant, & mirum in modum splendent. Non credas te humilitatem obtinuisse, si abique causa haec parua refugias, quia vera humilitas numquam in mirabilibus ambulauit, sed modica semper & abiecta dilexit. Haec virtus hominem in suis oculis abiectum facit; haec omnes maiores

A & meliores agnoscit, & ut maioribus, promptè & ex animo illis inlerit. Si tu ab aliis tibi ministrari vis, non ministrare, si operibus solum magnis & speciosis intendere; aut te magnum reputas, aut quae tuam paruitatem non decent, affectas. Si magnum te reputas, cum nihil sis, humilis non es: si verò paruum te esse sentiens, magna & tuas vires excedentia cupis, stultus es. Stultitia autem, humilitatis est inimica: unde qui stultus agnosceris, ab humilitate alienum te esse conuinceris. Quamobrem quocumque te veritas, ad humilitatis opera incitaris, & ad amorem humilium ministeriorum impelleris. Quae patres antiqui non horruerunt, quae Christus Dei Filius amavit, quae viri sancti, & eius imitatores exemplis vitae suae amanda & exercenda esse monstrarunt. Non licet humilibus viam humilitatis deferere; non licet, quae humiles amant, respuere, & propria huius sanctae virtutis opera, cum ea exercere commodè possis, auerfari.

De Duodecimo gradu Humilitatis, qui est; Se omnino inutilem reputare.

CAPVT XIII.

ONSCENSIS his vndecim humilitatis gradibus, solet iustus ad duodecimum ac postremum peruenire, in quo, licet sit puritate conspicuus, & omnium copia virtutum ornatus, nec non & magnis Dei donis tum supernaturalibus tum naturalibus praeditus, non aliter coram Deo & hominibus de se sentit, quam si esset canis mortuus & foetidus, de se ad omnia profusus inuisibilis. Gradus hic ut supremus, ac perfectissimus, & in culmine scalae humilitatis positus, longè à praecedentibus differt. Nam qui illa assequitur, quasi virtute praecedentis considerationis impulsus, semetipsum despicit, sibi ipsi diffidit, se donis diuinis indignum aestimat; se minimum reputat; laudari non appetit; despici concupiscit, de oblato honore dolet; libenter suos defectus detegit: Deo & hominibus se subiicit, & humilibus functionibus gratanter intendit qui in hoc gradu constituitur, quasi ex habitu & sine vlla meditatione praecia, haec omnia complet, & profus inuisibile & nullius momenti, ceu stirps sterilis, aut canis mortuus, esse se sentit. Hic iustus (ut nonnulli loquuntur) fundum suae nihilitatis ingreditur, & quasi abundantiam propriae vilitatis obruitur, & à sua inutilitate ineptitudinèque discendens, perfectè non in se, sed in Domino gloriatur. Hic, si ita loqui licet, non solum intellectu credit, sed veluti manu tangit necessitatem gratiae Dei, & stultitiam eorum, qui sine diuino auxilio aliquid se facere posse praesumunt, non tam rationibus euincit, quam propriis experimentis doctus execratur. Nul- lum in eo inanis gloria locum reperit, quia apertè conspicit omnem gloriam soli Deo, & non homini deberi. Gaudetque de manu Domini illam humilitatem accepisse, quae sibi nihil, Deo verò omne bonum ascubir. Quam à Prospero Rhegiensi legit scriptam, in suo tamen corde Dei digito inuenit exartam. Ille sic ait: Refutata igitur superborum impij vanitate, quibus in peccatum etiam illa, quae in eis videntur laudanda, vertuntur; nos illam humilitatem, cui virtus, & gloria Dei est, eligamus; scientes, Prophetam David cecinisse de sanctis: Domine in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exul-

Prosper. epist. ad Demetriandem.

Psal. 88. 17. 18.

tabunt

Aug. ser. 70. de tē- pore.

Chryso. hom. 41. in Genes.

Gen. 14. 14.

Iudic. 6. 19.

1. Reg. 25. 41.

Isaia. 60. 20.

tabunt tota die, & in tua iustitia exaltabuntur, quoniam gloria virtutis eorum tu es.] Qui & alibi pusillimè confitetur Dominam in sanctis suis esse laudandum, dicens: Mirabilis Deus in sanctis suis. Deus Israel ipse dabit virtutem, & fortitudinem plebi suae.] Hinc etiam Ieremias concordat, & dicit: Hæc dicit Dominus. Non gloriatur sapiens in sapientia sua, & non gloriatur fortis in fortitudine sua, & non gloriatur dives in divitiis suis; sed in hoc gloriatur, qui gloriatur, intelligere, & scire, quia ego sum Dominus. Ipse verò intellectus, & scire, vnde habeantur, pandit Proverbia Salomonis, & dicunt: Quoniam Dominus dat sapientiam, & à facie eius scientia, & intellectus. Vnde in Ecclesiaste, libro ipsius, legimus quòd & corda, & opera iustorum in manu Dei sint, & tantum in studiis suis proficiant, quantum eos ille prouexerit. Quantumcumque, inquit, laborauerit homo, & quarat, non inueniet. Et quodcumque dilexit sapiens, vt sciat, non potest inuenire, quia vniuersum hoc vidit cor meum: quia iusti, & sapientes, & operationes eorum in manu Dei. Tale est, quod Apollolus prædicat, dicens: Omne verbum bonum, & omne opus sanctum, donum est spiritus sancti, siue [quòd nemo in spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesu. Et nemo potest dicere, Dominus Iesus, nisi in spiritu sancto.] Sic Prosper. Hæc ergo gratie necessitas non tam intellectus quam sensus; hæc vilitatis nostræ, & diuinæ potentia (si ita fas esset dicere) contractio, hoc humanæ nihilitatis experimentum, quo homo in se ipso penitus deficit, de se ipso omnino diffidit, quicquid boni in se reperit, tamquam alienum à se, Deo sincerissimè tribuit, & non magis de se sperat, quam de palmite à vite separato, de ligno à terra euulso, de corpore vita priuato: est perfectissimus humilitatis gradus, quem qui tenuerit, absque dubio potest dici vir humilitate perfectus. Iste iniuriosum putabit sibi primas sedes appetere, quia se cognoscit non sede, sed sterquilino dignum: absurdum, honorem cupere, aut laudem aucupari, quia se videt vas esse dedecoris, & sedem vituperij, à quo ista tollere & illa concedere, esset ordinem rerum inuertere, & dignitatem, aut laudem, aut honorem sibi delata indignè tractare.

Hos sibi met ipsis inutiles, Deus vtilis efficit, & quia non defectionem cogitant, nec sibi bona ascribunt, quæ per ipsos fiunt, ad admirabilium rerum partationem assumit: impleturque illud Davidis: Abyssus abyssum inuocat in voce cataractarum tuarum. Duæ abyssus; altera inuocans; altera inuocata: vna trahens precibus, & gemitibus; altera, attracta. Quam abyssus inuocans? Non alia profectò quam ipse homo; in quo sequor intellectum Aug. ita scribit: Quæ ergo abyssus quæ inuocat abyssum? Si profunditas est abyssus, putamus non cor hominis abyssus est? Quid enim est profundius hac abyssus? Loqui homines possunt, videri possunt per operationem membrorum, audiri in sermone: sed cuius cogitatio penetratur? Cuius cor inspicitur? Quid intus gerat, quid intus possit, quid intus agat, quid intus disponat, quid intus velit, quid intus nolit, quis comprehendat? Puto non absurdè intelligi abyssum, hominem, de quo alibi dictum est: Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus. Et quam abyssus inuocata? Non alia sanè, quam ipse Deus. In quo habeo etiam, quem sequar, nempe Beatum Drogonem Hostiensem Episcopum, qui sic ait, exponens illud Genes: Tenebræ erant super faciem abyssus. Talis est anima mea (Deus meus) talis est anima mea: terta est inanis, & vacua, inuisibilis & incomposita, & [tenebræ super faciem abyssus.] Veruntamen

Pf. 67. 36.

Ier. 9. 23. 24.

Prou. 2. 6.

Ecles. 8. 17.

1. Cor. 12. 3.

Psal. 41. 8.

Aug. ibid.

Pf. 63. 7.

Gen. 1. 2. Drog. ser. de passione. Tom. 2. Bibliot.

ait: Et [abyssus dedit vocem suam:] & abyssus interior & oblecta, inuocat abyssum, inferiorem te, qui exuperas omnem sensum. Inuocat te, Domine, abyssus mentis meæ, vt etiam de me nouam terram, & nouum cælum crees. Hoc inuocat David, & nos cum David inuocamus: Cor mundum crea in me, Deus; & spiritum rectum innova in visceribus meis. Iam aliquid se factum esse sciebat: sed noua creatura nouum cælum & terram fieri se poscebat. Abyssus itaque inuocans, est humana miseria: abyssus verò inuocata, diuina misericordia. Vnde cum homo plenè suam miseriam intelligit, & quasi manu affectus contractat, tunc non veluti secundum exteriorem speciem, sed in veritate inuocat Deum [qui prope est omnibus inuocantibus eum in veritate] & tamquam ille, qui Deum sibi assistentem & iuuantem habet, magna patat. Fictæ res mira, & omnibus insipientibus stupenda, est humana miseria: & qui se canem mortuum putabat, virtute agendi, leones fortissimos vincat. Melior est canis viuus, dixit Salomon, leone mortuo. Id non est mirum, quia cum omnium bonorum vita initium sit, dum hæc adest canis, & deest Leoni, illud facit pretiosius isto, & vtiliorem. At mirum est, & verè opus Dei, quòd melior sit canis mortuus leonè viuo. Ita scilicet vt verus humilis, qui se canem mortuum, & proflus inutilem putat, hac existimatione non in pusillanimitatem cadat, sed magna ac mirabilia opera faciat: superbus verò, qui se de fortitudine iactat, animi pusillitate pressus, nihil eximium molitur, & si aggressus fuerit, id nequaquam perficiat.

Qui ad hunc gradum humilitatis accedunt, illud bonum assequuntur, vt sciant Deum perfectissimè reuereri, & ante eum cum affectu debita reuerentia assistere. Cum enim abyssum suæ vilitatis planè cognoscant, cognoscunt etiam maximè abyssum maiestatis, & magnitudinis Dei, & ideo illum perfectissimè venerant, & profundissima humilitate ac reuerentia illi in omnibus obsequuntur. Hi sunt illa beata Seraphim, apud Isaiam, præ timore ac reuerentia alis suis caput & pedes te gentia, quasi non audeant Dominum intueri, nec tepiditatem suorum affectuum ad Dei cõspectum, & præsentiam adducere. Hi sunt illæ columnæ firmæ, & stabiles, de quibus sanctus Job ait: Columnæ cæli contremiscunt, & pauent ad nutum eius. Nam si cæli nomine hoc loco Ecclesia intelligitur, quid columnæ cæli, nisi iustos humiles designabunt, qui ad Ecclesiam ornatum, & ad sustentaculum dati sunt? Illi Ecclesiam ornant: non est enim ornatum pretiosius, aut pulchrius, quam vir perfectus, modestia & humilitate vestitus. Ecclesiam etiam sustinent, quoniam qui sibi ipsis diffidit, & nullum bonum sibi tribuunt, merentur potentissimo Dei auxilio muniti. Hi ergo, qui columnæ sunt huius cæli, præ intima reuerentia tremunt in conspectu eius, à quo se diligere & iuuari sentiunt: quia licet amor tremorem non afferat, cognitio propria indignitatis timorem inducit. Quòd si aliquando illis Dominus vultum seueriorem ostendat; tunc pauent, tunc ita se deiciunt, & accusant, ita se dignos omni pœna & castigatione fatentur, vt iterum consolari mereantur. Hos coniecto in illis senioribus Apocalypseos fuisse significatores de quibus Ioannes ait: Procidebant viginti quatuor seniores ante sedentem in throno, & adorabant viuentem in sacula seculorum, & mittebant coronas suas ante thronum. Merito quidem perfectè humiles senioribus signati sunt; quoniam si in senibus est sapientia, & grauitas, & maturitas, has virtutes parit humilitas. Hæc enim sectatores suos facit sapientes, cum sciunt bonorum

Habac. 3. 20. Pf. 41. 8.

Psal. 50. 12.

Psal. 144. 18.

Ecl. 9. 4.

Isai. 6. 2.

Iob. 26. 11.

Apoc. 4. 10.

fontem

fontem agnoscere, & Deo tamquam auctori bonorum, quicquid habent boni, tribuere. Facit & graves, cum non leuiter ab eo, quod semel ceperint, moueantur. Facit & maturos, cum omnes cogitationes ab elatione dimoueat, & effectus a vanitate restingant. Horum seniorum non tam aetate quam moribus, est adorare Deum perfecte, & ante illum, corpore & corde procumbere. Nam & coronas suas sciunt mittere ante thronum Dei, quia nouerunt, merita sua, quibus coronantur, non sibi, sed Deo datori gratiae, ac meritorum, ascribere.

Sciunt etiam veri ac perfecti humiles, grati esse Deo, quia nihil in se bonum inueniunt, quod non diuinum esse beneficium sciant. Ipsum verò beneficium acceptum, & cognitū, ad gratitudinis motum inclinat. Reuerentia (vt diximus) ex notione humanae indignitatis, & diuinæ magnitudinis, nascitur, at gratitudo ex notitia humanae imbecillitatis, & diuinæ potentiae, & misericordiae, in omnibus adiuuantis, exoritur. Quare Ioannes hanc gratitudinem reuerentiae adiunxit, dum in eo loco Apocalypseo ita profequitur: Et dicebant, scilicet illi seniores: Dignus es, Domine Deus noster, accipere gloriam, & honorem, & virtutem, quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt. Primum beneficium, quod accipit homo à Deo, creatio est, primum, inquam, operis executione. Secundum verò est, conseruatio, qua res creata, ne in suum nihilum abeat, sustinetur. Qui autem pro his generalissimis & primis beneficiis gratias agunt; qui propter hæc, gloriam Deo & honorem deserunt, ac eius fortitudinem prædicant, an ingrati aliis beneficiis existunt? Nullo modo. Immo ideo humiles ab ipso beneficio creationis, quo esse accipiunt, gratiarum actionem ordiuntur, vt Deum omnium suorum bonorum fateantur auctorem. Immolant illi Deo [sacrificium laudis] quod non ore tantum, sed multo magis corde perficitur: nec dicunt vt multi, verba illa, quæ gratiarum actionem sonant, & sibi bona, propter quæ gratias agunt, attribuit. Sed potius Deo, quicquid boni operantur, ascribunt, & ideo vox laudis & gratiarum actionis in ore ipsorum resonat.

Norunt quoque perfecti humiles, quod quo in maiori dignitate constituuntur, magisque honorantur, atque laudantur, eo se magis magisque debent despiciere. Neque enim dignitatem illam suam, sed alienam putant, & honoribus ac laudibus se prorsus indignos existimant. Vnde in dignitate positi, de famulis & de apparatu ad dignitatem necessario confunduntur, & de honoribus sibi exhibitis erubescunt. Nonne faber lignarius, nisi plane stultus esset, rubore suffunderetur, si regis indumentis ornatus, & magnatibus ac nobilissimis viris constipatus, cogeretur incedere? Ita vir humilis, quia simul est sapiens, & sua vilitatem non ignorat, interius confunditur, & compungitur, quando ab hominibus honoratur. Est autem hic humilium pudor admirabilis, quia non eos pusillo animo facit, sed potius in quadam animi magnitudine & securitate constituit. Vident namque sibi honorem, Deo ordinante, & volente, deferri, ideoque illum tamquam de manu Domini securi recipiunt. Occasionibus quoque illis, quibus imperfecti solent cadere, ipsi crescunt, quia inde se humiliant, atque denunciant, vnde illi superbiunt. lumen enim profecto erat illud, quod imaginem Iudis gestabat, & de honoribus idolo delatis, quasi sibi darentur, superbiebat. Cui scire dictum fuit: Non tibi, sed relictioni. Quidamque secum:

A *Asi asinum tantum prædari credi honorem*
Sibi, & intumescit, admodum superbiens.
Donec eum flagris compellens, dixit agas:
Non es Deus tu, Aselle, sed deum vobis.

At vir sapiens, si idem simulachrum gestaret, nullo modo superbiret. Eodem profus modo cæcus est, qui sibi ipsi fidit, qui se non agnoscit, qui ob dignitatem, quam à Deo accepit, aut ob honores & laudes inflatur; humilis verò tamquam verus sapiens, quo magis donis & laudibus effertur, eo magis præ humilitate deprimitur. Ac proinde merito Gregorius, prælatis, & aliis in dignitate constitutis, iubet, vt non tam ad adiectam dignitatem, quam ad naturæ æqualitatem attendant. Potentibus, inquit, viris magna est virtus humilitatis, considerata æqualitas conditionis. Omnes namque homines natura æquales sumus, sed accessit dispensatorio ordine, vt quibusdam prælati videamur. Si igitur hoc à mente deprimitus, quod temporaliter accessit, inuenimus citius quod naturaliter sumus. Plerumque enim se animo accepta potestas obicit, cumque tumidis cogitationibus fallit. Manu ergo humillimæ considerationis deprimeus est tumor elationis. Si enim apud semet ipsam mens descendit de vertice culminis, citius planiciem inuenit naturalis æqualitatis. Nam, vt præfati sumus, omnes homines natura æquales genuit, sed variante meritum ordine, alios aliis dispensatio occulta postponit. Ipsa autem diuersitas, quæ accessit ex vitio, recte est diuinis iudiciis ordinata, vt quia omnis homo iter vitæ æquæ non graditur, alter ab altero regatur. Sancti autem viri cum præfunt, non in se potestatem ordinis, sed æqualitatem conditionis attendunt: nec præesse gaudent hominibus, sed prodesse. Sciunt enim, quod antiqui Patres nostri, non tam reges hominum, quam pastores pecorum fuisse memorantur. Et cum Noe Dominus, filiusque eius diceret: Crescite, & multiplicamini & implete terram;] subdit: Et terror vester, ac tremor sit super cuncta animalia terræ. Non enim ait: Sit super homines, qui futuri sunt, sed, sit super cuncta animalia terræ. Homo quippe animalibus irrationabilibus, non autem cæteris hominibus naturæ prælatus est: & idcirco ei dicitur, vt ab animalibus, & non ab homine timeatur, quia cõtra naturam superbiere est, ab æquali yelle timeri. Hactenus Gregorius.]

B Tandem nouerunt perfecti humiles, neminem quantumvis peccatorem despiciere: quia se & reliquos ex eadem massa factos, ex eodem patre genitos, & ad eadem mala propensos, non ignorant. Ideoque casus aliorum communi inbecillitati deputant, cuius sunt ipsi participes, & perseuerantiam suam non sibi, sed diuinæ gratiæ tribuunt. Videntque manifestè fieri potuisse, vt fortes commutarentur, ita vt ipsi ex propria imbecillitate caderent, & alij ex auxilio diuinæ gratiæ starent. Sic induunt viscera misericordiae cum in firmis, & peccatoribus, & illis ex corde compatiuntur, à quorum imbecillitate se non alienos arbitrantur. Hi ergo sunt gradus sanctæ humilitatis, quorum quattuor primi ad incipientes: quatuor medijs ad proficentes, quatuor postremi ad perfectos in hac cælesti virtute spectant. Qui autem illos omnes ascendit, verus humilis est, cui Deus humilium amator pro despicientia verum honorem, pro absconitione, laudem; & pro humilitate ab illo perfecte comparata gloriam sempiternam concedet.

C *Ab illo perfecte comparata gloriam sempiternam concedet.*

Gregor. 22. mor. cap. 10.

Genes. 9. 12.

Apoc. 4. 11.

Pf. 49. 23.

Alciat. 7.